DE FICTIONIBVS IVRIS TRACTATVS QVINQVE.

Quibus acceſſit Solemnis Prælectio ad l. *Cùm ſocietas. ff. pro ſocio.*

Auctore Antonio Dadino Alteserra
Antecceſſore Toloſano.

PARISIIS,
Apud Petrvm Lamy, ſecunda columna maioris Aulæ Palatij, ad inſigne Magni Cæſaris.

M. DC. LIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

ILLVSTRISSIMO VIRO

GVILLELMO

DE LAMOIGNON

PRINCIPI

SENATVS PARISIENSIS.

DE Fictionibus iuris libellos quinque lubens, nec ficto animo tibi offero, PRINCEPS SENATVS ILLVSTRISSIME. Non alienum à te & ſenatoriis infulis munus; quid enim aliud iſtæ fictiones, quàm iuris remedia & iuris prudentum εὑρήματα, quibus difficiliores ca-

ſus expediuntur, & aureæ claues quibus Iuriſprudentiæ ſecreta aperiuntur? Fictiones doli & fraudis expertes, non tam artis quàm œconomiæ iuris vincula ſunt, quæ totius iuris compagem continent. Cuinam igitur rectiùs conueniat opus quàm tibi, quem iuris præſentiſſimum numen non modò Senatus, ſed & Gallia vniuerſa experitur colitve; qui natus in medio iure, & purpura Senatui non datus, ſed redditus videris. Te patronum & vindicem ab imperitorum calumniis perambiunt Fictiones iuris, tuum eſt eas conciliare his, apud quos minùs notæ de ſolo nomine malè audiunt. Tuum eſt eas iuris vernaculas oſtendere, qui ius Romanum apprimè noſti, & pulcherrimo id fœdere cum Francico coniunxiſti. Per te feliciter ius Romanum à multis ſeculis Francorum è finibus exulans reſtituitur, per te ple-

beïus fere exploſus error regiam maieſtatem offendi, ſi audiatur lex Romana tanquam peregrina, & inſenſa, quam victores Franci cum imperio ſuam fecêre, quæve iam fere oblita reuiuiſcit, non ſine quopiam augurio ad nos Romanum redire imperium. Nec ſola natalium vel iuris ſcientiæ commendatione deſiderandum ſe præbet tuum patrocinium, quanto deſiderabilius eſt propter iuſtitiæ, & rectitudinis laudem qua potiris? Electione de te facta celebratur iudicium Principis qui te elegit, quid enim de eius Regno ſperandum ſit intelligimus, qui virum iuſtum & ſapientem ſacra vice iudicare voluit, qui dum pacis conſilia inter victorias, & ſtrages hoſtium meditatur, virum idoneum præmiſit, qui in pace iura redderet populis, & eo gratius pacis beneficium præſtaret. Quàm læta acceſſione ditantur hæ laudes, quòd

altiora virtutis ſemina ſurgere ſentis in liberis, tot dotium quibus polles certos hæredes ſuperſtes nactus. Gaude, VIR ILLVSTRISSIME, dignitatis faſtigio ſub tanto Principe: Gaude Senatus Primatu, tot inter viros lectiſſimos: Gaude, feliciſſime Pater, natorum prole Reipublicæ magis quàm tibi: & ſi vota mea accepta ſuperis, in multos annos his omnibus fruere.

AMPLITVDINIS VESTRÆ

Obſeruantiſſimus cliens
ANT. DADINVS ALTESERRA, Anteceſſor
Toloſanus.

Lutetiæ Pariſiorum,
die 1. Auguſt. 1659.

ARGVMENTVM OPERIS
Lectori Iuris ſtudioſo.

ECCE *de Fictionibus iuris tractatus quinque, quibus non ſegni ſtudio, ac elucubrata opera collegi, quidquid fere fictionum cadit in ius ciuile. his in ordinem, & certas claſſes redactis. Nec à iure abhorret fictionum titulus, nec honeſtis diſcrepat moribus. Ab his abeſt calliditas, dolus fraúſve, & quod in iure fictio dicitur ſi verum amas, magis eſt iuſta œconomia, & diſpoſitio iuris, per quam iuris nodi ſoluuntur, & tota æqui bonique ratio ordinatur, componitur. Non ſoli pictores & poëtæ, fictiones & vana ſimulacra ſibi artis delicias faciunt: etiam in Gentilium ſuperſtitione Diis gratæ fuere fictitiæ victimæ, & pro humanis victimis, quæ Saturno immolari ſolebant, ſimulacra hominum ſubiici, pium & humanum viſum eſt, ne in atrocitate magis, quàm in pietate religio conſiſteret. Aliquando & ſpirantium victimarum vicem implerunt ſiligineæ, in celebrandis Magiſtratuum Comitiis placuere ficta auſpicia, & fulguris ſignum à læua miſſum conclamatum, etſi nullum datum eſſet. Etiam fictiones vſquequaque non reſpuit ipſa ſacra ſcriptura, & quod perpetuum vel æternum eſt, pactum ſalis dicere maluit. Variis verborum coloribus veritatis ſacramenta inſinuauit & Chriſtus, per parabolas, & figmenta de infrugifera ficu areſacta, de lampadibus ſponſi, de ſementis incrementis, Hypocritas apud eum audies per ſepul-*

cra dealbata, quæ foris marmorea, intus nihil aliud quàm cineres, & putredinem continent. Ita verò fictionibus ſcatet ius ciuile, vt ipſum iuris commentitij nomine intelligatur in l. ſi pœna. ff. de pœn. *Denique ſi publicas, & priuatas res exquiramus, paſſim fictionum ſeges occurret,*

Pergula pictorum, veri nihil, omnia ficta.

ait Lucil. Ego non authoris arte & ſucceſſu, ſed propoſito & inſtituto, hoc tibi opus non ingratum fore ſpero; & iuris ſtudioſis profuturum, ſi quid enim acutum & ſingulare eſt in iure, totum fere in fictionibus latet, ac velut aurum & gemmæ è terræ ſinu, è figmentorum inuolucris & latebris eruitur. Tot ſunt in iure fictionum ſchemata, vt vnius collectoris operam & diligentiam exſuperent. A me verò tentatum, æqui boníque conſule id opus, quod multorum & peritiorum ſtudium deſiderat. Et Hotomanni voto dignum fuit, proprium vt nanciſceretur artificem, & ſi non ex aſſe impletum, tanto monitore ſuſceptum iuuabit. Et quod de partitionibus ſcripſit M. Tullius in Topicis: Non eſſe vitioſum in re infinita prætermittere aliquid. *multo æquius in fictionibus feras velim, quæ per vniuerſum ius infinitæ propemodum ſparſæ, vnius hominis ingenium, & ſtudium facilè obruunt. Mihi qualiſcumque operæ non leue erit præmium, ſi quod re non valeo, præſtem exemplo, & meliores à me prouocati opus adimpleant, quod me impare imperfectum relinquitur.*

Qu. illuſtr. cap. 38.

ERRATA.

PAG. 23. lin. 10. *ratione.* lege *in ratione.*
P. 71. *lin.* 13. ex arte. *l.* in arte.
P. 76. *l. penult.* copora. *l.* corpora.
P. 100. *l. penult.* vna venditio. *l.* vera venditio.
P. 103. lin. 15. *de Præf. vrb.* l. *de off. Præf. vrb.*
P. 108. *lin.* 20. irreptum. *l.* receptum.
P. 118. *lin. penult.* Corrippus. *l.* Corippus.
P. 131. *lin.* 22. nec ſe liti. *l.* vel ſe liti.
P. 132. lin. 4. *dote ancillam.* l. *doce ancillam.*
P. 135. lin. 15. 1. *acceptolatum.* l. *l. acceptolatum.*
P. 138. lin. 10. *fictis tabulis.* l. *fictis fabulis.*

SVMMA PRIVILEGII Regis Chriſtianiſſimi.

CAVTVM eſt auctoritate Regis, ne quis in regno eius, aliiſve locis eius ditioni ſubditis, librum qui ſic inſcribitur, *De Fictionibus Iuris Tractatus quinque,&c. Auctore* ANTONIO DADINO ALTESERRA *Antecesſore Toloſano*, quouis charactere, aut forma excudere, aut alibi excuſum vendere, aliove quolibet modo diſtrahere poſſit intra decem annos, computandos à die abſolutæ primæ editionis, præter Petrum Lamy Bibliopolam Pariſienſem. Qui ſecùs fecerit, mulcta eſt indicta, prout fuſiùs in diplomate regio continetur. Datum Pariſiis die vltima Iunij 1659. Sic ſignatum, De mandato Regis, BERAVLD.

Hæc prima editio abſoluta fuit die 9. Auguſti 1659.

INDEX CAPITVM HVIVS OPERIS.

TRACTATVS PRIMI.

CAP. I. CVI *bono introducta ſint fictiones. Quid ſit fictio. Ea non admittitur contra naturam & poßibilitatem rei.* pag. 1
CAP. II. *Fictionis poteſtas ea eſt, vt quandoque veritati præualeat.* 4
CAP. III. *Fictiones locum habent in iis quæ ſunt iuris, non etiam in iis quæ ſunt facti. Sæpius occurrunt in Iure Ciuili, ſed rarò Ius Canonicum eas admittit.* 6
CAP. IV. *Quid fictio à præſumptione differat.* 10
CAP. V. *Quid à ſimulatione.* 12
CAP. VI. *Duæ vel plures fictiones in eadem re ſimul concurrere poſſunt.* 13
CAP. VII. *Ex fictionibus aliæ verſantur in perſonis, aliæ in rebus, aliæ in tempore, aliæ in loco, aliæ in actibus. Quædam earum exempla, quæ circa perſonas verſantur.* 14
CAP. VIII. *Adoptio eſt fictio iuris quæ naturam imitatur.* 17
CAP. IX. *Legitimati per ſubſequens matrimonium, fictione iuris pro legitimis habentur.* 19
CAP. X. *Fictione legis pater & filius ſunt vna & eadem perſona: ſicut & fratres in eiuſdem patris poteſtate conſtituti.* 10
CAP. XI. *Eodem commento liberi emancipati extraneorum iure cenſentur. Quid interſit inter liberos naturales & adoptiuos cùm emancipantur.* 24
CAP XII. *Quinam dicantur ſui hæredes. Fictio iuris quandoque prodeſt liberis in patria poteſtate conſtitutis, quandoque nocet.* 26
CAP. XIII. *Suus hæres fictione iuris non deſinit eſſe hæres, quamuis ſe abſtineat.* 28
CAP. XIV. *Fictione legis exhæredati pro mortuis habentur.* 30
CAP. XV. *Filiusfam. iure ciuili nec ſtatum, nec perſonam habet,*

nec quidquam ſibi acquirit, ſed patri, quia fictione legis eadem eſt perſona cum patre. 32
CAP. XVI. Fictione iuris ſerui pro nullis & mortuis habentur. 34
CAP. XVII. Deportatus fictione legis pro mortuo habetur. 37
CAP. XVIII. Sicut & is cuius bona publicata ſunt: qui capitis damnatus eſt, etiam antequam pœna affectus ſit: teſtator qui nomen hæredis vel ſcribere, vel articulatè nuncupare non potuit: profeſſus monachus: manumiſſus. Liberi bello amiſſi pro ſuperſtitibus habentur. 41
CAP. XIX. Lex aliquando fingit res quaſdam inanimatas eſſe perſonas, puta monaſterium, iacentem hæreditatem, vniuerſitatem. 44
CAP. XX. Fictione iuris hæres vna & eadem perſona videtur cum defuncto. Plures correi vnius loco habentur. 48
CAP. XXI. Eadem fictio ſæpius inducit confuſionem aut commixtionem perſonarum. 51
CAP. XXII. Confuſione per aditionem hæreditatis facta, velut ſolutione, tollitur naturalis & ciuilis obligatio. 53
CAP. XXIII. Figmento iuris euenit, vt maior pars vniuerſitatis habeatur pro vniuerſis: & quandoque vt vnus ſolus perſonam totius vniuerſitatis ſuſtineat. 55
CAP. XXIV. Fictione iuris tam vir, quàm vxor, vterque cenſetur dominus ac poſſeſſor dotis, mulier iure naturali, maritus fictione iuris ciuilis. 57
CAP. XXV. Pupillus, furioſus, prodigus nec velle nec nolle creduntur in his quæ animi iudicio fiunt. 59
CAP. XXVI. Teſtamentum inofficioſum reſcinditur eo colore, quaſi teſtator non ſanæ mentis fuerit tempore teſtamenti. 62

TRACTATVS SECVNDI.

CAP. I. Res quædam non eſſe finguntur, quæ tamen reuera ſunt. 65
CAP. II. Et viciſſim res quædam adhuc eſſe finguntur, licèt extinctæ ſint. 67
CAP. III. Subrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. 69
CAP. IV. Rem in bonis habere intelligitur, qui habet actionem ad eam adipiſcendam. 72

CAP.V. *Fictione iuris euenit, vt cepiſſe non videatur, qui mox alij reſtituturus eſt.* 73

CAP.VI. *Partibus ſubinde mutatis, res eadem eſſe intelligitur, ſi ſpecies ſeu forma non ſit mutata, vt videre eſt in refecta domo vel naui, in grege inſtaurato, in mutatis ciuibus, collegis, aut iudicibus.* 74

CAP.VII. *Vtilitatis cauſa placuit ciuitatibus, municipiis, collegiis, aliiſve corporibus, vel etiam vſumfructum teſtamento relinqui poſſe. Ea quandoque finguntur mori, nunquam verò Eccleſia.* 76

CAP.VIII. *Dignitas nunquam mori fingitur.* 79

CAP.IX. *Fictione iuris res quadam inanimata mori & naſci dicuntur, vt peculium: & ſuas ætates habere, vt regna & imperia.* 80

CAP.X. *Item lis, domus, parietes, vnguenta.* 82

CAP.XI. *Fictione iuris peculium eſt velut patrimonium filiif. aut ſerui.* 83

CAP.XII. *Res incorporales fictione legis quaſi poſſidentur.* 85

CAP.XIII. *Fictione iuris quidquid acquirit filiusf. aut ſeruus, illud ſtatim patri vel domino acquirit: quoad hoc quid inter vtrumque interſit.* 86

CAP.XIV. *Eadem fictione poſſeſſio defuncti quaſi iuncta deſcendit ad heredem, eique prodeſt ad implendam vſucapionem à defuncto cœptam.* 88

CAP.XV. *Fundus dotalis non deſinit eſſe dotalis, etiam ſoluto matrimonio, quoad reſtitutus ſit: ſicut & ager noualis, ſemper noualis intelligitur, quoad exemptionem à decimis.* 89

TRACTATVS TERTII.

CAP.I. IMAGINARII *contractus iuris vinculum non obtinent, & quinam illi dicantur.* 91

CAP.II. *Plures actus legitimi fiebant olim per æs & libram, vt teſtamenta, donationes: actio in rem, per vim ciuilem: cretio, per ſaltationem & percuſſionem digitorum: manumiſſio, per alapam, circumductionem, & pileum: operis noui nuntiatio, per iactum lapilli: vſurpatio, per fractionem ſurculi: licitatio, per digitum: anteſtatio, per aurium attrectationem: electio, per manum porrectam.* 92

CAP.III. *Fictitia emptio vendi-*

tio valet, cùm actus ſumit à lege vim emptionis & venditionis, vt in æſtimatione litis & dotis: in datione in ſolutum: in diuiſione bonorum inter hæredes: aliquando etiam in ſocietate. 100

CAP. IV. *Vtilitatis cauſa receptum eſt, vt poſſeſſio acquiri poſſit per imaginariam traditionem: putà per retentionem vſusfructus: per traditionem inſtrumentorũ: per conductionem rei venditæ: per traditionem clauium: per appoſitionem cuſtodis: per obſignationem rei venditæ: per ſcientiam & patientiam domini in rebus incorporalibus. Poſſeſſio Eccleſiæ acquiritur per funem campanæ, aut per tactum ſerræ ſeu peſſuli.* 104

CAP. V. *De fictione breuis manus.* 107

CAP. VI. *Quædam res non ſunt in commercio, & tamen cum vniuerſitate transferuntur in hæredem vel emptorem, quaſi maiori parti accedant. Mandata iuriſdictione, conceſſa videntur ea ſine quibus explicari non poteſt iuriſdictio. Cùm minor creatur Prætor, habetur quaſi maior. Quædam tacitè excipiuntur, licèt excepta non ſint.* 110

CAP. VII. *Quaſi contractus naſcuntur ex tacita conuentione & figmento legis.* 112

CAP. VIII. *Societas inuoluntaria cum cohærede vel collegatario: quaſi ſocietas cum colono partiario. De tacita reconductione. Maritus vxoris procurator ex tacito mandato. De tacita emancipatione. Fauore reipub. inchoatio operis habet vim promiſſionis.* 116

CAP. IX. *Quædam habent vim taciti pacti, putà redditio chirographi, non etiam redditio pignoris quoad ſortem, ratio differentiæ inter vtrumque. Seruitutis inſtrumentis ſeruo datis aut corruptis libertas data intelligitur. Crematis indictionũ tabulis reliqua vectigalium remiſſa. Qui per trienniũ minores vſuras accepit, maiores remiſiſſe creditur. Qui nullas per longum tempus accepit, eas etiam omnino remiſiſſe videtur.* 118

CAP. X. *De tacita hypotheca, quibus ea competat.* 121

CAP. XI. *De dote, quaſnam fictiones ea recipiat.* 125

CAP. XII. *De tacita ſtipulatione duplæ vel doli. De euictione.* 129

CAP. XIII. *Poſſeſſio fictionem aliquando recipit. Quidam fictione legis pro poſſeſſoribus habentur.* 130

CAP. XIV. *Inteſtati hæreditas*

non tam à lege quàm à teſtatore tacitè relinquitur. Subſtitutio directa in codicillis facta, fictione legis trahitur ad fideicõmiſſum. Legata ab hærede relicta debentur à ſubſtituto, quaſi tacitè repetita. Idem in fideicommiſſis à cohærede relictis. Fictione legis hæreditas à fiſco adita habetur, vt ſtatim reſtitutio fiat. 132

CAP. XV. *Fictione legis acceptilatio vim ſolutionis habet, ſicut & confuſio, nouatio, præſcriptio, remiſſio.* 135

CAP. XVI. *De coacta voluntate. Præſentia Principis ſupplet teſtes.* 137

CAP. XVII. *Fictiones admittuntur etiam in iudiciis.* 138

CAP. XVIII. *De ſubſtitutione pupillari, & de iure accreſcendi. Qui ſemel eſt hæres, nunquam deſinit eſſe hæres.* 139

TRACTATVS QVARTI.

CAP. I. FICTIONE *legis aliquando tempus poſterius retrotrahitur ad antecedens, vt in donatione patris, mariti, & vxoris: & in ratihabitione.* 141

CAP. II. *Sic etiam aditio hæreditatis retrotrahitur ad tempus mortis: agnitio & repudiatio legati: ius accreſcendi.* 143

CAP. III. *Conditio caſualis exiſtẽs retrotrahitur ad tempus contractus, diſtractus, & teſtamẽti.* 145

CAP. IV. *Tempus etiam retroagitur in ſententiis iudicum, in operis noui nuntiatione, in cautione damni infecti, in actione legis Aquiliæ.* 147

CAP. V. *Conditio pro impleta habetur, ſi per eum, cuius intereſt non impleri, ſtet quominus impleatur, aut per eum in cuius perſona implenda eſt: ſicut & ea quæ omninò extitura eſt.* 149

CAP. VI. *De fictione legis Corneliæ.* 150

CAP. VII. *De tempore quod tacitè ineſt obligationibus.* 151

CAP. VIII. *Obligatio fideiuſſoris retrotrahitur ad principalem obligationem. Non abſque fictione eſt, vt fiſcus & mulier prioribus creditoribus præferantur. Inter collegatarios non eſt prælationi locus.* 153

CAP. IX. *Miſſio vnius creditoris in poſſeſſionem bonorum debitoris, prodeſt cæteris creditoribus, quaſi omnes miſſi fuerint. Sicut dominus in eo quod ei debetur à ſeruo, præfertur omnibus ſerui creditoribus, quaſi*

eos omnes præuenerit: ita & fiſcus cæteris creditoribus præfertur, quaſi pignoris cauſam præuenerit. 155

CAP. X. *Ius ſuitatis eſt merè fictitium. Hæreditas non adita non tranſmittitur ad hæredem. Agnitio fideicommiſſi conditionalis cum ipſa conditione retrotrahitur.* 156

CAP. XI. *Pacta incontinenti bonæ fidei contractibus adiecta, tacitè inſunt contractui, vt illius partem faciant. Partus nondum editus habetur quaſi portio viſcerum matris. In interdicto vtrubi quænam ſit maiors pars anni: quænam ſit maior pars diei. Actiones perpetuæ dicuntur, quæ 30. annorum ſpatio præſcribuntur.* 157

TRACTATVS QVINTI.

CAP. I. *De fictione poſtliminij.* 160

CAP. II. *Ea locum habet non modò in perſonis liberis & ſeruis, ſed etiam in cæteris rebus animatis & inanimatis.* 162

CAP. III. *Cùm in pluribus locis ſepultum eſt corpus, ſolus ille locus ſit religioſus, in quo reconditum eſt caput.* 163

CAP. IV. *In præſcriptione longi temporis quis intelligitur præſens, aut abſens.* 164

CAP. V. *Legato fundo, quæ ibi caſu occurrunt, legata non intelliguntur.* 166

CAP. VI. *Fictiones in verbis, & locutione.* 167

Solemnis Prælectio ad l. *Cum ſocietas. 69. ff. pro ſocio.* 169

FINIS.

DE

DE FICTIONIBVS IVRIS,

TRACTATVS PRIMVS.

CAPVT I.

ETSI fictiones videantur abhorrentes à iure, quod eſt ars æqui & boni, cuius obiectum eſt ſtudium veritatis: & fictiones tamquam legum præſtigiæ, & laruæ veritatis deteſtandæ ſint, cùm Iuriſprudentia ſit vera, non fucata, & ſimulata Philoſophia, *l. 1. ff. de Iuſt. & Iure*. Infinitæ tamen propemodum fictiones iure ciuili introductæ ſunt optimo conſilio, vt per eas perueniatur ad iuſtum & æquum; non diſpari arte à nautica, qua auerſi tendunt ad por-

tum. Fictiones ſcilicet ſunt eximij colores, quibus veritas fucata non corrumpitur, ſed potiùs illuminatur.

Fictio eſt iuris conſtitutio, quâ fingitur id contigiſſe quod minimè contigit; vel id non eueniſſe quod re euenit. Vt in fictione legis Corneliæ, quâ captus ab hoſtibus ſi apud hoſtes decedat, fingitur deceſſiſſe primo captiuitatis momento, *l. lege Cornelia. ff. qui teſtament. facere. l. lege Cornelia, ff. de vulgari & pupil. l. in omnibus. ff. de captiu. & poſtl. reuerſ.* vel in fictione poſtliminij, quâ is qui redit ab hoſtibus, fingitur numquam fuiſſe apud hoſtes, *l. in bello. §. cætera. l. retro creditur. ff. eod. §. ſi ab hoſtibus, Inſtit. quib. mod. ius pat. poteſt. ſolu.*

Fictiones inducuntur à iure contra rei veritatem; ſed non contra naturam, vel poſſibilitatem rei. Salicet. *in l. ſiue poſſidetis. C. de probat.* Donat. *in Eunucho. Falſum eſt, quo tegitur id quod factum eſt: vanum, quod fieri non poteſt: fictum, quod non eſt factum, & fieri potuit.* Fictiones non admittuntur contra naturam; quinimo iuris fictio debet conuenire naturæ: vt, ſi filius à patre emancipatus iterum adrogetur, exhæredatio ante emancipationem ſcripta ei nocet; quia non habetur pro adoptiuo, ſed pro naturali: veri patris adoptiuus filius numquam intelligitur, ne imagine, id eſt adoptionis commento, naturæ veritas adumbretur; videlicet quòd non tranſlatus, ſed redditus videtur. *l. filio*

quem. ff. de liber. & poſthum. Et ſi quis in iure interrogatus, confeſſus ſit illum eſſe filium ſuum, ex confeſſione obligatur ſi ætas eius patiatur illum filium ſuum eſſe. Falſa confeſſio naturalibus conuenire debet, *l. confeſſionibus, ff. de interrogat. in iure faciend.* falſa confeſſio rata eſt, ſi id quod in confeſſionem venit, ius & naturam recipere poteſt, *l. ſeq. ff. eod.*

Fictio iuris imitatur naturam, v.g. adoptio in his perſonis locum habet, in quibus etiam natura poteſt habere: *l. adoptio. ff. de adopt.* id eſt in his qui generare poſſunt: & qui adoptat vel adrogat, maior eſſe debet adoptato vel adrogato, *l. adrogato. §. 1. ff. eod.* Adoptio eſt fictio, inducta ad ſimilitudinem naturæ. Adoptio eſt legalis optio, per quam filius quis efficitur, qui naturâ non eſt. Adoptio eſt imago naturæ, *d. l. filio quem. l. cum in adoptiuis. C. de adopt.* vnde adoptionis commentum dicitur, *in l. fideicommiſſum, ff. de condit. & demonſtrat.*

Fictio iuris imitatur naturam, nec poteſt expugnare naturæ veritatem: ciuilis ratio naturalia iura corrumpere non poteſt, *l. eas obligationes. ff. de capit. minut. l. 2. §. 1 ff. de vſufruct. ear. rer. quæ vſu conſum.* Fictio quæ inducitur à iure pro veritate habetur, quoad iuris effectum. Bart. in *l. ſi is qui pro emptore, ff. de vſucap.* Fictio non deſtruit veritatem, ſed refert ſe ad veritatem. Auguſtin. 2. quæſt. Euang. cap. 51. *Fictio igitur quæ ad aliquam veritatem*

refertur figura eſt, quæ non refertur, mendacium eſt. vnde & Donat. loco modò laudato: *Falſum loqui culpæ eſt, fictum, virtutis; falſis decipimur, fictis delectamur.*

Adeóque verum eſt ea quæ ſunt impoſſibilia non recipere fictionem, vt etſi inſtitutio facta ſub impoſſibili conditione non vitietur; tamen ea impoſſibilis conditio non fingitur eſſe impleta, ſed pro non ſcripta habetur, *l.1.ff.de condit. inſtit. l. 3. de condit. & demonſtrat.*

CAPVT II.

FICTIONES inducuntur contra veritatem, quæ non eſt impoſſibilis à iure, vel naturâ; & fictionis poteſtas ea eſt, vt quandoque fictio præualeat veritati.

Vt ſi filius exhæredatus, alio hærede inſtituto, apud hoſtes deceſſerit, nepos ex eo præteritus rumpit teſtamentum; quòd moriente auo filij ius pependerit, id eſt in ſuſpenſo ſeu in pendenti fuerit, quia ex euentu pendebat an nepos ſuus eſſet, necne; non abſciſum fuerit. *l. ſi quis poſthumos. §. ſi filium. verſ. & diuerſum.ff.de liber. & poſth.* Nepos præteritus tunc demum teſtamentum rumpit, cùm patre præmortuo fuit ſuus, mortis aui tempore: vt ſi filius exhæredatus apud hoſtes fuerit tempore mortis patris, ibíque deceſſerit, nepos præteritus rumpit teſtamentum; quia ex euentu fuit præ-

teritus cùm ſuus eſſet: ſi pater apud hoſtes deceſſerit, nepos ſuus fuiſſe intelligitur, quia filius primo captiuitatis momento deceſſiſſe fingitur. *l.6. §.9. ff. qui teſtam. fac.* Hoc caſu igitur fictio potior eſt veritate, quia nepos ſuus fingitur eſſe, tempore mortis aui, quaſi patre præmortuo, cùm reuera adhuc eſſet apud hoſtes: & conſequenter rumpit teſtamentum, quia præteritus eſt cùm ſuus eſſet.

Et in fictione poſtliminij, fictio præualet veritati: ſi captus ab hoſtibus redierit, omnia iura priſtina recipit, & liberos retinet in poteſtate; quia fingitur ſemper in ciuitate fuiſſe: & ſi apud hoſtes deceſſerit, fingitur deceſſiſſe primo captiuitatis momento, *§. ſi ab hoſtibus. Inſtit. quib. mod. ius patr. poteſt. ſolu. l. in bello. §. ſi quis. §. cætera. ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ.* Et fictio idem operatur in caſu ficto, quòd veritas in caſu vero: vt in adoptione cùm quis adoptat filium, adoptione, vt naturâ, filius efficitur, *l. 1. ff. de adopt.* & cùm quis ius aureorum annulorum impetrauit, à tutela libertini excuſatur, perinde ac ingenuus; quia pro ingenuo habetur: libertinus qui ius annulorum impetrauit, in ordinem ingenuorum tranſit, *l. cùm ex oratione. ff. de excuſat.*

Aliàs veritas præualet fictioni: vt ſi filius emancipatus à patre, rurſus ab eodem adrogetur, emancipati exhæredatio antè ſcripta ei nocet; quia veri, id eſt naturalis patris adoptiuus filius

numquam intelligitur, ne imagine naturæ veritas adumbretur. Et filius emancipatus cùm rurſus adrogatur, non tranſlatus, ſed redditus videtur, *l. filio quem. ff. de lib. & poſth.* Facilè res redit ad ſuam naturam: ideóque ſi mulier pacta ſit vt præſenti die dos ſibi redderetur, deinde pactum ſit vt tempore legibus dato, id eſt annuâ, bimâ, trimâ die dos reddatur; dotis conditio non intelligitur pacto fieri deterior, cùm dos redeat ad ius ſuum, quod lex naturæ eius tribuit, *l. ſi vnus §. pactus ne peteret. verſ. quod & in ſpecie. ff. de pact.*

CAPVT III.

FICTIONES locum habent in his quæ ſunt iuris ciuilis: vt in poſtlminio, ſi captus ab hoſtibus poſtiminio redierit, fictione poſtliminij retinet ciuitatem & alia omnia iura, perinde ac ſi numquam in hoſtium poteſtate fuiſſet, *l. in bello. § ſi quis. §. cætera. ff. de captiu. & poſtl. reuerſ.*

Sed ea quæ ſunt facti, ſeu iuris naturalis, fictionem non recipiunt; puta poſſeſſio, quæ eſt facti, magis quàm iuris. Si is qui rem alienam poſſidebat, priuſquam vſucepiſſet captus ſit ab hoſtibus, captiuitate poſſeſſio & vſucapio interrumpitur; nam captus ab hoſtibus non poteſt poſſidere, qui ipſe poſſidetur ab hoſtibus; nec conſequenter vſucapere, cùm vſucapio non procedat

ſine poſſeſſione. Eóque ab hoſtibus poſtliminio reuerſo, vſucapio interrupta non reſtituitur iure poſtliminij, ac ſi fingatur medio tempore poſſediſſe; quia fictio poſtliminij non habet locum in poſſeſſione quæ eſt facti: factum infectum nullâ conſtitutione, id eſt iure poſtliminij, vel alio fieri non poteſt, *d. l. in bello. §. facta. l. denique. ff. ex quib. cauſ. maior.* Plures eandem rem in ſolidum poſſidere non poſſunt, quia ius ciuile nihil fingit contra naturam, *l. 3. §. ex contrario de adquir. poſſ.* Et poſſeſſio non adquiritur per liberum hominem, etſi vinctus teneatur; neque enim rerum natura recipit vt per eum aliquid adquiram, quem ciuiliter non poſſideo, *l. cùm hæredes. §. vlt. eod.* Pecuniæ vſusfructus propriè non conſtituitur, nec enim naturalis ratio SC. commutari potuit; ſed remedio cautionis cœpit quaſi vſusfructus haberi, *l. 2. ff. de vſufr. ear. rer. quæ vſ. conſ.*

Et obligationes quæ naturalem præſtationem habent, non tolluntur capitis diminutione, quæ eſt ciuilis & fictitia ſtatus mutatio; quia ciuilis ratio naturalia iura corrumpere non poteſt, *l. 1. §. 2. l. eas obligationes. ff. de capit. minut. d. l. 2. §. 1. ff. de vſufr. ear. re. quæ vſ. conſu.*

Fictio eſt remedium iuris ciuilis; meritò igitur huic locus non eſt, niſi in his quæ ſunt iuris ciuilis. Legi data eſt poteſtas fingendi, non homini; fictio eſt legis, non hominis. v.g. filiusfamilias non

poteſt habere in caſtrenſi peculio, quod ei à cognato, vel alio, non ex caſtris, id eſt occaſione militiæ noto, ei donatum vel legatum eſt: veritatem enim ſpectamus, an donatum ſit ex caſtrenſi notitia, vel affectione, non quòd quis finxit. *l. ſi forte. ff. de caſtrenſ. pecul.* Fictio eſt à lege: ſi hæres rogatus per contumaciam, vel morte præuentus, non reſtituerit hæreditatem, actiones ipſo iure, id eſt poteſtate legis transferuntur in fideicommiſſarium, *l. ſancimus. §. vlt. C. ad Trebell. l. facta. ff. eod.* id eſt hæreditas pro reſtituta habetur fictione, ſeu miniſterio legis. Cùm hæres eſt in mora reſtituendi hæreditatem, tunc lex ipſa reſtituere videtur, & ſupplere moram hæredis, & iudicium defuncti lege repræſentatur. *auth. hoc amplius. C. de fideicommiſſ.* Vt in libertatibus, ſi hæres à quo libertas legata eſt, vel alius cui ſeruus venditus eſt, ſub conditione vt manumittatur, ſit in mora ſeruum manumittendi, lex libertatem repræſentat, *l. cùm verò. §. ſubuentum. ff. de fideicomm. libert. l. 2. l. vlt. C. ſi mancip. ita fuer. alienat.*

Ius ciuile gaudet fictionibus; tot enim paſſim fictiones occurrunt in iùre ciuili, vt eas in hoc iure, tamquam in ſuo regno verſari dicendum ſit: nec illas explodere poſſis, quin pulcherrimam partem iuris ciuilis è medio tollas: nec fictiones in iure vituperandæ, quæ dolo carent, & quibus conſtitit œconomia iuris; vt fraudem ſi abſit dolus

lus non eſſe fraudem, ἀλλ' οἰκονομίαν τινά, ἢ σοφίαν, ait Chryſoſtom. *de ſacerdot. lib.* 1. *cap.* 14.

E diuerſo ius canonicum odit fictiones; vt in electionibus regularium, quod ſtatutum eſt, regulares non poſſe conſentire electioni de ſe factæ in diſcordia, vel à minori parte; de diſcordia, & numeri minoritate, quæ in facto, non in fictione, vel iuris effectu conſiſtit, debet intelligi. *Clem. quod circa. de elect.* Hoc iure magis ſpectatur veritas, quàm adumbratio: veritas potior eſt vmbra operis, *cap. quanto. de conſuetud.* tamen quandoque fictiones recipiuntur etiam hoc iure.

Vt in ordinationibus, duo ſacri ordines non poſſunt eidem conferri vno die, vel duobus diebus conſequentibus continuato ieiunio; quia ob continuationem ieiunij duo dies pro vno habentur. *cap. litteras. de tempor. ordinat.* Continuatio ieiunij efficit vnum diem de duobus, *can. quod à patribus* 75. *diſt.* coniunctio duorum dierum facit vnum, ſicut contingit in biſexto, *l. quæſiuit. de V. S. l. denique. §. minorem, de minorib.*

Hoc iure etiam, ſi hæres rogatus deceſſerit non reſtituta hæreditate, actiones ipſo iure tranſeunt in fideicommiſſarium ſine reſtitutione. *cap. in præſentia. de probat.* quia ceſſante hærede, fideicommiſſum à lege repræſentatur.

Statuta penſione ſuper Prioratu, non dignitas Prioratus, ſed perſona Prioris onerata fingitur, ne

fortè aliqua videatur facta ſectio Prioratus. *cap. niſi eſſent. de præbend.*

Abſentes ſtudiorum cauſa, fauore ſtudij pro præſentibus habentur; & fructus præbendarum, & aliorum beneficiorum lucrifaciunt, demtis diſtributionibus quotidianis. *cap. tuæ fraternitatis, cap. ad audientiam. de Cleric. non reſid. l. Pamphilo. §. Seiæ. ff. de inſtruct. vel inſtrum. legat.*

Et non ſine fictione Eccleſia dicitur viduata, quæ habet Epiſcopum inutilem, *cap. inter corporalia. & ibi Hoſtienſ. de translat. Epiſc.* vt vidua fingitur, quæ habet virum inutilem.

In foro conſcientiæ, nec fictiones, nec præſumptiones ſpectamus, *Bald. in l. cùm quis. C. de iur. & facti ignor.*

CAPVT IV.

VT faciliùs aſſequamur naturam, & ſubſtantiam fictionis, intereſt ſcire in quibus differat à præſumptione. Fictio hoc diſcrepat à præſumptione, quòd præſumptio eſt ſuper dubio; fictio ſuper certo, *gloſſ. in l. vnic. §. accedat. C. de rei vxor. act.* Præſumptio nimirum eſt coniectura legis, vel hominis ſuper re dubia, quæ exiſtere, vel non exiſtere poteſt.

Fictio eſt iuris diſpoſitio ſuper re certa contra veritatem, quæ eſt poſſibilis, & pro veritate habetur.

Super certo, id eſt ſuper eo cuius contrarium eſt certum : vt in fictione legis Corneliæ, lex fingit mortuum apud hoſtes primo captiuitatis momento ; tamen conſtat veritatem eſſe in contrarium.

Fictio inducitur à lege, non ab homine, *l. ſi forte. ff. de caſtrenſ. pecul.* Præſumptio induci poteſt ab homine, id eſt à iudice.

Fictio non admittit probationem contrariam. *gloſſ. in l. vlt. in pr. in verb. præſumptioni. ff. quod met. cauſ. & in l. conficiuntur in pr. in verb. creditur. ff. de iur. codicill.* Secùs præſumptio recipit probationem in contrarium, *d. l. vlt.* Speciale in præſumptione iuris, & de iure, quòd non admittat probationem in contrarium, *l. vlt. C. ad Maced. l. vlt. C. arbitr. tutel.* quia magis eſt fictio, *d. gloſſ. in d. l. conficiuntur.*

Fictio vna non poteſt eſſe contra aliam ; vt fingi non poteſt, quòd duo in ſolidum eandem rem poſſideant, quia id eſt contra naturam, *l.* 3. §. *ex contrario. ff. de acq. poſſ.* At præſumptio vna tollit aliam, *l. Diuus. ff. de in integr. reſtit.*

Duæ fictiones concurrere non poſſunt, quia eſſent duo ſingularia, quæ ſimul concurrere non poſſunt, *l.* 1. *& ib. gloſſ. in verb. dotem. C. de dot. promiſſ.* at duas vel plures præſumptiones concurrere nihil vetat. V. Menoc. de præſumpt. lib. 1. cap. 8.

CAPVT V.

VT pleniùs inueſtigemus naturam & rationem fictionis, præſtat inquirere, in quo differat à ſimulatione. Fictio eſt cùm fingitur, quid eſſe quod reuerà non eſt, vt in fictione legis Corneliæ captus ab hoſtibus, ſi ibi deceſſerit, fingitur mortuus primo captiuitatis momento, & in fictione poſtliminij qui rediit ab hoſtibus, fingitur ſemper in ciuitate fuiſſe.

Simulatio eſt cùm aliud agitur, aliud ſimulatur: vt vbi ſimulatur emptio, cùm ſit pignus. *l.3.C.plus valet quod agitur.* Vel ſimulatur venditio cùm ſit donatio.*l.empti.C.de contrah.empt.* vel cùm fingitur vxor emere, quod maritus emit, *l. 2. C.plus valet quod agitur.* & omnino cùm alius agit, alium agere ſcribitur, *l. 4. C. eod.* Aut ſimulatur contractus, cùm nullus ſit contractus, *l. ſi ex pretio.C. ſi cert. pet.*

Fictio eſt contra veritatem, ſed pro veritate habetur. *Bart. in l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap.*

Simulatum eſt contra veritatem, & pro infecto habetur, *tot. tit. C. plus valet quod agitur. d. l. ſi ex pretio. l. & qui ſub imagine. C. de diſtract. pignor.*

CAPVT VI.

DVAS fictiones ſimul in eadem re non concurrere, trita eſt ſententia Bartol. & Iaſonis, in *l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap.* quæ ducitur ex *l. 1. C. de dot. promiſſ.* vbi ſi dos promiſſa ſit, nulla ſpecie vel quantitate adiecta, inutilis eſt promiſſio dotis. Quod gloſſa ita reſcriptum interpretatur, ne duo ſpecialia concurrant in vna re; vt ſcilicet incerta dos veniat in petitionem, & ſolemnitas interueniſſe fingatur, quæ non interuenerit. ſed ſi verum amamus, lex non aliâ ratione nititur, quàm quòd incertæ pecuniæ, vel rei ſtipulatio non valeat. *l. ſtipulationum. §. certum. l. triticum. l. ita ſtipulatus in pr. ff. de V. O.* cùm non ſit quod petatur ex incerta ſtipulatione: vt eodem loco ſit non eſſe promiſſum quid, aut ita promiſſum, vt quod in promiſſionem venerit non appareat. *l. duo ſunt Titij. de teſtam. tutel.*

Et fictiones duas in eadem re concurrere nihil vetat, vt ſi filiusf. redierit ab hoſtibus, duplex ibi concurrit fictio poſtliminij, quòd pater filium recipit iure poſtliminij, & ipſe filius ius ſuum, *l. cùm duæ ſpecies. ff. de captiu. & poſtl. reuerſ.*

Et non ſolùm filium, ſed & nepotem adoptare poſſumus, in quo etiam duplex verſatur fictio; vna quòd adoptione efficitur filius, qui non eſt,

& adoptione fit nepos, perinde ac ſi ex filio natus ſit. *l. adoptiones. ff. de adopt.*

Et duas vel plures fictiones in eadem re concurrere nequaquam alienum eſt, ſi æquitas vel vtilitas ſuadeat; quia fictio iuris ciuilis introducta eſt naturali æquitate. *l. poſtliminium in pr. ff. de captiu. & poſtl. reuerſ.* & in ea communis vtilitas ſpectatur, *l. cùm & poſtliminij*, *C. eod.* Io. Vaud. *2. qu. cap.* 4. Nunc quot ſint genera fictionum ſcire conueniens erit.

CAPVT VII.

FICTIONES iuris in quinque claſſes diſtribuuntur: aliæ verſantur in perſonis; aliæ in rebus; aliæ in tempore; aliæ in loco; aliæ in actibus. De his quæ verſantur circa perſonas priùs agamus, ſequentes ordinem iuris, in quo priùs de perſonis quàm de rebus, cùm omne ius perſonarum cauſâ conſtitutum ſit, *l. 2. ff. de ſtat. hom.*

Fictiones iuris verſantur circa perſonas, vt interdum qui in rerum natura non ſunt, eſſe fingantur; veluti qui in vtero eſt prò iam nato habetur, quoties de ipſius commodo quæritur, *l. qui in vtero. l. pen. ff. de ſtat. hom. l. quod dicimus de V. S.* vt quaſi iam nato defertur legitima hæreditas, *d. l. pen. l. antiqui. ſi pars hæred. pet.* Saporem adhuc in vtero, Regem Perſarum ſalutatum cidari vtero impoſitâ, audito Magorum vaticinio maſculum naſci-

turum, refert *Agath. lib. 4.*

Bonorum poſſeſſio vnde cognati defertur poſthumo qui in vtero eſt, velut proximiori cognato, ſi ſit conceptus viuo eo de cuius ſucceſſione agitur, *l. 1. §. ſi quis proximior. ff. vnde cognat.*

Eodem iure poſthumus inſtitui poteſt, quia pro nato habetur, *l. placet, ff. de liber. & poſth.* In adeunda hæreditate ex teſtamento, vel ab inteſtato, qui in vtero eſt moram facit proximioribus ab eo, *l. cum quidam, §. quod dicitur. ff. de acquir. hæredit.*

Si quis prægnantem vxorem reliquerit, non videtur ſine liberis deceſſiſſe, *l. ſi quis prægnantem. de R. I.* vt conditio fideicommiſſi ſi ſine liberis deficit, relicto poſthumo, *l. ex facto §. ex facto. ff. ad Trebell. l. iubemus, §. ſin autem. C. eod.*

Si cui legatum ſit quandocumque liberos habuerit, ſi prægnante vxore relicta deceſſerit, conditio impleta intelligitur, ſi tamen poſthumus natus fuerit, *l. is cui. ff. quand. dies legat. ced.*

Liberi concepti ante deportationem patris efficiunt, vt conditio fideicommiſſi ſi ſine liberis deficiat, quia pro iam natis habentur, *l. ex facto, §. ex facto, ff. ad Trebell.*

Item, ſi mulier prægnans ab hoſtibus capta fuerit, & poſtliminio redierit, & partus qui eſt in vtero habet ius poſtliminij, quia pro nato habetur, *d. l. pen.*

Ratio dubitandi eſt, quòd partus qui eſt in vte-

ro, nondum propriè homo, vel animal dicitur, *l. in Falcidia, ff. ad l. Falcid. l. 1. ff. de ventr. inſpic.* ſed potiùs ſpes animantis, *l. 2. ff. de mort. infer.* & partus antequam edatur eſt portio matris, ſeu viſcerum, *l. 1. §. 1. ff. de ventr. inſpic.* & poſthumus non poteſt dici ſuus; quia antequam naſcatur, non poteſt dici in poteſtate morientis fuiſſe, *l. vlt. ff. de collat. bonor.* Poſthumus fictione iuris pro nato habetur, vt ſibi proſit quoties de commodo ipſius quæritur; vt in deferenda hæreditate, non vt aliis proſit, *d. l. qui in vtero, & d. l. quod dicimus:* puta qui eſt in vtero non habetur pro nato, vt excuſet patrem à tutela, & aliis muneribus ciuilib. *l. 2. §. qui autem, ff. de excuſ. tut.* Et in ponenda ratione Falcidiæ, partus ancillæ hæreditariæ, qui eſt in vtero, non auget hæreditatem; & ſic non prodeſt legatariis, ne locus ſit Falcidiæ, quia partus nondum editus propriè homo non dicitur, *d. l. in Falcidia.* Partus qui eſt in vtero prodeſt matri, vt pœnam ſuſpendat quoad pariat, *l. prægnantis, ff. de pœn.* Chryſoſtom. *homil. 4. ad Antiochen.* Sed pœna differtur fauore ipſius partus, ne in vtero necetur.

Mulier in poſſeſſionem bonorum mittitur ventris nomine, ſed hoc fauore ipſius partus, propter ſpem naſcendi, *l. 1. ff. de ventr. in poſſeſſ. mitt.*

Vid. Cuiac. ad l. 2. ff. de excuſ. tut.

Quòd is qui in vtero eſt pro nato habetur, ita accipiendum eſt ſi naſcatur: quòd ſi partus non edatur, numquam in rerum natura fuiſſe intelligitur, *l. cùm quidam. §. ſuum. ff. de adq. hæred.* CA-

CAPVT VIII.

NOn ſolùm naturâ,ſed & adoptione fiunt filij, & nepotes quaſi ex filio. *l.* 1. *l. adoptiones. l. is qui. ff. de adopt.* Adoptiui ſunt à lege, quæ fictione, & commento quodam eum habet pro filio, qui reuera non eſt, vt defectum naturæ laborantis ſuppleat. Vnde adoptio fortunæ remedium dicitur, *Senec.* 2. *Controu. cap.* 1. In adoptione lex fingit imaginem quandam nuptiarum, vt filius adoptiuus perinde habeatur, ac ſi ex iuſtis nuptiis ſuſceptus eſſet. Adoptio eſt imago naturæ, & hoc eſt quod eleganter ait *l. filio quem. ff. de liber. & poſth.* imagine, id eſt adoptione naturæ veritatem adumbrari: adoptio enim eſt fictitia & ciuilis ratio ſibi faciendi & quærendi filij, vnde adoptionis commentum dicitur in *l. fideicommiſſum. ff. de condit. & demonſtr.* Adoptio eſt fictio iuris, quæ imitatur naturam: in his enim perſonis locum habet, in quibus etiam natura poteſt habere. *l. adoptio. ff. de adopt.* & qui adoptat maior eſſe debet eo quem adoptat, & plena pubertate, id eſt decem & octo annis eum antecedere debet, *l. ſi paterf.* §. *vlt. l. adrogato.* §. 1. *eod.* M. Tull. pro Domo: *Iure Quiritum legitimo tutelarum & hæreditatum relicto, factus es eius filius contra fas, cuius per ætatem pater eſſe potuiſti.* Adoptio inquam naturam imitatur, quatenus id fictione legis fieri po-

teſt,ſed non per omnia adæquat;adoptione fiunt ſui & agnati,non cognati; adoptio non tribuit ius ſanguinis quod eſt naturale, ſed tantùm ius agnationis quod eſt ciuile.*l. qui in adoptionem.ff.eod.*Et liberi adoptiui non proſunt patri, vt eum excuſent à tutela & aliis muneribus ciuilibus, *l. 2. §. adoptiui. ff. de vacat. muner.* Iidem non proſunt patri adoptatori, ad ſolidi capacitatem, *l. ſi ita quis teſtamento, §. vlt. ff. de legat. 2.* neque efficiunt, vt deficiat conditio fideicommiſſi ſi ſine liberis, *d. l. fideicommiſſum.* Cùm in magiſtratibus & prouinciis adipiſcendis lege Papiâ, qui liberos habebant orbis præferrentur, quia fraus fiebat legi fictis adoptionibus, quas mox ſequebatur emancipatio: SC. vetitum Neronis temporibus, ne ſimulata adoptio valeret ad magiſtratus, vel hæreditates occupandas. *Tacit. 15. Annal. Factum ex eo Senatuſconſultum, ne ſimulata adoptio in vlla parte muneris publici iuuaret, ac ne vſurpandis quidem hæreditatibus prodeſſet.* Et quia adoptio nititur ſolâ fictione iuris ciuilis, facilè ſoluitur per emancipationem, & liberi adoptiui, ſi emancipentur, liberorum nomen amittunt, *l. 4. ff. ſi tab. teſtam. null. extab.* & emancipati pro extraneis habentur, *l. quin etiam. §. 1. ff. de rit. nupt.*

CAPVT IX.

LIBERI legitimi & naturales ſunt, qui procreantur ex iuſtis nuptiis, *l. Paulus reſpondit, ff. de ſtat. hom. l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur.* vt legitima ætas intelligitur, quæ naturali 25. annorum curriculo completur, non beneficio Principis ſuppletur, *l. vlt. C. de his qui ven. æt.*

Legitimati per ſubſequens matrimonium, fictione iuris pro legitimis habentur, *l. cùm quis. l. nuper. C. de natur. lib. cap. tanta eſt. qui fil. ſint leg.* quia matrimonium fictione legis retrotrahitur ad tempus ſuſceptionis liberorum, vt legitimati habeantur legitimè ſuſcepti, id eſt quaſi poſt contractum matrimonium: & hoc eſt quod innuit *d. cap. tanta.* cùm ait tantam eſſe vim matrimonij, vt antè ſuſcepti, contractis nuptiis legitimi habeantur.

Et hoc verum eſt ſi legitimati nati ſint ex ea, cum qua matrimonium potuit eſſe ab initio: ſecùs ſi nati ſint ex adulterino concubitu, tunc non legitimantur per ſubſequens matrimonium, *d. cap. tanta*: quia fictio iuris non admittitur contra naturam & bonos mores, *l. quæſitum, ff. de adopt.* & lex non poteſt fingere fuiſſe matrimonium cum ea, cum qua nuptiæ eſſe non potuere per leges. Legitimati per ſubſequens matrimonium in omnibus habentur pro legitimis; & ſic faciunt defice-

re conditionem fideicommiſſi ſi ſine liberis, & ex teſtamento vel ab inteſtato ſuccedunt patri.

Legitimati beneficio Principis fiunt legitimi fictione legis, & velut ex machinatione quadam, *Nou. Iuſt.* 89. *cap.* 4. ὡς ἐκ τινος μηχανήματος. Et pro legitimis habentur, perinde ac ſi legitimè concepti fuiſſent, *l. qui in prouincia.* §. 1. *ff. de rit. nupt.* ſed eo minores, quòd per eos non deficit conditio fideicommiſſi ſi ſine liberis, *gloſſ. in l. ex facto.* §. *ſi quis rogatus. ff. ad Trebell.* nec ſuccedunt patri, niſi legitimati ſint conſentientibus proximioribus, qui ab inteſtato ſucceſſuri eſſent, *l. nam ita. ff. de adopt.*

CAPVT X.

FICTIONE legis pater & filius ſunt vna & eadem perſona. Filius eſt pars corporis: vt ſi Titius cum filiis ſuis, & Sempronius inſtituantur; pater cum filiis ſemiſſem feret, cùm naturâ pater & filius eadem eſſe perſona penè intelligantur: Sempronius alterum ſemiſſem feret, *l. vlt. C. de impub. & aliis ſubſtit.* Et ſi filius coloni per 30. vel 40. annos in poſſeſſione libertatis moratus ſit, & abfuerit patre agrum colente, & annuum cenſum perſoluente, non efficitur liber: nec enim eſt quòd præſcriptio opponatur domino, qui non habuit occaſionem agendi, & iuſta percepit à patre; nec filius coloni interim abfuiſſe videtur, qui

agrum coluit per patrem, & fratres & cognatos; ita vt perinde ſit, ac ſi ipſe per ſe coluiſſet, cùm pars ſit quodammodo corporis patris, *l. cùm ſcimus.* §. *vlt. C. de agricol. & cenſit.* Et natus apud hoſtes ex parentibus captiuis, his reuerſis ab hoſtibus, cum his poſtliminio rediiſſe intelligitur, quia eſt pars corporis, *l.* 1. *C. de poſtl. reuerſ.* Filius non eſt verè naturâ vnum corpus cum patre: ſed fictione quæ reſpondet naturæ, naturâ penè vnum intelligitur, inſpecta ſc. ſorte naſcendi, quòd filius ſuſceptus ſit à patre. Vel etiam ob vinculum patriæ poteſtatis, quo filius connectitur, & adunatur patri: vnde morte patris remotum dicitur familiæ vinculum, *l. cum bonis. ff. de adq. hæred.* id eſt patriæ poteſtatis iugum ſoluitur, quia morte patris liberi ſui iuris fiunt.

Hinc obligatio inter patrem & filium, qui eſt in poteſtate, nulla eſt. §. *item inutilis inſt. de inutil. ſtipul.* quia diſtinctio perſonarum eſſe debet inter ſtipulatorem & promiſſorem, inter dantem & accipientem, & nemo poteſt ſibimetipſi obligari, *l. hæres.* §. *quod ſi ſtipulator. ff. de fideiuſſ.* Ideóque, nec cautio poteſt interponi inter patrem & filium manente patriâ poteſtate, *l. Imperator. ff. ad Trebell.*

Obligatio pariter non valet inter fratres qui ſunt in eiuſdem patris poteſtate, *l. frater à fratre. ff. de condict. indebit.* quia habentur pro vna eadémque perſona ob vinculum patriæ poteſtatis, quo ar-

ctiùs vniti ſunt: vt in Republica dignitates inter ſe diſtinctas eſſe, iugo autem ſeruitutis vnitas, id eſt vinculo poteſtatis, cui omnes ſubiectæ ſunt, ait Ioan. Chryſoſt. *de diuerſ. vtriuſq. Teſtam. loc. ſerm. 65. de Cæco & Zachæo.* καὶ ὥσπερ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ἀξιώματα διήρηται μὲν πρὸς ἑαυτὰ, δέδεται δὲ τῇ δουλείᾳ. *Sicut in mundo dignitates, ſunt illæ quidem inter ſe diſtinctæ, vno autem iugo ſeruitutis vnitæ ſunt.* Eadem ratione donatio patris in filium qui eſt in poteſtate, nulla eſt & irrita, *l. donationes. C. de donat. inter vir. & vxor. l. ſiue emancipatis. C. de donat.*

Si pater ſtipuletur filio, ſibi adquirit, quia vox patris vox filij, *§. ſi quis alij. verſ. ei verò. inſt. de inutil. ſtipulat.* & ſtipulatio vtilis eſt perinde, ac ſi ſibi ſtipulatus ſit, *l. quod dicitur, ff. de V. O. l. 3. C. de inutil. ſtipulat.* Quod verum eſt ſi pater ſtipuletur filio, in his quæ iuris ſunt, quæ patri acquiri poſſunt per filium, vt in acquirenda hæreditate: alioquin ſi pater ſtipuletur filio in his quæ ſunt facti, veluti tenere ei, vel ire agere licere, inutilis erit ſtipulatio, *d. l. quod dicitur.* Ratio eſt, quia fictio non admittitur in his quæ ſunt facti, ſed in his quæ ſunt iuris tantùm. Filiofamilias vel ſeruo alieno inſtituto, à patre vel domino fideicommiſſum relinqui poteſt, quia eſt eadem perſona, *l. 4. de legat. 3.* vt à tutore pupilli fideicommiſſum relinqui poteſt, quia ab ipſo pupillo relictum videtur, *l. peto. §. mater. de legat. 2. l. etiam. C. de fidei-*

comm. l. cùm etiam. C. de reb. credit.

Pari fictione teſtamentum paternum, & pupillare vnum eſt teſtamentum, licèt duæ ſint hæreditates, *l. 2. §. prius autem. ff. de vulgar. & pupillar. l. paterf. de priuil. credit.* & ſi vtrumque teſtamentum vno contextu fiat, ſeptem teſtes ſufficiunt, ac ſi vnum eſſet teſtamentum, *l. patris. ff. eod.* Sed ſi ſeparatim fiat, in vtroque adhibendi ſunt legitimi teſtes; *l. ſi quis cum. ff. eod.* & in tabulis patris & filij vna Falcidia ſeruatur, *l. ratione. §. quod vulgo. ff. ad l. Falcid. l. 1. §. 1. ff. ſi cui pluſq. per leg. Falcid.*

Sicut nulla obligatio eſt inter patrem & filium, nec vlla lis ſeu actio eſſe poteſt, *l. lis nulla, l. ſi à me. ff. de iudic. l. actiones. de oblig. & act.* vt filiof. non datur actio iniuriarum aduerſus patrem, *l. prætor. §. ſed & ſi quis. ff. de iniur.* E diuerſo, pater non poteſt agere furti cum filiof. quia cùm ius patriæ poteſtatis faciat, vt patris & filij vna eadémque perſona habeatur, pater non poteſt agere contra ſemetipſum, *l. ne cum filiof. ff. de furt.* Vbi dicitur, ne cum filiof. pater furti agere poſſit, non tam iuris conſtitutionem, quàm naturam rei impedimento eſſe; quòd non magis cum his quos in poteſtate habemus, quàm nobiſcum ipſi agere poſſimus. Natura rei impedimento eſſe dicitur magis quàm ius, ne pater agat cum filio; quoniam fictio legis quæ imitatur naturam, ob patriam poteſtatem facit, vt patris & filij vna & eadem perſona eſſe vi-

deatur. Nulla inquam obligatio, neque actio eſt inter patrem & filiumf. niſi ex caſtrenſi peculio, *d. l. lis nulla.* In caſtrenſi peculio non vetatur filiusfam. agere cum patre, veniâ petitâ à Prætore; quia tunc pro patref. habetur, *l. adoptiuum. ff. de in ius vocand.*

Etiam in ſacris ſcripturis patris & filij vna eadémque perſona eſſe exiſtimatur; pater, qui relinquit liberos, quaſi non moritur, & ſibi ſuperſtes eſt in liberis. Eccleſ. 30. *Mortuus eſt pater eius, & quaſi non eſt mortuus, ſimilem enim reliquit ſibi poſt ſe.*

CAPVT XI.

IVRE ciuili, fictione & commento legis liberi emancipati extraneorum iure cenſentur, *l. quin etiam. de rit. nupt.* quia per emancipationem exeunt è familia patris, & propriam familiam habere incipiunt, *l. pronuntiatio. §. familiæ. ff. de V. S.* Cuius rei in argumentum, emancipatio olim fiebat per trinam imaginariam venditionem, & manumiſſionem, ex lege 12. tabular. *Vlpian. libr. reg. tit.* 10. Quæ forma manumiſſionis ſublata eſt Conſtit. Iuſtiniani, *l. vlt. C. de emancip. liber.* Ob id Paulus in *l. liberos. ff. de cap. minut.* ait emancipatum capite minui, cùm emancipari nemo poſſit, niſi in imaginariam ſeruilem cauſam deductus, quòd emancipatio fieret per imaginariam venditionem, & manumiſſionem.

Hoc

Hoc intereſt inter naturales & adoptiuos, quòd adoptiui ſi emancipentur, omnia iura adoptionis, & liberorum nomen amittunt, *l. 1. §. liberos, l. liberos, ff. ſi tab. teſtam. nullæ extab.* Et ſoluta per emancipationem patris adoptiui poteſtate, nullum ex priſtino retinetur veſtigium, *l. in omni. ff. de adopt. §. adoptiui liberi Inſt. de exhæred. liber. §. eadem de hæred. quæ ab inteſt. def. M. Tull. pro Domo. Adoptatum emancipari ſtatim, ne filius ſit eius qui adoptauit.* Nec prohibentur iidem vxorem ducere matrem patris adoptiui, quia poſt emancipationem extranei intelliguntur, *d. l. quinetiam.*

Filij naturales emancipatione non amittunt nomen & ius filij; emancipati, ſi ſpectes ius ciuile, non ſunt ſui hæredes, id eſt, non ſuccedunt ab inteſtato. ſed iure prætorio ab inteſtato datur eis bonorum poſſeſſio vnde liberi, & præteritis datur bonorum poſſeſſio contra tabulas, *§. emancipati de hæredit. quæ ab inteſt. defer. l. ſed cùm §. 1. ff. de bonorum poſſeſſ. l. vlt. §. 1. C. de legit. hæred.* quia Prætor in totum eos non habet pro extraneis, *l. non putauit. §. in adoptionem. ff. de bonor. poſſ. contr. tabul.*

Iure ciuili liberos emancipatos, neque inſtituere, neque exhæredare neceſſe erat, quia non ſunt ſui. *§. emancipatos. inſtit. de exhæred. lib.* Sed iure prætorio nominatim inſtituendi ſunt, vel exhæredandi, alioquin præteritis datur bonorum poſſeſſio

contra tabulas, *d. §. emancipatos, & l. 1. ff. de bonor. poſſeſſ. contr. tabul.*

Conſtit. Iuſtiniani emancipati æquo iure ſuccedunt cum ſuis, ſublatâ diſtinctione iuris poteſtatis, id eſt ſuitatis, & emancipationis, ac ſolâ naturali cauſâ inſpectâ, *Nou.* 118. *auth. in ſucceſſionem. C. de ſuis & legit. liber.*

Emancipatus etiam quoad honores & patriam dignitatem non deſinit eſſe filius, emancipatus à patre ſenatore quaſi ſenatoris filius habetur, *l. emancipatum. ff. de ſenat.*

Tamen donatio patris in filium emancipatum valet, *l. donationes. §. pater qui filiæ. ff. de donat. l. ſiue emancipatis. C. eod. l. 2. C. de inoffi. donat.* quia emancipatus non videtur eadem perſona cum patre, immo pro extraneo habetur.

CAPVT XII.

SVI hæredes, id eſt, filij qui ſunt in poteſtate patris mortis tempore, & primum ab eo locum obtinent, etiam viuo patre quodammodo domini exiſtimantur, *l. in ſuis. ff. de liber. & poſth.* M. Tull. Verrin. 3. *Quibuſcum viui bona noſtra partimur, iis Prætor adimere nobis mortuis bona, fortunáſque poterit.* In eandem ſententiam Auſon. Edyll. 2.

Iuſta quidem ſeries patri ſuccedere, verùm
Eſſe ſimul dominos gratior ordo piis.

Itaque ſui poſt mortem patris non tam hæredita-

tem percipere videntur, quàm continuare dominium, & liberam bonorum adminiſtrationem adipiſci, *d. l. in ſuis.* Non dicuntur iidem hæreditatem adire, ſed ſe immiſcere; nec repudiare hæreditatem, ſed abſtinere, *l.* 1. §. *qui ſunt in poteſtate, ff. ſi quis omiſſ. cauſ. teſtam.* In ſuis hæredibus ſucceſſio non eſt, *l. 1.* §. *ſciendum, ff. de ſuis & legit.* id eſt non eſt ſucceſſio, ſed magis continuatio dominij: in ſuis aditio non eſt neceſſaria, quia ſtatim ipſo iure hæredes exiſtunt, *l. in ſuis. ff. eod.* quòd ratio naturalis, quaſi lex quædam tacita, liberis parentum hæreditatem addicat, velut ad debitam ſucceſſionem eos vocando, vnde ſuorum hæredum nomen eis inditum eſt, *l. vlt. ff. de bon. damnat.* Et ad liberos etiam furioſos paterna hæreditas vt debita deuoluitur, cùm illico appareant, & ſui hæredes exiſtant, *l. vlt.* §. *ſin verò perpetuo. C. de curat. furioſ.* & ſui hæredes etiam clauſis tabulis, id eſt, nondum apertis tabulis hæredes exiſtunt, *l. ex patre, ff. de acquir. hæred. l.* 2. §. *ſi ex liberis ad SC. Tertyll. l.* 3. *C. de iur. deliber.* Ideóque etiam non aditam hæreditatem tranſmittunt ad ſuos & legitimos hæredes, *l. apud hoſtes, C. de ſuis & legit. liber.*

In quibuſdam partibus iuris, fictione & commento legis liberi qui ſunt in poteſtate, etiam viuo patre quodammodo pro dominis habentur, & pro ſociis bonorum: in aliis verò partibus iuris deterior eſt eorum conditio, & liberi qui ſunt in

poteſtate patris, perſonam, id eſt ſtatum non habent, & pro ſeruis penè habentur. quapropter liberorum nomine, quos in poteſtate habemus, datur vindicatio, adiectâ cauſâ ex lege Quiritum, *l. 1. ff. de rei vindicat.* & id non abſque fictione. liberorum nomine non datur vindicatio, niſi adiectâ cauſâ ex lege Quiritum; quia regulariter liberi homines non poſſunt vindicari: liberi ſunt in poteſtate patris, non in dominio vt ſerui; ac proinde non veniunt in actionem in rem, ſeu vindicationem quæ datur tantùm domino; ſed lege Quiritum liberi ſunt ſerui, vel quaſi ſerui parentum quorum in poteſtate ſunt: & hoc iure pater ius vitæ & necis habuit in liberos, *d. l. in ſuis.*

CAPVT XIII.

IVRE ciuili filiusf. eſt ſuus heres, & neceſſarius; ſed habet beneficium abſtinendi iure prætorio, *l. ſi quis. §. 1. l. impuberibus, l. neceſſariis. ff. de adq. hæred.*

Et ſemel hæres, non deſinit eſſe hæres, quamuis ſe abſtineat. *l. ei qui ſoluendo. ff. de hæred. inſtit. l. ait Prætor. §. ſed quod Papinianus de minorib. l. ſciendum. ff. de manumiſſ. teſtam.* vnde non decedit ſine hærede, qui ſuum hæredem habet licèt abſtinentem ſe. *l. cùm quaſi. §. ſed etſi ſuus. ff. de fideic. libertat. l. 1. §. qui ſunt in poteſtate. ſi quis omiſſ. cauſ. teſtam.* & qui in frau-

dem legum tacitam fidem incapaci accommodat, adeundo hæres efficitur; nec deſinit hæres eſſe, licèt res quæ ita relictæ ſunt ei auferuntur, *l. ex facto. §. vlt. ff. de vulg. & pupill.*

Iure ciuili ſuus hæres etſi ſe abſtineat, habetur pro hærede : ſed mera fictio eſt, ſuus enim hæres poſt abſtentionem retinet nomen hæredis, ſed nudum & ſine re, *l. 2. §. ſed ſi ſint ſui. ff. ad Tertull.* & filium qui ſe abſtinuit Prætor non habet hæredis loco. *l. ſi filius, ff. de interrog. in iur. fac.*

Filius qui ſe abſtinuit non deſinit eſſe hæres nomine, ſed ſine fructu; tenetur quidem creditoribus hæreditariis, ſed in eum non datur actio, *d. l. neceſſariis*, id eſt ipſo iure tenetur creditoribus hæreditariis, ſed ſi conueniatur, tuetur ſe oppoſitâ exceptione abſtentæ hæreditatis.

Et ſi hæres rogatus ſit reſtituere hæreditatem, reſtitutâ hæreditate actiones directæ actiuæ & paſſiuæ manent apud hæredem, vtiles tantùm tranſeunt in fideicommiſſarium, *§. reſtituta. inſt. de fideic. hæred. l. ſi hæres. ff. ad Trebell.*

Et reſtitutâ hæreditate ſi hæres conueniat debitores hæreditarios, vel conueniatur à creditoribus hæreditariis, repellitur, vel tuetur ſe exceptione reſtitutæ hæreditatis, *l. ita tamen. §. qui ex Trebell. ff. eod.*

Suus hæres etſi ſe abſtineat, non deſinit hæres eſſe; ſed nomine tenus, non quoad commoda

hæreditaria: humanitatis tamen gratiâ retinet iura familiarium & hæreditariorum ſepulcrorum; *l. 6. de religioſ. & ſumpt. funer.*

CAPVT XIV.

LIBERI qui ſunt in poteſtate morientis, ſunt ſui & neceſſarij hæredes, niſi adimatur eis hæreditas per exhæredationem ex iuſta cauſa: exhæredati deſinunt eſſe hæredes, perinde ac ſi patri præmortui eſſent, quia fictione legis exhæredati pro mortuis habentur, *l. 1. §. ſed etſi patruus. ff. de coniungend. cum emancipat. liber.* vbi patruo, qui erat in poteſtate præterito, patre exhæredato nepos vocatur in partem ſimul cum patruo, nec ei obſtat pater, quia exhæredatus pro mortuo habetur.

Eadem de cauſa, exhæredati in computanda legitima non ferunt partem, nec faciunt partem, *l. ſi poſt mortem. §. exhæredati. ff. de bonor. poſſeſſ. contr. tab.* Nec iidem habent iura libertorum paternorum, nec ius vllum patronatus, *l. ſi ex patronis. ff. de bon. libert.*

Denique lex non reſpicit exhæredatos, ne quidem inter extraneos, vt in *Nou. 1. de hæred. & Falcidia.* quæ excerpta eſt *in auth. hoc amplius. C. de fideicommiſſ.* Si hæres ſcriptus intra annum non impleuerit voluntatem defuncti, hæreditas defertur

ſubſtituto, & gradatim cohæredibus vel legatariis, & fideicommiſſariis, & poſt omnes extraneo vel fiſco, exhæredatis ne hîc quidem reſpectis: exhæredatos lex non reſpicit, quia indigni ſunt beneficio legum, qui deliquere contra leges, malè ſc. meriti de patre, *l. ex facto. §. vlt. ff. de vulgar. & pupillar.*

Exhæredati pro mortuis habentur, quia legibus mortui ſunt, vitam amiſiſſe exiſtimantur qui bona paterna amiſere, ſine quibus vita vix tolerari poteſt; vnde & Græci vitam, & ſubſtantiam bonorum, communiter βίον vocant. Ariſtoph. in Nubib.

ὥσπερ τεθνεῶτος καταλούει μου τὸν βίον.

Quaſi eſſem mortuus ſubſtantiam lauas, id eſt conſumis.

Exhæredatio comparatur morti, quia ſucceſſit in locum poteſtatis vitæ & necis, quam olim pater habuit in liberos, vt innuit *l. in ſuis in fine. ff. de liber. & poſth.* his verbis, *licet eos exhæredare, quòd & occidere licebat.*

Exhæredati tamen, humanitatis gratiâ retinent ſibi & poſteris ius familiaris & hæreditarij ſepulcri, niſi pater iuſto odio commotus ſpecialiter vetuerit, *l. 6. ff. de religioſ.* vt de Auguſto memoratur, Iulias filiam & neptem vetuiſſe ſepulcro ſuo inferri. *Tranquill. in Auguſt. cap.* 101. *& Dion. libr.* 56.

CAPVT XV.

FILIVSFAMILIAS qui in patris poteſtate eſt, iure ciuili nec perſonam, nec ſtatum habet, cùm fictione legis ſit vna & eadem perſona cum patre. Ob id quicquid per filiumf. acquiritur, confeſtim patri adquiritur, *l. adquiruntur, ff. de adquir. rer. dom. l. 1. ff. ſi à parente quis manumiſſ.* & ne momento quidem temporis ſubſiſtit in perſona filij, *l. placet, ff. de adquir. hæred.* quia filiusf. non habet perſonam in qua dominium conſiſtat : paterfamilias ſolus domi dominium habet. *l. pronuntiatio, §. familiæ, ff. de V. S.* & ſi quid adquiratur per ſeruum, vel filiumf. patris vel domini perſona tantùm inſpicitur, *l. debitor. §. vlt. ff. de legat. 2.* Obligatio filiof. adquiritur, ſed confeſtim tranſit ad patrem, ita vt ne momento quidem moretur in perſona filij, ſed ſtatim perueniat ad patrem; quæ eſt ſententia *l. qui hominem. § quidam, ff. de ſolut.* vbi cùm creditor, qui à filiof. fideiuſſorem acceperat, eum hæredem inſtituiſſet, & filius iuſſu patris hæreditatem adiiſſet, negat lex patrem cum fideiuſſore agere poſſe: nimirum quia ſtatim, & eodem momento, per filium fuit quæſita hæreditas patri; & fideiuſſor liberatur, cùm pro eodem apud eumdem debere non poſſit.

Ob id vſusfructus etiam per filiumf. vel ſeruum patri,

patri, vel domino acquiritur: ſed quod ſpeciale eſt in vſufructu, vſusfructus per filium vel ſeruum, patri vel domino quæſitus, morte, vel capitis diminutione patris, vel domini non extinguitur, ſed apud filium remanet, etiam ſi à patre hæres inſtitutus non ſit; quia contemplatione filij magis quàm patris relictus videtur. *l. vlt. C. de vſufruct.*

Filiusf. quicquid acquirit, acquirit patri, prætérquàm in peculio caſtrenſi, vel quaſi caſtrenſi. *§. 1. inſt. per quas perſ. cuiq. acq. l. ex nota. ff. de caſtrenſ. pecul. l. 3. §. ſecundum de donat. inter vir. & vxor.* quia filiusf. in caſtrenſi vel quaſi caſtrenſi peculio pro patrefamilias habetur fictione iuris, *l. 1. §. vlt. & l. 2. ff. ad Maced. l. vlt. §. 1. C. eod. l. filiusf. §. vlt. ff. de donat.*

Non aliâ ratione filiusf. miles poteſt teſtari de peculio caſtrenſi, & pro hæreditate habetur caſtrenſe peculium, *l. 1. ff. de caſtrenſ. pecul. & d. l. filiusf.* id eſt defertur hæredi ſcripto quaſi hæreditas, *l. 2. l. proponebatur. ff. eod.*

Inde peculium caſtrenſe quaſi hæreditas diuiditur iudicio familiæ erciſcundæ, quia conſtitutionibus Principum effectum eſt hæreditas, *l. 2. §. item ſi filiif. ff. famil. erciſc.* Quòd ſi filiusf. miles inteſtatus deceſſerit, non habet propriè hæredem; quia pater peculium occupat tamquam peculium, non tamquam hæreditatem, vt pater, non vt hæres. *d. l. 1. & 2. de caſtrenſ. pecul.* & cùm nihil de

peculio decernit filius, non nunc obueniſſe patri, ſed non eſſe ab eo profectum creditur, *d. l. proponebatur. ff. eod. l vlt. ad S C. Tertull.*

Macedonianum etiam non habet locum in filiof. milite, quia miles cenſetur accipere mutuum in cauſam peculij caſtrenſis, in quo filiusf. patrisf. iure cenſetur, *l. 1. & 2. ff. ad Maced. l. vlt. in fin. C. eod.*

Et pater non poteſt agere contra filium, nec filius contra patrem, niſi de caſtrenſi peculio, *l. lis nulla. ff. de iudic. l. ſi dubitet. §. vlt. de fideiuſſ.* etiam actione furti. *l. ſi quis vxori. §. ſed ſi filius. & ſeq. de furt.*

Idem obtinet in peculio quaſi caſtrenſi, quod in caſtrenſi, pater non habet vſumfructum peculij caſtrenſis, vel quaſi caſtrenſis. *l. cùm oportet init. C. de bon. quæ liber.* & filiusf. poteſt teſtari iure communi de peculio quaſi caſtrenſi, *l. teſtamentum. l. vlt. C. de inoffic. teſtam.* Horum omnium ratio eſt, quòd filiusf. in peculio caſtrenſi, vel quaſi caſtrenſi pro patrefamilias habetur fictione iuris.

CAPVT XVI.

IVRE naturali omnes homines æquales ſunt, id eſt liberi ſunt, & vno nomine homines appellantur. Ob id ius naturale ius commune di-

ctum eſt, quòd ſit commune omnium hominum. Ambroſ.1.Offic.c.28. ***Natura igitur ius commune generauit, vſurpatio ius fecit priuatum.*** Iure gentium introducta eſt differentia perſonarum in liberos & ſeruos. *l. manumiſſiones. ff. de iuſt. & iur.*

Iure ciuili ſerui pro nullis habentur, *l. quod attinet. de R. I.* ſerui non habent perſonam ſeu ſtatum, ſunt ἀπρόσωποι. *Theophil. inſt. de ſtipul. ſeru. init.* vt ſeruus non poteſt eſſe teſtis in teſtamento. *l. qui teſtamento. §. ſeruus. ff. qui teſtam. fac.* Iidem iudices vel arbitri eſſe non poſſunt, cùm ciuilibus officiis arceantur, *l. cùm Prætor. §. vlt. ff. de iudic. l. Pedius init. de recept. arbitr. l. illa verba. de V. S.* Nec poſſunt eſſe procuratores ad lites, cùm non habeant legitimam perſonam ſtandi in iudicio, *l. quoties. ff. ſi quis caut.* Serui cum dominis nullomodo agere poſſunt, cùm nec iure ciuili, nec prætorio computentur, *l. nullomodo ad l. Cornel. de falſ.* Iiſdem non licet poſtulare pro aliis. Donat. in Phormion. *Seruum hominem cauſam orare leges non ſinunt, neque teſtimonij dictio eſt.*

Serui cùm manumittuntur capite non minuuntur, quia ſeruile caput nullum ius habet, *l. liberos. ff. de capit. minut.* Ita ſerui pro nullis habentur, vt qui ſeruum alienum iniuriâ occidiſſet, non aliâ pœnâ, quàm legis Aquiliæ de damno iniuriâ dato teneretur; perinde ac ſi alienam quadrupedem occidiſſet, *l. 2. ff. ad leg. Aquil.* ita vt ſeruum occidere non eſſet crimen, ſed damnum, quò alludit Plin.

lib. 8. epiſt. 15. *Nec ignoro alios huiuſmodi caſus, nihil amplius vocare quàm damnum.* Et nouus homo videtur eſſe, qui à libertate in ſeruitutem recidit, *l. legatus. ff. de adim. legat.*

Adeóque fictione iuris ſerui mortuis comparantur, & ſeruitus mortalitati, *l. ſeruitutem. de reg. iur.* vt ſi legatum cui ſub conditione relictum ſit, legatum extinguitur morte legatarij, & ſeruitute pœnæ, id eſt damnatione in metallum, quia ſeruitus morti adſimilatur, *l. intercidit. ff. de condit. & demonſtr.* Ex Conſtit. Seueri donatio inter coniuges morte confirmatur; ſed ſi donator, vel donatarius ſeruus ~~fuerit effectus,~~ donatio extinguitur, quamuis ſeruitus morti comparetur, *l. cùm hic ſtatus. §. ſi donator. ff. de donat. inter vir. & vxor.* Quia nimirum donatio in eum caſum decidit, à quo incipere non poteſt.

Qui in ſeruitute eſt, non poteſt vſucapere, quia poſſidere non poteſt, cùm ipſe poſſideatur, *l. qui in ſeruitute. de R. I. l. 4. §. ſeruus. ff. de vſucap.*

Non modò ſeruus manumiſſus nouus homo, ſeu alius videtur eſſe: ſed & ſeruus manumiſſus ſi rurſus in ſeruitutem recidat, nouus homo videtur eſſe; hinc ſeruo manumiſſo ſi adimatur legatum, etſi idem rurſus in ſeruitutem recidat, non tamen reſuſcitatur legatum, nouus enim videtur homo eſſe, *l. ſeruus legatus. §. 1. ff. de adim. legat.* Ita & ſeruo promiſſo interim manumiſſo, promiſſor

liberatur, & ſi rurſus ſeruus effectus ſit, obligatio ſemel extincta non reſtituitur, alius enim videtur eſſe, *l. qui res.* §. *aream. de ſolut.*

CAPVT XVII.

ALIA eſt mors naturalis, alia ciuilis ſeu fictitia; mors naturalis, quæ à natura oritur; mors ciuilis quæ à lege, quæ finxit hominem mortuum cùm non ſit.

Deportatus fictione legis pro mortuo habetur, quoad ea quæ ſunt iuris ciuilis, *l. verum eſt.* §. *ſocietas. ff. pro ſoc.* Ex qua ſocietas ſoluitur morte naturali, vel maxima, aut media capitis deminutione, id eſt ſeruitute pœnæ, ſeu damnatione in metallum, vel deportatione.

Ex formula Galli poſthumus nepos inſtitui poteſt, in caſum mortis filij, vel deportationis, caſus mortis trahitur ad deportationem, *l. Gallus.* §. *& quid ſi de liber. & poſth.*

Si filius ſit & ex eo nepos, filius emancipatus, vel in poteſtate manens deportatus, non obſtat nepoti, quin ei detur bonorum poſſeſſio contra tabulas; deportati enim mortuorum loco habentur, *l.* 1. §. *filium. ff. de bonor. poſſ. contra tab.* & ſi patronus deportatus ſit, filio eius competit bonorum poſſeſſio in bonis liberti, nec impedimento ei eſt patronus, qui mortui loco habetur, *l.* 4. §. *ſi*

deportatus. ff. de bon. libert. ſi pater deportatus ſit, vel ſeruus pœnæ effectus, nepos filij loco ſuccedit, *l. ſi qua pœna. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur.* quia deportatus & ſeruus pœnæ pro mortuis habentur. Eâdem fictione iuris liberi concepti poſt deportationem patris, non faciunt deficere conditionem fideicommiſſi ſi ſine liberis, quaſi ab alio ſuſcepti, *l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebell.* quia deportatus pro mortuo habetur, qui liberos ampliùs procreare non poteſt.

Deportatus pro mortuo habetur, quoad ea quæ ſunt iuris ciuilis; quia amittit ciuitatem, non libe~~rtatem, amittit ea~~ quæ ſunt iuris ciuilis, puta ius teſtamenti faciendi, *l. ſi quis filio. §. eius qui deportatur. ff. de iniuſt. irrit. l. 1. §. hi quibus. de legat. 3. l. ſunt quidam. de pœn. l. eius qui apud hoſtes. qui teſt. fac. l. 1. C. de hæred. inſtit.*

Deportatus ſoluitur obligationibus omnibus; ex quo fideiuſſor pro deportato obligari non poteſt, quia tota obligatio aduerſus eum extincta eſt, *l. ſi debitori. ff. de fideiuſſ.*

Deportatus non poteſt capere ex teſtamento hæreditatem, legatum, vel fideicommiſſum, niſi quid alimentorum nomine, *l. cùm Vlpianus. ff. de interdict. & relegat. l. 1. C. de hæred. inſtit.* Hinc in exilio amicorum teſtamentis ſe non omiſſum gloriatur M. Tull. pro Domo. *Quis in meum locum iudicem ſubdidit, quis meorum amicorum teſtamentum diſceſſu meo fecit,*

qui mihi non idem tribuerit, quod etſi adeſſem.

Deportatus non per omnia mortuo comparatur; vt ſi pater rogatus ſit reſtituere hæreditatem liberis, vel cui ex his voluerit, & poſtea ob delictum in inſulam deportatus ſit, non amittit ius eligendi, ex reſponſo Papiniani quod extat in *l. cùm pater. §. hæreditatem. de legat.* 2. & refertur ab Vlpiano *in d. l. ex facto. §. ſi quis rogatus.* quia deportatus amittit ciuitatem, non libertatem, amittit ea quæ ſunt iuris ciuilis, non quæ ſunt iuris naturalis, & magis facti quàm iuris, *l. legatum. de capit. minut.* electio autem magis eſt facti quàm iuris, cùm verſetur in nudo miniſterio, *l. vnum ex familia. §. ſi Falcidia. de legat.* 2. Hinc legatum in annos, vel menſes ſingulos, non finitur capitis diminutione; quia tale legatum in facto magis quàm in iure conſiſtit, *d. l. legatum*, nempe legatum quod in annos vel menſes ſingulos relinquitur, alimentorum cauſâ relinqui intelligitur, *l. cùm hi. §. ſiue igitur. ff. de tranſact.*

Si hæres rogatus ſit poſt mortem reſtituere hæreditatem, conditio fideicommiſſi non exiſtit deportatione, donec mors naturalis ſecuta ſit, *d. §. hæreditatem, l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. de iur. fiſc.* vt & donatio cùm morieris tot dari, non committitur deportatione, ſed morte naturali, *l. ex ea parte, § in inſulam. ff. de V. O.* In fideicommiſſis & donationibus collatis in tempus mortis, inſpicitur

potiùs mors naturalis, quàm ciuilis, quam ominari nefas eſt; caſum aduerſámque fortunam ſpectari hominis liberi, neque ciuile, neque naturale eſt, *l. inter ſtipulantem. §. ſacram. de V. O.*

Et donatio facta vxori, deportatione viri plenè non confirmatur; quia deportatio non omnino ſimilis eſt morti. *l. ſed ſi mors. ff. de donat. inter vir. & vxor. l. res vxoris. C. eod.* & legatum non fit caducum deportatione legatarij, propter ſpem reſtitutionis, *l. intercidit. ff. de condit. & demonſtrat.*

Matrimonium non ſoluitur deportatione, quaſi morte mariti. *d. l. ſed ſi mors, d. l. res vxoris, l. 5. ff. de bon. damnat.* nisi caſus mariti mutet affectum vxoris, *l. 1. C. de repud.* & ita intelligenda eſt *l. ſi quis ſic ſtipuletur. ff. ſolut. matrim.*

Deportatus amittit ea quæ ſunt iuris ciuilis, non ea quæ ſunt iuris gentium; vt emit, vendit, locat, conducit, fœnus exercet, *l. deportatus. ff. de interd. & relegat.* Idémque partis poſt deportationem dum ſuperſtes eſt vtitur, ſed poſt mortem ea fiſcus occupat, *d. l. deportatus. l. 2. C. de bon. proſcript. & d. l. 1. C. de hæred. inſtit.*

Denique mors ciuilis non æquatur in omnibus morti naturali, & ſtatutum loquens de morte naturali non extenditur ad ciuilem. *l. vlt. C. de iis qui ven. ætat. impetr.*

CAPVT XVIII.

ETIAM is cuius bona publicata ſunt, pro mortuo habetur: vt ſocietas ſoluitur publicatione omnium bonorum velut morte; ſi enim ſocij bona publicentur, cùm in locum eius alius ſuccedat, nempe fiſcus, pro mortuo habetur, *l. actione. §. publicatione. ff. pro ſoc.* Is cuius bona publicata ſunt mortuo comparatur, quòd amiſſis bonis quaſi vitæ luce careat, & pro nullo ſit. Hinc reſtitutio non eſt aduerſus eum, qui amiſſis bonis, & ciuitate nudus exulat, quaſi non eſſet in rerum natura, *l. tutelas de capit. minut.*

Eâdem fictione damnatus capitis ſtatim pro mortuo habetur, antequam pœnâ affectus ſit. Vltimo ſupplicio damnatus ſtatim amittit ciuitatem, & libertatem; quia ſeruus pœnæ efficitur, & caſus hic præoccupat mortem, *l. qui vltimo. ff. de pœn.* Sed & ſi quis capite damnatus fuerit, teſtamentum eius irritum fiet, non cùm conſumptus eſt, ſed cùm ſententiam paſſus; nam pœnæ ſeruus efficitur, *l. ſi quis filio. §. irritum. ff. de iniuſt. rupt.* Et cui criminis venia fit à Principe, à mortuis ſuſcitatus dicitur. Greg. Nyſſen. in orat. funebr. Placillæ. πόσοι δὲ ἐκείνην τὴν τῆς ἀναστάσεως χάριν ἐφ᾽ ἑαυτῶν ἐγνώκεισαν, οἱ τοῖς νόμοις ἀποθανόντες, καὶ τὴν ἐπὶ θανάτῳ ψῆφον δεξάμενοι, πάλιν δὲ αὐτῆς εἰς τὴν ζωὴν ἀνεκλήθησαν. *Quot propter illam, reſurrectionis gratiam acceperunt, qui*

legibus mortui, & capitis damnati, rurſus per eam ad vitam reuocati ſunt.

Si teſtator propter vim ægritudinis nequeat ſcribere nomen hæredis, vel articulatè nuncupare teſtibus, teſtari non poteſt; pro mortuo enim habetur, *l. iubemus. C. de teſtam.* Momentum moriendi vitæ an morti deputetur, non conſenſere veteres. Gell. noct. Att. 6. cap. 13. *Alij moriendi verbum atque momentum manente adhuc vita dici, atque fieri putauerunt; alij nihil in eo tempore vitæ reliquerunt, totúmque illud quod mori dicitur morti vendicauerunt.*

Etiam fictione legis monachus profeſſus pro mortuo habetur. Puta matrimonium ſoluitur profeſſione velut morte, & vterque coniugum res ſuas repetit, quas pro dote, vel ante nuptias donatione præſtiterat, quaſi ſoluto matrimonio morte viri vel vxoris, & hoc tantùm lucrum conſequitur, quod debuit à lege vel ex pacto in caſum mortis exigere, *l. Deo vobis. C. de Epiſc. & cleric. can. ſcripſit vobis.* 27. *qu.* 1. Et conditio fideicommiſſi relicti in tempus mortis committitur profeſſione, non expectata morte naturali, *arg. eiuſd. legis.*

Profeſſus non habet ius teſtandi, *can. quia ingredientibus* 19. *qu.* 3. ne quidem ex conſenſu Summi Pontificis, *cap. cùm ad monaſterium in fin. de ſtat. monach.* Idem non poteſt baptizare, vel alia ſacramenta miniſtrare, quia mundo mortuus eſt, Deo autem viuit, *can. placuit* 2. *qu.* 1. Idem in teſtem

non auditur, quia habet vocem funeſtam, *can. placuit, can. nullus 2. q. 7.* Synod. VI. *in Trull. can.* 41.

Et beneficium vacat profeſſione quaſi morte, *can. Gonſaldus 17. qu. 2. cap. beneficium. de regular. in 6.*

Manumiſſus etiam, licèt per manumiſſionem eius conditio in melius mutetur, mortuo comparatur; quia manumiſſione vt morte, ſerui dominium amittitur: vt ſi ſeruus meus ſubreptus ſit, mortuo vel manumiſſo ſeruo furti actio non extinguitur: manumiſſio non diſſimilis eſt morti, quoad ſubtrahendum domino ſeruum. *l. inter omnes. ff. de furt.* Et ſi ſeruus promiſſus vel legatus interim manumiſſus ſit, non debetur; quia manumiſſio morti ſimilis eſt, *l. ſi mihi. de ſolut.*

Saltem manumiſſus nouus homo videtur eſſe ſeruo legato filio, inter viuos manumiſſo legatum euaneſcit, nec reſuſcitatur, manumiſſo rurſus redacto in ſeruitutem, nouus enim videtur homo eſſe, *l. ſeruus legatus. ff. de adimend. legat.*

Vnde manumiſſus ex negotio antè geſto conueniri non poteſt, *l. cùm actum. l. at quin. §. 1. l. quæ vtiliter. §. 1. ff. de negot. geſt. l. ſi cognati. C. eod.*

E contrario quandoque mortui pro ſuperſtitibus habentur, vt liberi bello amiſſi pro ſuperſtitibus habentur, & proſunt patri ad excuſationem à tutelis & aliis muneribus ciuilibus; quia per gloriam viuere intelliguntur, *l. bello amiſſi. ff. de excuſat. tut. cap. 1. inſt. eod. l. vlt. de vacat. & excuſ. muner.*

F ij

CAPVT XIX.

IN multis partibus iuris ſunt perſonæ fictæ: lex finxit perſonas vel homines eſſe res quæ ſenſu & anima carent, vt monaſterium fictione iuris eſt loco filij fauore piæ cauſæ, vel ob affectum quaſi paternum, quòd monachus diligat monaſterium, ſicut pater liberos.

Hoc iure ſubſtitutio facta ſub conditione, ſi ſine liberis deficit, ſi hæres rogatus ſe & ſua dicet monaſterio, *l. ſancimus. §. item illud ſtatuimus. C. de Epiſc. & cleric. cap. in præſentia. de probat.* Non videtur expers liberorum qui ingreſſus eſt monaſterium, vt qui eccleſiam aut monaſterium hæredem inſtituit; & ſi legatum relinquatur puellæ ſub conditione nuptiarum, ſeu liberorum, legatum debetur, ſi ingrediatur monaſterium, *d. l. ſancimus, & Nou.* 123. *cap* 37. *auth. niſi rogati. C. ad Trebell.*

Fictione iuris etiam ciuitates perſonarum vice funguntur, vt ciuitas vel reſpublica iure pupilli, vel minoris vtitur, & vt pupilla extra ordinem reſtituitur, *l. rempublicam. C. de iur. reip. l. reſpublica. C. quib. ex cauſ. maior. l. vlt. C. de in integr. reſtit.* Et ciuitas mutui datione non obligatur, niſi pecuniæ in rem eius verſæ ſint. *l. ciuitas. ff. de reb. credit.* Ob pecuniam ciuitati ſubreptam datur actio furti, non peculatus, *l. ob pecuniam. ff. de furt.* & SC. Macedo-

niano locus eſt in ciuitate æquè ac in priuato, ſi filiofamilias pecuniam mutuam crediderit, *l. nihil intereſt. ff. ad Maced.*

Ex edicto ex quibus cauſis maiores legatus municipij vel ciuitatis, ſi indefenſus damnatus ſit propter abſentiam ciuitatis cauſâ, reſtituitur licèt reip. cauſa non abſit, *l. legatis. l. ſed etſi. §. vlt. ff. ex quib. cauſ. maior.* Ex edicto ædilitio actio redhibitoria non habet locum in venditione rerum fiſci, ſecùs in venditione rerum reip. vel ciuitatis, *l. 1. §. illud. ff. de edict. ædil.* Denique vectigalia ciuitatis propriè non dicuntur publica, nam ciuitates priuatorum loco habentur, *l. eum qui vectigal. ff. de V. S.* Quod ius porrectum eſt ad collegia, ſocietates, & alia corpora, & hoc eſt quod ait *l. mortuo. ff. de fideiuſſ.* hæreditatem perſonæ vice fungi, ſicut municipium, curiam, & ſocietatem. Municipia, collegia, ſocietates & alia corpora, licèt multa habeant argumenta reipublicæ, puta res communes, arcam communem, actorem ſiue ſyndicum, *l. 1. §. quibus. ff. quod cuiuſq. vniuerſ.* & commune ſigillum, *cap. dilecta. de exceſſ. prælat. cap. ſignificauit. de appell.* tamen non conſtituunt remp. & priuatorum ſeu perſonarum iure cenſentur. Eccleſia etiam perſonæ vice fungitur, & minoris iure vtitur, *cap. 1. 2. & 3. ex. de in integr. reſtit.*

Fictione iuris etiam hæreditas iacens perſonæ vice fungitur, & pro domina habetur, quia repræ-

ſentat perſonam defuncti. Quod multis iuris ciuilis argumentis comprobatur; vt per ſeruum hæreditarium ex ſtipulatu vel traditione acquiritur hæreditati, & per eam hæredi futuro: huiuſmodi contractus ex perſona defuncti vires aſſumit; hæreditas enim non hæredis, ſed defuncti perſonam ſuſtinet, *l. in eo. §. vlt. cum l. ſeq. ff. de acquir. rer. dom. l. qui à ſeruo. de oblig. & act.* Et per ſeruum hæreditarium acquiritur hæreditati vt domino, quia hæreditas pro domino habetur, *l. hæreditas in multis. ff. de adq. rer. dom.* Si ſeruus hæreditarius, rem hæreditariam commodarit, vel depoſuerit, actio commodati, vel depoſiti acquiritur hæreditati, & per eam hæredi poſtea adeunti, *l. 1. §. item ſeruus. ff. depoſit. l. cùm hæreditas. C. eod. & d. l. qui à ſeruo.* Seruus hæreditarius ante aditam hæreditatem inſtitui poteſt, vel ei legari poteſt; & per eum adquiritur hæreditati, quia hæreditas perſonæ, ſeu defuncti vicem ſuſtinet, *l. non minus. §. hæreditarium. ff. de hæred. inſtit. §. ſeruus etiam inſtit. eod. tit. l. debitor in fin. de legat. 2.* Si ſeruus hæreditarius occidatur, ſalua eſt hæreditati legis Aquiliæ actio, & per eum hæredi poſtquam adierit hæreditatem, quia hæreditas iacens pro domino habetur, *l. liber homo. §. ſi ſeruus. ff. ad l. Aquil. l. ſi à domino. §. ſi poſſeſſ. ff. de petit. hæred.* Iacente hæreditate, ſi quid vi aut clam factum ſit in fundo hæreditario, hæredi poſt aditam hæreditatem datur interdictum quod vi aut clam. Neque obſtat quod eo

tempore nemo dominus fuit rerum hæreditariarum, quia hæreditas iacens dominæ locum obtinet, *l. denique. §. quæſitum. ff. quod vi aut clam.* Mortuo reo promittendi, & ante hæreditatem fideiuſſor accipi poteſt, quia hæreditas perſonæ, id eſt defuncti vice fungitur, ad exemplum municipij, curiæ, & ſocietatis, *d. l. mortuo.* Si nouandi cauſa à Titio ſtipuler ſub conditione, quod mihi Sempronius debet, & pendente conditione Titius deceſſerit, tum ante aditam hæreditatem conditio extiterit, nouatio fit, quia interim hæreditas ſuſtinet perſonam hæredis, *l. nouatio. ff. de nouat.* Qui interrogatus reſpondit ſeruum hæreditarium eſſe, ex ſua reſponſione tenetur hæreditati, quia hæreditas domini loco habetur, *l. ſi ante. ff. de interrogat. act.*

Hæreditas vſucapit quod defunctus cœpit vſucapere, quia hæreditas vnius perſonæ vice fungitur, id eſt defuncti, *l. hæres. ff. ad vſucap.* Ob id vſucapio cœpta à defuncto poteſt ante aditam hæreditatem impleri, *l. cœptam. l. iuſto errore. §. nondum. ff. eod. l. qui cùm. §. vlt. ff. pro empt.*

Denique in his quæ ſunt iuris, per ſeruum hæreditarium acquiritur hæreditati puta in actionibus; in his verò quæ ſunt facti, quæ factum & operam hominis requirunt, nihil hæreditati quæri poteſt per ſeruum hæreditarium; nam licèt iacente hæreditate ſeruus hæreditarius hæres inſtitui poſſit, in-

terim non poteſt adire hæreditatem, ſed expectandum eſt quoad hæres adierit hæreditatem, quòd non poſſit adire hæreditatem abſque iuſſu domini: vt & ſeruus hæreditarius non poteſt acquirere vſumfructum, quia vſusfructus non poteſt conſtitui ſine perſona quæ vtatur fruatur, at hæreditas non poteſt vti frui, *d. l. hæreditas in multis. l. vſusfructus. ff. de ſtipulat. ſeru.* Eâdem ratione hæreditati furtum non fit, quia hæreditas poſſeſſionem non habet, quæ eſt facti & animi, *l.* 1. §. *Scæuola. ff. ſi is qui teſtam. liber eſſe iuſſ. l. hæreditariæ de furt.*

CAPVT XX.

SICVT fictione iuris hæreditas perſonæ, id eſt defuncti vice fungitur, ita & hæres vna & eadem perſona videtur cum defuncto, *l. hæ res. ff. de vſucap. l. ambiguitas. C. de vſufr. Nou. Iuſt.* 48. Quia hæres ſuccedit in ius vniuerſum defuncti, *l. hæres in omne. ff. de adqu. hæred. l. hæreditas. de R. I.* Adeò vt ſit eiuſdem iuris & poteſtatis, cuius fuit defunctus, *l. hæredem. ff. eod. l. poſtulante in pr. ff. ad Trebell.*

Puta in implenda vſucapione hæres perſonæ defuncti vicem ſuſtinet, vſucapit enim quod defunctus cœpit vſucapere, *d. l. hæres.* Vſucapio cœpta à defuncto impletur ab hærede, quia poſſeſ-

ſio

ſio defuncti, quaſi iuncta deſcendit ad hæredem, *l. cùm miles. ff. ex quib. cauſ. maior.* Poſſeſſio defuncti prodeſt hæredi ad implendam vſucapionem, ſi medio tempore alius non poſſederit, *l. poſſeſſio. ff. de vſucap.*

Aſſertioni iuratæ defuncti de modo ſuorum bonorum hæres ſtare compellitur, quia hæredis & defuncti vna & eadem quodammodo eſt perſona. *d. Nou.* 48.

Eodem figmento hæres ſequitur forum defuncti in actionibus hæreditariis, *l. hæres in pr. l. ſi is qui. ff. de iudic.* Hæres non poteſt inficiari legata à teſtatore relicta filiis ſpuriis vel concubinæ, quia non poteſt ſuffundere pudorem eius, cuius perſonam repræſentat.

Et ſi plures ſint hæredes actoris vel rei, in iudicio vnum duntaxat procuratorem conſtituere poſſunt, *l. licet. §. pen. ff. de procur.* quia plures vnius, id eſt defuncti perſonam repræſentant, vbi plures in vnius locum ſubſtituuntur, pro ſingulari perſona habendi ſunt, *l. cui fundus de condit. & demonſtr.*

Nec modò primus hæres, ſed & ſecundus & deinceps hæredes vnius eſſe videntur, id eſt primi defuncti, *l. 3. ff. de petit. hæred. l. 7. §. vlt. ff. de adq. hæred l. vlt. C. de hæred. inſt. d. l. ambiguitas.* Quia hæredes quocumque gradu ſint ſuſtinent perſonam teſtatoris. Hæres hæredis eſt hæres teſtatoris, *d. l. vlt.* Vnde hæredis appellatione non modò primus

hæres defuncti, ſed & hæres hæredis, & vlteriores continentur, *l. hæredis, l. ſciendum, ff. de V. S.* Ideóque poſſeſſio defuncti non proximo, ſed etiam vlteriori hæredi prodeſt ad implendam vſucapionem, licèt medius, id eſt proximus hæres poſſeſſionem nactus non ſit, *l. 2. §. etiam hæredi. ff. pro emptor.*

Æquè ſi plures ſint rei ſtipulandi, vel promittendi ſingulis in ſolidum debetur, & ſinguli in ſolidum debent, & petitione, & exactione, vel acceptilatione vnius, tota ſoluitur obligatio, *l. 2. & 3. §. 1. ff. de duob. reis.* & ſi duo rei ſtipulandi ſunt, vni ſolidum ſolui poteſt, & vnus è correis totam rem in iudicium deducere poteſt, *l. ſi rem. §. ſi duo ff. de nouat.* Ratio eſt, quia duo vel plures correi fictione iuris pro vno habentur, quòd vnum ſit debitum, vna obligatio, *l. ſi plures. ff. de pact. l. qui hominem. §. ſi duo. ff. de ſolut.*

Si plures ſint rei ſtipulandi, adeò verum eſt ſingulis in ſolidum deberi, vt præuentioni locus ſit; & ſi vnus è pluribus correis ſtipulandi prior agere cœperit, alteri debitor ſoluendo non liberetur, *l. ex duobus. ff. de duob. reis.*

Et ſi plures ſint correi credendi interpellatio, vel litis conteſtatio facta ab vno ex creditoribus, prodeſt aliis creditoribus ad interrumpendam præſcriptionem, vt agnitio & ſolutio ex parte facta ab vno è debitoribus, nocet aliis ad interrumpendam præſcriptionem, cùm vna ſit obliga-

tio, vnus contractus, eadem cauſa debendi, *l. vlt. C. de duob. reis.*

CAPVT XXI.

FICTIONE iuris ſæpius confuſio perſonarum inducitur, ita vt vnus pro alio aſſumatur, vel vt duæ vel plures perſonæ in vnam & eandem coeant, vt filius & pater natura vna, & eadem eſſe perſona penè intelliguntur, *l. vlt. C. de impub. & aliis ſubſtit.* & vox patris vox filij, §. 4. *inſt. de inutil. ſtipulat.* Quod idem locum habet in domino & ſeruo, *l. 1. & paſſ. ff. de ſtipulat. ſeru.* Hinc ne videatur pater abſcindi à filio, in diuidendis prædiis, quibus accedunt ſerui ſeu aſcriptitij, liberi non debent ſeiungi à parentibus, puta non debet vni pater, alteri filius adiudicari, ſed eidem pater & filius adiudicandus eſt, *l. pen. C. comm. vtriuſq. iudic. l. ſi domus. §. qui confitetur. ff. de legat.* 1. Et fratres captiui ſi veneant ſub haſta, non ſegregantur, Senec. 9. controu. 3. *In auctione fratres quamuis hoſtilis haſta non diuidit.*

Pari commento Conſiliarij Principum & Senatores habentur pro parte corporis Principis, & crimen perduellionis ſeu maieſtatis contrahitur in viris illuſtribus, qui conſiliis & conſiſtorio Principis interſunt, & Senatoribus: *Nam & ipſi*, inquiunt Impp. *pars corporis noſtri ſunt, l. quiſquis. C. ad l. Iul.*

maieſtat. Hoc colore etiam iuriſperiti, qui in conſilium Principis aſſumuntur excuſantur à tutelis, quoniam circa latus eorum agunt, & honor delatus finem certi temporis ac loci non habet, *l. iuriſperitos. ff. de excuſat.*

Et pariter Patricij, quæ dignitas auctorem habet Conſtantinum, cenſentur quaſi patres Principis. Zozim. lib. 8. de Eutropio in Patricium lecto, ὑπάτυ, καὶ πατρὸς βασιλέως ἀξία ἐτιμήθη, quò alludens Claudian. lib. 2. in Eutrop. poſtquam publicatis bonis deportatum memorauit in Cyprum inſulam,

Diremptas quid plangis opes, quas natus habebit?
Non aliter poteras Principis eſſe pater.

Hinc Patriciatus dignitas ſoluit patriam poteſtatem, cùm minimè ferendum ſit, eum in aliena poteſtate verſari quem ſibi Imperator patrem elegit, *l. vlt. C. de Conſ. lib.* 12. §. *filiusf. inſt. quib. mod. ius patr. poteſt. ſolu.*

Aliquando idem ſuſtinet diſcrepantes, imò & pugnantes perſonas, iudicis & teſtis, nec non partis ſimul, vt hæres cui defertur iuſiurandum, vt iuret an fideicommiſſum à ſe relictum ſit, necne, quaſi iudex & teſtis conſtituitur in propria cauſa, *l. vlt. C. de fideicommiſſ. l. 1. ff. quar. rer. act. non. det.*

Non eſt propriè teſtis vel iudex, quia nemo eſt idoneus teſtis, vel iudex in ſua cauſa, ſed quaſi te-

ſtis vel iudex, quòd eius ſacramento veluti ſententiæ iudicis, vel teſtis fidei ſtatur.

Fictione iuris in aliis locis iuris confunduntur etiam perſonæ, vt qui facit per alium per ſe facere intelligitur. Exempli cauſa qui tutelam per alium geſſit, tutelæ actione tenetur, ac ſi eam geſſiſſet: videtur enim geſſiſſe qui per alium geſſit, *l. ita autem. geſſiſſe. ff. de adminiſtr. tut.* Quod iuſſu meo alteri ſoluitur, perinde eſt ac ſi mihi ſolutum eſſet, *l. quod iuſſu de R. I. l. cum iuſſu. de ſolut. l. mortuo §. vlt. ff. de ſtat. liber.* Et poſſidere videtur qui poſſidet per ſe vel per alium, puta per ſeruum vel colonum, *l. generaliter. l. qui vniuerſas. §. quod per colonum. ff. de adqu. poſſeſſ. l. 1. C. comm. de vſucap.*

Pari commixtione perſonarum hæres hæredis, videtur hæres primi defuncti, *l. hæredis appellatio. l. ſciendum. de V. S. l. qui per ſucceſſionem de R. I.* Hinc petitio hæreditatis datur hæredi hæredis, *l. 3. ff. de hæred. petit.* & ſubſtitutus ſubſtituto videtur ſubſtitutus inſtituto, *l. ſi Titius. ff. de vulg. & pupillar.*

CAPVT XXII.

FICTIONE iuris etiam confunduntur perſonæ duorum vel plurium, veluti creditoris & debitoris, vt ſi creditor debitori, vel contrà debitor creditori hæres extiterit, aditione hæreditatis, è duabus perſonis vna quodammodo confla-

tur, & confuſione velut ſolutione extinguitur obligatio ciuilis & naturalis; ne vnus & idem ſibi creditor & debitor ſit, quod ciuilis & naturalis ratio non patitur, *l. Stichum. §. aditio. ff. de ſolut. l. hæres. §. quòd ſi ſtipulator. de fideiuſſ. l. ſi id quod. §. 1. de liber. legat. l. debitor. ad Trebell. l. debitori. C. de pact.* Confuſione velut ſolutione extinguitur obligatio, videtur enim hæres ſibi ſoluere adeundo hæreditatem, *l. ſi ei cui vendidi. §. vlt. ff. de euict. l. quæ dotis. ſolut. matrimo. l. Granius. de fideiuſſ.*

Hinc creditor pigneratitius idémque hæres debitoris, ſi rogatus ſit reſtituere hæreditatem, etſi aditione hæreditatis confundantur actiones reſtituta hæreditate, ſaluum habet ius pignoris, quia fingitur non fuiſſe dominus propter onus fideicommiſſi, *d. l. debitor. & ibi Alberic.*

Et ſi hæres adeat hæreditatem confecto inuentario, actiones quas habuit aduerſus defunctum non confunduntur, & pari cum aliis creditoribus defuncti ſorte vtitur, & ſi fortè hæreditatem dimittat, deducit omne æs alienum quod ſibi defunctus debuit, vel quod ſoluit aliis creditoribus, deducit etiam ſumptum funeris defuncti, & alia omnia quæ impendit in hæreditatem, *l. ſcimus. §. in computatione. C. de iur. deliberand.*

CAPVT XXIII.

MAIOR pars vniuerſitatis, vel collegij figmento iuris habetur pro vniuerſis: quod maior pars ciuitatis, vel curiæ, id eſt ſenatus municipalis facit, pro eo eſt ac ſi omnes egerint, *l. quod maior. ff. ad municipal. l. ſi quod. C. de legat.* Ad vniuerſos refertur quod publicè, id eſt communi tractatu concilióque habito fit per maiorem partem, *l. aliud. §. refertur. de R. I.* dummodo duæ partes ordinis interſint, *l. 3. & 4. ff. quod cuiuſq. vniuerſ. l. 3. de decret. ab ord. fac. l. nominationum. C. de Decur. lib.* 10.

Pari commento pactum maioris partis creditorum de remittenda certa parte debiti, hæredi qui alioquin non eſſet aditurus hæreditatem, obligat cæteros creditores, perinde ac ſi omnes conſenſiſſent, *l. iuris gentium. §. vlt. & ſeq. ff. de pact. l. cùm hæreditas. de adminiſtr. tut.* Idem dicendum eſt in pacto maioris partis creditorum de dandis induciis debitori, vel admittenda ceſſione bonorum, *l. vlt. C. qui bon. ced.* Maior pars creditorum intelligitur, non pro numero creditorum, ſed pro modo & cumulo debiti, *d. l. vlt. & l. maiorem. ff. de pact. l. ſi nemo. de teſtam. tutel. l. cum bona. de reb. auctor. iudic. poſſid.*

Pariter quod fit à maiore & ſaniore parte Ca-

pituli, perinde eſt atque ſi ab omnibus factum ſit, *cap. 1. de his quæ fi. à maior. part. Capitul.* Vt in concordia ab omnibus electus intelligitur, qui electus eſt conſenſu maioris & ſanioris partis Capituli, *cap. cùm olim. de re iudic.* quia maior pars trahit ad ſe minorem, per præualentiam, *l. in rem. §. in omnibus. ff. de rei vindicat.* & poſtulatio concors videtur, licèt omnes non vno tempore conſenſerint, *cap. bonæ memoriæ 2. de poſtulat. Prælat.* Quia conſenſus eorum qui ex poſtfacto acceſſere retrotrahitur ad tempus poſtulationis, & fingitur interueniſſe in ipſo actu poſtulationis.

Quandoque verò vnus ſolus ſuſtinet perſonam totius vniuerſitatis, vt ſi vniuerſitas ad vnum reciderit, is nomine vniuerſitatis poteſt agere, & conueniri, cùm ius & nomen vniuerſitatis in vnum reciderit, & in vno conſiſtat, *l. ſicut municipum. §. in Decurionibus. ff. quod cuiuſq. vniuerſit.* Ius & nomen vniuerſitatis retinetur in vno, licèt ab initio vniuerſitas non poſſit ſtare in vno, quia ſaltem tres eſſe oportet, vt conſtituatur collegium, *l. Neratius ff. de V. S.* Et in grege, ſi grex deminutus ſit ad vnum vſque, licèt grex eſſe deſierit legatum conſiſtit in vno, *l. ſi grege. ff. de legat. 1. l. 1. §. vlt. & dd. ſeqq. ff. de rei vindicat.* Sic ſi Capitulum ad vnum redierit, electio vel poſtulatio ad eum deuoluitur, *gloſſ. & Hoſtienſ. in cap. 2. de poſtulat. Prælat.* quòd ius & nomen vniuerſitatis in vno retineatur.

CAP.

CAPVT XXIV.

REGVLARITER duo in ſolidum non poſſunt eſſe domini vel poſſeſſores eiuſdem rei, *l. 5. §. vlt. ff. commod. l. 3. §. ex contrario de adqu. poſſeſſ.* Fictione iuris tam vir quàm vxor, vterque cenſetur dominus vel poſſeſſor dotis, mulier iure naturali eſt domina dotis, maritus fictione iuris ciuilis, ſeu legum ſubtilitate, *l. in rebus. C. de iur. dot.*

Iure naurali dominium dotis eſt penes mulierem, propter promiſcuum vſum rerum, & ſocietatem vitæ, quæ quodammodo eam dominam facit, *l. 1. ff. rer. amot. l. quamuis. C. de furt. l. 4. C. de crim. expil. hæred.* Dos in bonis mulieris eſt inſpecto initio, quia dos ab ea proficiſcitur, & dos mulieris proprium patrimonium eſt, *l. filium. ff. de collat. bonor. l. denique. §. ergo de minorib.* Exinde ſi theſaurus inuentus ſit in fundo dotali, in fructus non computatur, ſed dimidiam vir reſtituit quaſi in alieno inuenti, *l. diuortio. §. ſi fundum. ff. ſolut. matrim.* Dos etiam in bonis mulieris inſpecto effectu exitúque, quia plerumque morte viri, aut diuortio ſoluto matrimonio dos redit ad mulierem; & interim omne emolumentum dotis, id eſt commodum fructuum huius eſſe creditur: quia horum cauſâ maritus ſuſtinet omnia onera matrimonij, *l. quamuis. ff. de iur. dot.*

Iure ciuili maritus eſt dominus dotis : hoc iure conſtante matrimonio marito datur vindicatio fundi dotalis aduerſus extraneum, non mulieri, *l. doce ancillam. C. de rei vindicat.* & maritus poteſt manumittere ſeruos dotales ſi ſit ſoluendo, *l. ſeruum dotalem. ff. de manumiſſ. l. 3. C. de iur. dot. l. 1. C. de ſeru. pign. dat. manumiſſ.* Rei dotalis nomine, etiam quæ eſt periculo mulieris, id eſt quæ inæſtimata eſt, non mulier furti actionem habet, ſed maritus, *l. interdum. ff. de furt.* Mulier alienando fundum dotalem non poteſt tollere marito rei quæſitæ dominium, *l. ſi prædium. C. de iur. dot.* Si ſeruus dotalis hæres ſcriptus ſit, non poteſt adire, vel repudiare hæreditatem ſine iuſſu mariti, *l. ſeruus dotalis. ff. ſolut. matrim.* Si res in dotem dentur, in bonis mariti fiunt, & acceſſio temporis marito ex perſona mulieris datur, id eſt poſſeſſio mulieris marito prodeſt ad implendam vſucapionem, *l. dotis fructum. §. ſi res. ff. de iur. dot.*

Imò, quia dos marito traditur, effectus traditionis eſt, quod etiam quodammodo iure naturali dominium dotis, traditione dotis transfertur in maritum. *§. per traditionem. inſtit. de rer. diuiſ.* Verùm conſtante matrimonio dos in bonis mariti eſt, quatenus ſpectat ad matrimonium, & inſeruit oneribus matrimonij ; ſed ſi maritus vocetur ad munera municipalia pro modo ſubſtantiæ, dos non computatur in bonis mariti, *l. Lucius. §. idem reſpondit. ff. ad municipal.*

Quod dictum, dotem in bonis mulieris eſſe, propriè locum habet in dote inæſtimata, *d. l. quamuis*, in qua ſi fundus inæſtimatus in dotem datus euictus ſit, mulieri datur actio ex ſtipulatu de euictione; quia eius intereſt fundum non eſſe euictum, ne dote careat: in dote æſtimata maritus iure gentium, & ciuili eſt dominus dotis, quia dos æſtimata eſt vendita, *l. cum poſt. §. cum res. C. de iur. dot. l. quoties. C. eod.*

Non vno loco tamen maritus & vxor ſimul domini & poſſeſſores intelliguntur: vt, ſi fundus in dotem datus ſit, tam vxor quàm maritus poſſeſſores intelliguntur, quantum ad hoc ne ſatiſdare cogantur tamquam poſſeſſores rerum immobilium, *l. ſciendum. §. ſi fundus. ff. qui ſatiſd. cog.* Et ſi res in dotem data fuerit, vel ex dote recepta, acceſſio datur marito vel vxori, *l. Pomponius. §. in dote. ff. de adq. poſſeſſ.* & hoc eſt quod inſinuatur initio *d. l. quamuis, in bonis mariti licèt dos ſit, mulieris tamen eſſe.*

CAPVT XXV.

PVPILLVS nec velle nec nolle creditur, niſi adhibitâ tutoris auctoritate, nam in his quæ animi iudicio fiunt, tutoris auctoritas neceſſaria eſt, *l. pupillus de R. I.* Puta, pupillus non poteſt adire hæreditatem niſi tutore auctore, *l. pupillus. ff. de adqu. hæred.* quia aditio hæreditatis eſt potiùs ani-

mi & conſilij, quàm facti, ſicut pro hærede geſtio, *l. pro hærede. ff. eod.*

Pupillus verò etiam ſine tutoris auctoritate poſſeſſionem acquirere poteſt, *l. quamuis. §. infans. ff. de acqu. poſſeſſ.* & per poſſeſſionem vſucapere, *l. 4. §. pupillus. ff. de vſucap.* quia poſſeſſio eſt facti magis, quàm animi & iuris, *l. 1. §. cum adipiſci. ff de adqu. poſſeſſ. l. conſilio. §. vlt. ff. de curat. furioſ.* Infans tutore auctore poſſeſſionem acquirere poteſt, quia iudicium infantis ſuppletur auctoritate tutoris, *d. §. infans.*

In impuberem datur actio depoſiti, furti, vel legis Aquiliæ, ſi iam doli capax ſit, id eſt proximus pubertati, *l. pupillus de R. I. l. impuberem. ff. de furt. l. 1. §. an in pupillum depoſit. l. 5. §. & ideo ad leg. Aquil.* quia impubes pro pubere habetur, ſi ſit proximus pubertati, & malitia ſupplet ætatem fictione legis.

Furioſus neque teſtamentum, neque codicillos, vel quicquam facere poteſt; quia per omnia & in omnibus abſentis, & quieſcentis loco habetur, *l. 2. §. furioſus. ff. de iur. codicill. l. vbi non. de R. I.* Furioſi nulla voluntas eſt, *l. furioſi. eod. tit.* quia intellectu caret. Quod verum eſt in his in quibus expreſſus conſenſus requiritur: vt, emenſo tempore locationis locatio non reintegratur; ſi interim dominus mente captus ſit, *l. qui ad certum. ff. locat.* Sed vbi tacita voluntas, ſeu non contradictio ſufficit, tacita voluntas interuenire creditur, quoties fu-

rioſi de commodo agitur; vt quicquid filius acquirit,acquirit patri etiam furioſo,*l. patre furioſo. ff. de his qui ſui vel alien. iur.* Et ex quibus cauſis ignoranti acquiritur, furioſo acquiritur, *l. ſi à furioſo. ff. de reb. credit. l. ſi à furioſo. de oblig. & act.* Furioſus quod ante furorem poſſidere cœpit vſucapere pōteſt, *l. 4. §. furioſus. ff. de vſucap.* Furioſus licèt vxorem ducere non poſſit, retinet matrimonium contractum, & poteſtatem in liberos, quaſi voluntatis reliquiis in furioſo manentibus, *d. l. patre furioſo.* Soluto matrimonio pater dotem non repetit ſine voluntate filiæ; ſed ſi filia furioſa ſit, videtur experiri, quaſi ex voluntate filiæ, *l. 2. §. voluntatem. ff. ſolut. matrim.* Furioſus etiam retinet ſtatum & dignitatem, & magiſtratum, ſicut rei ſuæ dominium, *l. qui furere. de ſtat. hom.* Et patre furioſo vel mente capto liberi poſſunt nuptias contrahere, quia intelliguntur contrahere ex voluntate patris furioſi, qui non potuit contradicere, *l. ſi furioſi. C. de nupt. l. tam dementis. C. de Epiſc. audient.*

Prodigus cui bonis interdictum eſt obligari, aut alienare, aut teſtari non poteſt, quia furioſo comparatur, *l. 1. l. conſilio. l. Iulianus. ff. de curat. furioſ. l. is cui bonis. de V. O. l. cordi. §. ſed etſi. de reb. credit.* Eius cui bonis interdictum eſt, vt furioſi nulla eſt voluntas, *l. furioſi. de reg. iur.* Prodigo cui bonis interdictum eſt, datur curator exemplo fu-

rioſi, *d. l.* 1. & is cui bonis interdictum eſt, ſimilis eſt minori qui non eſt compos rerum ſuarum, *l. ſi curatorem. C. de in integr. reſtit.* quæ omnia non ſine fictione iuris: is cui bonis interdictum eſt pro furioſo vel minore habetur ob mores, qui furoris, vel impuberis ætatis vitio non carent.

CAPVT XXVI.

PATER qui liberos ſine cauſa exhæredat, fictione iuris pro furioſo habetur, & teſtamentum eius per querelam inofficioſi reſcinditur; hoc colore, quaſi teſtator non ſanæ mentis eſſet tempore teſtamenti, non quaſi verè furioſus, alioquin teſtamentum eſſet nullum, *l. 2. l. 5. l. Titia in fin. l. mater. §. præterea. ff. de inoffic. teſtam.* Eodem colore, filio emancipato datur bonorum poſſeſſio contra tabulas, quaſi à demente factæ ſint, *l. filium. ff. de adqu. hæred.* Inſanire creditur pater, qui malignè & non ex pietatis officio ordinat teſtamentum, quia plerumque pietas paterni nominis conſilium capit pro liberis, *l. nec in ea lege. §. vlt. ff. ad l. Iul. de adulter. cap. ſuper eo. de teſtib.* Color quæritur querelæ inofficioſi teſtamenti, quaſi à demente factum ſit; ſæpius iuri color quæritur: vt in *l. 7. ff. ad Maced. l. minor autem. § 1. de minorib. l. Supplicius de donat. inter vir. & vxor. l. quia poterat ad Trebell. l. quiſquis. C. ad l. Iul. maieſt.* Color eſt cauſa fictitia, ſeu titulus coloratus,

Quintil. 11. Inſtit. cap. 1. *Quòd ſi nulla contingit excuſatio, ſola colorem habet pœnitentia.*

Fauore matrimonij, etiam non ſine fictione minor pro maiore habetur; vnde minor non reſtituitur aduerſus dotem, vel donationem propter nuptias, niſi modum excedat: *l. 1. C. ſi adu. donat. l. vlt. C. ſi mai. fact. alien. rat. hab. l. ſi ex cauſa. §. 1. ff. de minorib. l. ſiue generalis. l. Titia: de iur. dot.* Quo iure minor eſt capax matrimonij, idem eſt capax dotis conſtituendæ, & omnium obligationum quæ pertinent ad matrimonium, *cap. ex parte. de reſtit. ſpoliat.*

Minor quoque in delictis pro maiore habetur, nec reſtituitur ſuffragio ætatis, ſed mitiùs punitur, *d. l. ſi ex cauſa. §. nunc videndum. & l. auxilium eod. tit. l. 1. & 2. C. ſi adu. delict.* Nec minor qui dolo malo ſe maiorem dixit aduerſarij decipiendi cauſâ, reſtituitur; quia pro maiore habetur, cùm malitia ſuppleat ætatem, *l. 1. & 3. C. ſi minor. ſi maior. dix. l. 1. C. ſi adu. vendit.* Minor qui veniam ætatis à Principe impetrauit non reſtituitur, quia pro maiore habetur; ne qui cum eis contrahunt Principali auctoritate circumſcripti videantur, *l. 1. C. de his qui veni. ætat.* Beneficium Principis ſupplet ætatem. Liu. lib. 25. de Scipione Afric. *Huic petenti Ædilitatem cùm obſiſterent Tribuni plebis negantes rationem eius habendam eſſe, quòd nondum ad petendum legitima ætas foret: Si me inquit omnes Quirites Ædilem facere volunt, ſatis annorum habeo.*

In beneficialibus & aliis cauſis ſpiritualibus minor etiam pro maiore habetur, & filiusf. pro patrefamilias; ita vt ſit idoneus ad agendum & defendendum ſine patre, *cap. vlt. de iudic. in 6.* Et ſi renunciauerit beneficio eccleſiaſtico, quaſi maior non reſtituatur, iuxta *gloſſ. in l. ait Prætor. init. ff. de minorib.* Sed alio iure vtimur.

Lex etiam comminiſcitur nonnullos natos ſine patre, quaſi natos ex ſe, vel è robore: vt ſpurij nullum patrem habere intelliguntur, quia incerto patre nati ſunt, *§. aduerſus. inſt. de nupt. l. vulgo concepti. ff. ſtat. hom.* Pater eſt quem nuptiæ demonſtrant, *l. 5. de in ius vocand.*

Nicet. in Alex. Comnen. Porphyr.

DE

DE FICTIONIBVS IVRIS,

TRACTATVS SECVNDVS.

CAPVT I.

SICVT commento legis finguntur eſſe perſonæ, quæ non ſunt, vel non exiſtere quæ reuera ſunt, ita etiam finguntur res eſſe quæ non ſunt, vel non eſſe quæ reuera ſunt.

Vt ſocietas ſoluitur interitu rerum, perinde ac morte ſocij. Intereunt res quæ nullæ relinquuntur, id eſt quæ in rerum natura eſſe deſinunt, vel quæ conditionem mutauerint, putà quæ conſecratæ aut publicatæ ſunt, id eſt fiſco addictæ, *l. verum eſt. §. vlt. ff. pro ſoc.* Vnde ſi quis rem profanam ſtipulanti promiſerit liberatur, ſi ſine facto promiſſoris res ſacra eſſe cœperit, *l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de V. O.*

Res abeſſe videntur quarum forma mutata eſt,

licèt corpus maneat: vt, ſi corruptæ redditæ ſunt, vel transformatæ; quoniam plerumque plus eſt in manuſpretio, id eſt in opere, quàm in re, *l. mulieris. §. 1. ff. de V. S.*

Res exhiberi non videtur, ſi dolo malo in aliud corpus ſit tranſlata, veluti ſi ex ſcypho maſſa facta ſit; nam mutatâ formâ propè interimitur ſubſtantia rei, *l. Iulianus. §. ſed ſi quis. ff. ad exhibend. l. ex hoc edicto. ff. de alienat. iudic. mut. cauſ.*

Non videtur reddi res commodata, vel depoſita, ſi deterior reddatur, *l. 3. §. ſi res. ff. commod. l. 1. §. ſi res depoſit.* Tamen ſi res æſtimata in dotem data ſit, & conuenerit, vt aut æſtimatio, aut res præſtetur, electio eſt mariti, vt præſtet rem, aut æſtimationem, itaut rem etiam deteriorem factam reddere poſſit, *l. plerumque. §. vlt. & ſeq. ff. de iur. dot.*

Et qui reprobos nummos ſoluit, non liberatur, quia non videtur ſoluere, *l. & eleganter, §. qui reprobos. ff. de pigner. act.*

Si Seia vniones & hyacinthos legauerit, & poſtea in aliam ſpeciem ornamenti pretioſioris conuerterit, additis aliis gemmis & margaritis, legatum non debetur; quia id quod legatum eſt cùm in ſua ſpecie non permanſerit, quodammodo extinctum videtur, *l. Seia. §. vlt. ff. de aur. & argent. legat.* Vt, purpura veſti alienæ intexta vindicari non poteſt quaſi extincta, ſed condici: res extincta

vindicari non poteſt, ſed condici, §. *ſi tamen. inſt. de rer. diuiſ.* Et quæ aliis ferruminatione iuncta acceſſionis vice cedit; puta, ſi ferruminatione brachium ſtatuæ iunctum ſit, vindicari non poteſt; quia ferruminatione per vnitatem maioris partis conſumitur, *l. in rem.* §. *item. ff. de rei vindicat.*

Si ſylua pignori data ſit, nauis ex ea materia facta non eſt pignori; quia aliud eſt materia, aliud nauis, *l. ſi conuenerit.* §. *ſi quis cauerit. ff. de pigner. act.*

Fictione iuris ſunt res animâ & ſenſu carentes, quæ perſonæ vice funguntur; vt hæreditas iacens, municipium, curia, ſocietas, perſonæ vice fungi dicuntur, *l. mortuo. ff. de fideiuſſ.* Nimirum hæreditas repræſentat perſonam defuncti, & interdum hæredis; municipium, curia, ſocietas perſonas eorum qui ſunt in municipio, curia, vel ſocietate.

CAPVT II.

ALIÆ ſunt res quæ licèt extinctæ ſint, fictione iuris ſaluæ eſſe finguntur; vſusfructus propriè non conſtituitur in his rebus quæ vſu conſumuntur, veluti in pecunia quæ aſſiduâ permutatione quodammodo extinguitur; ſed remedio cautionis, vſusfructus conſtitui poteſt, *l.* 1. *&* 2. *ff. de vſufr. ear. rer. quæ vſu conſ.* §. 2. *inſt. de vſufr.*

Pecunia verè & naturaliter vſu non conſumi-

tur, etſi enim nummi in alium tranſeant, iidem permanent; ſed permutatione, & confuſione videntur extingui. Permutatio & confuſio nummorum habet vim conſumptionis, *l. ſi alieni. ff. de ſolut.*

Fictione iuris res perpetuò durare intelliguntur, vt nummi æſtimatio perpetua & certa eſſe videtur, *l.* 1. *ff. de contrah. empt. l.* 3. *ff. de in lit. iur.* Pecuniæ videtur vna & eadem poteſtas, id eſt valor vbique gentium, *l.* 3. *ff. de eo quod cert. loc. l.* 1. *C. de vet. numiſm. poteſt.* Romanorum iuſtitiam miratus Rex Indorum, eorum nummos Indicis poteſtate pares eſſe intelligens. Plin. lib. 6. cap. 22. *Mirum in modum in auditis iuſtitiam ille ſuſpexit, quòd pares pondere denarij eſſent in captiua pecunia, cùm diuerſæ imagines indicarent à pluribus factos.* Licèt hominum & temporum vitio ſæpiùs pecuniæ æſtimatio variet, tamen certa & perpetua fingitur, quia in rep. certa & immutabilis eſſe debet, propter vtilitatem commercij, nec tam ſpectatur quod vſu ſe habet, quàm quod fieri debet in rep. bene conſtituta.

Non diſpari fictione dotis cauſa perpetua dicitur, *l.* 1. *ff. de iur. dot.* quia licèt morte viri, vel diuortio ſoluto matrimonio reddatur, votum contrahentium eſt, vt dos perpetuò maneat apud virum, propter onera matrimonij, & liberos ſuſcipiendos.

Seruitus ipſo iure, id eſt fictione iuris, vna eſt continua & perpetua, quia habet naturalem, & perpetuam cauſam, vt quotidiana eſt aqua, quam quotidie ducere ius eſt, *l.* 1. §. *quotidiana. ff. de aqu. quot. & æſtiu.* Seruitutes ruſticæ, vt itineris & viæ, continuæ ſunt, quia habent ius perpetuum eundi agendi, licèt vſus ſeruitutis ex ſui natura intermiſſionem habeat, quia pendet ex facto hominis qui non poteſt perpetuò & continenter ire agere, *l. ſeruitutes.* 2. *ff. de ſeruit. l. cùm vſusfructus. ff. de vſufruct. legat.*

CAPVT III.

FICTIONE iuris ſubrogatum ſapit naturam eius in cuius locum ſubrogatur, & rem ipſam repræſentat, vt pretium ſuccedit loco rei, & qui vendit, aut locat vſumfructum, etiamſi emptor non vtatur, videtur vſumfructum retinere, quia qui pretio fruitur non minus habere intelligitur, quàm qui principali re vtitur fruitur, *l. non vtitur. & ſeq. ff. de vſufruct.*

Si quis ſeruum ita vendidit, vt pretium pro peculio acciperet: penes eum videtur eſſe peculium, ad quem pretium peculij peruenit, id eſt penes venditorem, non etiam penes emptorem, penes quem res peculiaris ſit, *l. ſed ſi quis ſeruum. & ſeq. ff. de pecul.*

Quia vſus neque vendi, aut locari poteſt, neque diuidi, ſi arbiter in communi diuidundo iudicio vſum alteri adiudicauerit, alter qui mercedem accipit, non vtitur; quaſi plus faciat qui videtur frui, mercedem vſus nomine accipiendo, *l. item.* §.1. *ff. comm. diuid.*

In iudicio vniuerſali pretium ſuccedit loco rei: vt, in petitione hæreditatis bonæ fidei poſſeſſor qui rem hæreditariam vendidit, & poſtea redemit viliore pretio, tenetur reſtituere rem & pretium, quod ex venditione rei hæreditariæ, & redemptione lucratus eſt; quia poteſt exiſtimari in locum rei hæreditariæ venditæ pretium eius ſucceſſiſſe, & quodammodo ipſum hæreditarium factum, quatenus partum eſt occaſione hæreditatis, *l. ſi & rem. ff. de petit. hæred.*

Si hæres rogatus res hæreditarias vendiderit, & ex pretio rerum venditarum alias comparauerit, hæ venient in reſtitutione hæreditatis: quia fictione iuris res comparatæ ex pretio rerum hæreditariarum ſunt vice permutati dominij; nec videtur abſumptum, quod in corpore patrimonij retinetur, *l. Imperator.* §. *vlt. & dd. ſeqq. ff. de legat.* 2. *l. cùm multi ſi pars hæred. pet.* Aliud dicendum eſt in iudiciis particularibus: vt, pretium redactum ex venditione rei furtiuæ non eſt furtiuum, *l. qui vas.* §. *vlt. ff. de furt.*

Quod ex mea pecunia ab alio emptum eſt, non

eſt meum, *l. qui aliena. C. ſi quis alteri vel ſibi;* & quod ex pecunia communi emptum eſt, non eſt commune, *l. ſi patruus. C. comm. vtriuſq. iudic.* neque res empta ex pecunia depoſita fit deponentis, *l. ſi ex ea. C. de rei vindicat.* nec dotalis, quæ ex re dotali, *l. ex pecunia. C. de iur. dot.* Excipiuntur quidam caſus, vt ſi res empta ſit ex pecunia militis, *l. ſi vt proponis. C. de rei vindic.* vel ex pecunia pupilli aut adulti, *l. 3. C. arbitr. tutel. l. 2. ff. quand. ex fact. tut.*

Videtur res abeſſe, ſi corrupta, id eſt deterior reddita ſit: veluti veſtis ſciſſa, ſcyphi colliſi, aut tabula raſâ picturâ; quoniam earum rerum pretium, non in ſubſtantia, ſed ex arte poſitum ſit, *l. Labeo 1. ff. de V. S.* Res abeſſe videtur, cui pretium rei abeſt, etiamſi rem ipſam habeat; vt, ſi dominus rem quæ ſibi furto aberat, ignorans emerit, res abeſſe dicitur, quia pretium ei abeſt, *d. l. Labeo.*

In tributoria actione in peculio eſt, vt in tributum veniat, merx peculiaris, vel pretium ex ea receptum, & conuerſum in peculium, *l. procuratoris. §. non autem. ff. de tribut. act.*

Quamuis conſtante matrimonio dotis dominium apud maritum ſit, omne emolumentum dotis mulieris eſſe creditur: id eſt, commodum fructuum mulier percipere intelligitur; quia maritus percipit fructus propter onera matrimonij, quæ ſuſtinet, *l. quamuis. ff. de iur. dot.*

CAPVT IV.

REM in bonis habere intelligitur, qui habet actionem ad rem adipiſcendam, vel recuperandam, vel exceptionem ad rem quam poſſidet conſeruandam, *l. rem in bonis. ff. de adquir. rer. dom. l. is qui actionem. de R. I.* Qui habet interdictum vnde vi ad recuperandam poſſeſſionem, perinde haberi debet, ac ſi poſſideret, *l. ſi quis vi. de adqu. poſſeſſ.* In bonis habere intelligitur qui habet actionem, vel petitionem, id eſt actionem perſonalem vel in rem, vel perſecutionem quæ eſt extraordinaria actio in rem, *l. bonorum. §. in bonis. de V. S.*

Non videtur excluſus qui habet in integrum reſtitutionem, *l. nemo. ff. de in integr. reſtit.* Res in bonis eſt eius qui vim paſſus eſt, id eſt qui vi deiectus eſt, & propterea reſtitui poteſt, *l. metum. §. licet. ff. quod met. cauſ.* Non videtur poſſeſſionem adeptus, qui eam retinere non poteſt, *l. non videtur. ff. de adqu. poſſ.* Et hæc omnia fictione iuris; nam re ipſa minus eſt habere actionem quàm rem, *l. minus de R. I.* Commodius eſt poſſidere, & aduerſarium compellere ad onus actoris, quàm alio poſſidente petere, *l. is qui deſtinauit. ff. de rei vindicat.*

Non videtur cepiſſe qui poteſt per exceptionem

nem ſubmoueri, *l. non videtur. de R. I.* Non videtur quis id capere, quod ei neceſſe eſt alij reſtituere, *l. non videtur. ff. eod. l. aliud de V. S.* Ad eum perueniſſe videtur, quod eſt remanſurum, *l. ſi verò. §. dabit autem. ff. ſolut. matrim.* Vt, non videtur cepiſſe, qui coactus adiit & reſtituit hæreditatem; amittit enim quartam, & omne commodum hæreditatis, *l. quia poterat. l. cogi. §. cum quidam. l. ita tamen. §. ſi præceptis. ff. ad Trebell.*

CAPVT V.

NON videtur cepiſſe, qui mox alij reſtituturus eſt: vt, incapaci legatum, vel fideicommiſſum relinqui poteſt, vt reſtituat capaci, *l. cùm ei. ff. de legat. 2. l. ſi fidei. de legat. 3. l. cogi. §. hi qui ſolidum ad Trebell.* quia non interpoſita, ſed capientis perſona ſpectatur, *l. ſi is qui duos. ff. de liber. legat.* Non ſpectatur incapacitas primi, à quo fideicommiſſum relictum eſt; quia non videtur accipere, quod mox alij reſtituit.

Non videtur cepiſſe hæres fiduciarius, qui rogatus eſt alij reſtituere cùm pubes erit; quia non eſt rogatus vt hæres, ſed vt nudus miniſter, vel depoſitarius, *l. Supplicius. ff. de donat. inter vir. & vxor.* Ideo ſi hæres rogatus ſit reſtituere hæreditatem filio impuberi teſtatoris, cùm ad pubertatem, vel annos XVI. peruenerit, mortuo fidei-

K

commiſſario ante diem, fideicommiſſum non re manet quaſi caducum apud hæredem, ſed tranſmittitur in hæredem fideicommiſſarij; hæreditas huiuſmodi fiducia & tutela dicenda eſt potiùs, quàm hæreditas fideicommiſſaria. Fiduciarius hæres nec fructus ſuos facit, nec quartam deducit, quia non videtur rogatus vt hæres, *l.* 3. §. *cùm Pollidius. ff. de vſur. l. mulier.* §. *vlt. l. Seius Saturninus. ad Trebell.* Vt, ſi pater rogatus ſit reſtituere hæreditatem filio, non deducit quartam, quia non videtur rogatus vt hæres, ſed vt pater, *l. cum filioſ. ff. de leg.* 1. Et ſi hæreditas euicta ſit fideicommiſſario, cui reſtituta eſt, pro non reſtituta habetur, poteſtas euictionis tollit intellectum reſtitutionis, *l. ſi patroni.* §. *vlt. ff. ad Trebell.*

Pari fictione iuris non videtur in rem verſum, niſi duret verſum, *l. ſi pro patre.* §. *verſum. ff. de in rem verſ. l. item eorum.* §. *pen. ff. quod cuiuſq. vniuerſ. l. nam etſi.* §. 1. *de inoff. teſtam. l.*2. §. *perueniſſe. de hæred. vel act. vend. l.* 4. §. *tunc in poteſtate. de vſucap.*

CAPVT VI.

MVTATA formâ, propè interimitur ſubſtantia rei, *l. Iulianus.* §. *ſed ſi quis rem. ff. ad exhib.* Verùm partibus ſubinde mutatis, res eadem eſſe intelligitur, ſi ſpecies ſeu forma non ſit mutata, vt variis exemplis probatur in *l. proponebatur. ff. de iudic.*

Vt, ſi nauis tota per partes refecta ſit, licèt nulla tabula eadem permaneat, eadem nauis permanet: & ſi nauis legata ſit, & per partes tota refecta, carina eadem manente, rectè à legatario vindicatur, *l. quod in rerum natura.* §. *vlt. ff. de legat.* 1. Et ſi nauis per partes refecta ſit, vſusfructus non extinguitur, *l. quòd tamen.* §. *pen. ff. quib. mod. vſusfr. amitt.* Sicut & ſi domus particulatim ita refecta ſit; vt nihil ex priſtina materia ſuperſit, eadem domus intelligitur, & vtile manet legatum, *l. ſi ita legatum.* §. *vlt. de legat.* 1. Et ſi ſublatum ſit ædificium, vt eâdem ſpecie & qualitate reſtituatur, vnum & idem intelligitur, *l. ſeruitutes.* §. *ſi ſublatum. ff. de ſeruit. vrban.*

Sicut in grege ſi prioribus capitibus demortuis, totus grex fuerit renouatus, idem grex eſſe intelligitur: & grege pignori obligato, ſi prioribus capitibus extinctis totus grex fuerit inſtauratus pignori tenetur, *l. grege. ff. de pignorib.* Et grege legato, ſi aliqua pecora viuo teſtatore mortua eſſent, & alia in eorum locum ſuffecta, idem grex eſſe videtur, *l. ſi grege. de legat.* 1.

Cæterum ſi nauis tota ſimul, ac eodem tempore diſſoluta ſit, licèt iiſdem tabulis poſtea reſtaurata fuerit, alia tamen nauis eſſe exiſtimatur, *d. l. quod tamen.* §. *in nauis.* niſi eo animo diſſoluta ſit, vt iiſdem tabulis reſtauraretur, nondum intercidiſſe nauis videtur; & tabulis rurſus compoſitis,

eadem nauis eſſe incipit, *l. inter ſtipulantem.* §. *ſacram. ff. de V. O. l. qui res.* §. *aream. de ſolut.*

Sic idem populus idem hodie intelligitur, qui ante centum annos fuit, licèt nemo ex his ſuperſtes ſit, qui ante centum annos viuebant, *d. l. proponebatur.* Ciuitas eadem cenſetur, licèt ciues omnes commutati ſint; quemadmodum vnum & idem eſſe videtur flumen, quamuis alia atque alia ſemper aqua fluat, *Ariſtot. lib.* 3. *Polit. cap.* 3. *Max. Tyr. diſſertat.* 37. Et legio eadem eſſe intelligitur, licèt hodie non iiſdem militibus conſtet, quibus ab initio conſcripta eſt, *d. l. proponebatur.* Eadem vniuerſitas, vel curia eſſe intelligitur, licèt omnes immutati ſint, *l. ſicut.* §. *vlt. ff. quod cuiuſq. vniuerſit.* His exemplis & argumentis ductis à ſimili, ſi plures iudices in eandem cauſam dati omnes mutati ſint, aliis ſuffectis in eorum locum, eadem res, idem iudicium manet; quia eadem res intelligitur, cuius forma ſeu ſpecies non eſt mutata, *d. l. proponebatur.*

CAPVT VII.

DVBITATVM eſt an ciuitates & municipia, vel vniuerſitates & collegia poſſint capere ex teſtamento. Ratio dubitandi erat, quòd vniuerſitates ſunt copora incerta, & vniuerſi non poſſunt cernere hæreditatem, *Vlpian. in fragm. tit.*

22. Vniuerſitates per ſe nihil poſſidere poſſunt, quia vniuerſi conſentire non poſſunt, *l.* 1. §. *vlt. ff. de adqu. poſſeſſ.* Ea de re dubitatum eſt maximè in vſufructu, quia ſi vſusfructus legari poſſet municipio vel ciuitati, periculum erat ne perpetuus fieret, atque ita inutilis in perpetuum maneret proprietas, ſemper abſcedente vſufructu: quæ ratio dubitandi proponitur *init. leg. an vſusfructus. ff. de vſufr.* Sed vtilitatis, id eſt æquitatis causâ obtinuit, ciuitatibus & municipiis teſtamento relinqui poſſe hæreditatis, vel legati, aut fideicommiſſi titulo, *Vlpian. loco laudato, & l. hæreditatis. C. de hæred. inſtit.* quia ciuitates perſonarum vice funguntur, *l. mortuo. ff. de fideiuſſ.* id eſt priuatorum loco habentur, *l. eum qui vectigal. de V. S.*

Ex quo ciuitates, quæ per ſe nihil poſſidere poſſunt, per ſeruum, vel per liberam perſonam, puta per actorem vel ſyndicum poſſidere & vſucapere poſſunt, *d. l.* 1. §. *vlt.*

Etiam vſusfructus ciuitatibus legari poteſt, & ſi ciuitati vſusfructus legetur, ne proprietas inutilis ſit ſemper abſcedente vſufructu, vſusfructus finitur ſpatio centum annorum quaſi morte, quia is finis vitæ longiſſimus eſt, *d. l. an vſusfructus. l. ſi vſusfructus. ff. de vſufr. legat.* Idem iuris eſt ſi vſusfructus legetur Eccleſiæ, *l. vt inter. C. de SS. Eccleſ.* Ciuitas, quæ eſt nomen vniuerſitatis, non moritur; ſed ſi vſusfructus ciuitati relictus ſit, ne proprietas inutilis ſit

ſemper ſeparata ab vſufructu, lex fingit ciuitates non durare vltra centeſimum annum, quod eſt ſpatium vitæ longiſſimum. Plin. lib. 11. cap. 37. *Et ideo non viuere hominem vltra centeſimum annum defectu cordis Ægyptij exiſtimant.* Niſi credamus Mathematicis, qui ætatem hominis definiunt CXX. annis. Trebell. Pollio in Claudio, *Doctiſſimi Mathematicorum* CXX. *annos homini ad viuendum datos iudicant, neque ampliùs cuiquam iactitant eſſe conceſſum.* Si tamen ciuitati vel reip. vſusfructus legetur, in ratione Falcidiæ vſusfructus computatur non ampliùs quàm XXX. annis, *l. hæreditatum. ff. ad l. Falcid.* In computanda Falcidia vſusfructus anguſtioribus terminis coërcetur, quia Falcidia minùs eſt fauorabilis, cùm detrahatur contra voluntatem teſtatoris, *l. Titia. ff. eod.*

Alio caſu ſi vſusfructus ciuitati legatus ſit, finitur quaſi morte, ſi ciuitas aratrum paſſa ſit, vt olim Carthago; quia ciuitas hoc caſu, ciuitàs eſſe deſinit, & quaſi morte interit, *l. ſi vſusfructus. ff. quib. mod. vſusfr. amitt.* Lex fingit interire ciuitates quæ hoſtium manu euertuntur. Lycurg. orat. aduerſ. Leocrat. πόλεως ἐστὶ θάνατος ἀνάστατον γενέσθαι, *ciuitatis mors eſt euerti.* Ex Aſia rediens M. Tullius Corinthum, & alia oppida Græciæ olim florentiſſima tunc proſtrata & diruta præternauigans, tot oppidorum cadauera indoluit; teſtis ipſe de ſe lib. 4. epiſt. 17. *Cœpi egomet,* inquit, *mecum ſic cogitare: hem*

nos homunculi indignamur, ſi quis noſtrûm interiit, aut occiſus eſt, quorum vita breuior eſſe debet, cùm vno loco tot oppidorum cadauera proſtrata iaceant.

Eccleſia etiam, quæ eſt corpus myſticum, numquam moritur; ideo poteſtas legati Sedis Apoſtolicæ non expirat morte Pontificis; quia non eſt legatus ipſius Pontificis, ſed Eccleſiæ Romanæ quæ numquam moritur, *can. liberti.* 2. 12. *qu.* 2. *Hoſtienſ. in cap. Tum ex literis. de in integr. reſtit.* Et vaſſallo non licet feudum alienare per libellum, id eſt libellariæ nomine; quia feudum numquam reuerſurum eſſet ad dominum, cùm Eccleſia non deſinat eſſe hæres, *cap. ſi clientulus. de alienat. feud.* 1. *feud.*

CAPVT VIII.

SIMILI fictione dignitas numquam moritur: vt, legatum Principi relictum, eo mortuo ante diem legati cedentem tranſit in ſucceſſorem, aliter quàm in Auguſta, *l. quod Principi & ſeq. ff. de legat* 2. quia licèt Princeps ſit homo mortalis, dignitas numquam moritur.

Eadem non ſine fictione, legatum annuum ſacerdoti & hierophylaci, id eſt æditui templi relictum, debetur in perpetuum ſucceſſori, quia miniſterium nominatorum deſignatum, cæterum datum templo, *l. annua.* §. *Attia. ff. de ann.*

legat. cap. requiſiſti de teſtam. can. Pontifices. 12. qu. 5.

Et ſi iudex datus ſit ſub nomine dignitatis, eo demortuo delegatio tranſit in ſucceſſorem, *cap. quoniam. de offic. delegat. cap. ſi is cui. eod. tit. in 6.*

Et ſi concedatur gratia retinendi certa beneficia ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, non expirat morte Pontificis, quia Sedes Apoſtolica non moritur, *cap. ſi gratioſè. de reſcript. in 6.*

CAPVT VIII.

NATVRALITER mors non cadit in res inanimatas, quæ animâ & ſenſu carent; ſed fictione iuris ſunt res inanimatæ, quæ naſci & mori dicuntur, & quæ habent ſuas ætates ad ſimilitudinem hominis.

Vt, peculium quod eſt velut proprium patrimonium ſerui aut filiif. naſcitur, creſcit, decreſcit, & moritur: & ideo eleganter Papyrius Fronto dicebat, Peculium ſimile eſſe homini, *l. peculium. ff. de pecul.* Peculium naſci, creſcere, decreſcere, mori lex fingit; quia peculium eſt corpus quoddam vniuerſale, conſtans ex pluribus corporibus diſtantibus, quæ vno nomine continentur, vt populus, legio, grex, *l. rerum mixtura. ff. de vſucap.* Ideóque peculium, augmentum, & deceſſionem, ſeu diminutionem recipit, *l. ſi ex duobus. §. in hoc autem. ff. de pecul.*

Naſci-

Naſcitur peculium, cùm id filiusf. aut ſeruus acquirit permittente patre aut domino; creſcit, cùm auctum fuerit acceſſione fructuum, vel fœtuum pecoris, vel partus ancillarum; decreſcit, cùm ſerui vicarij qui ſunt in peculio moriuntur, vel res peculiares intercidunt; moritur cùm adimitur, *d. l. peculium, & l. vlt. ff. quand. de pecul. act. annal. eſt.* quod pater, & dominus quandocumque facere poteſt; ſed pater qui emancipato filio peculium non ademit, donaſſe videtur, *l. donationes. §. pater qui. ff. de donat. l. ſiue emancipatis. C. eod.* Peculium moritur & morte ſerui, vel filiif. manumiſſione, vel emancipatione; quia peculium deſinit eſſe morte ſerui, aut manumiſſione, *d. l. vlt.* vel morte patris, quia morte patris filiusf. ſui iuris factus deſinit poſſe habere peculium, *l. vlt. C. de inoff. teſtam. l. certum eſt. C. famil. erciſc.*

Suas ætates habent & regna, & imperia exemplo hominis; populum Rom. quaſi hominem ſuas ætates habuiſſe ſcribit L. Flor. in prolog. *Si quis ergo populum Rom. quaſi hominem conſideret, totámque eius ætatem percenſeat, vt cœperit, vtque adoleuerit, vtque ad quendam iuuentæ florem peruenerit, vt poſtea velut conſenuerit, quatuor gradus progreſſus eius inueniet.*

L

CAPVT X.

ETIAM fictione iuris lis mori dicitur, *l.* 3. *ff. quæ in fraud. credit.* Et lite mortua, cùm nulla res ſit, fideiuſſores qui iudicatum ſolui ſpoponderunt liberantur, *l.* 2. *ff. iudic. ſolu.* Fictione iuris lis moritur, id eſt inſtantia litis perimitur lapſu triennij in ciuilibus, & biennij in criminalibus Conſtit. Iuſt. *l. properandum. C. de iudic. l. vlt. C. vt intr. cert. temp. criminal. quæſt. term.* Quod in cauſis Eccleſiaſticis vix admiſſum. Auguſtin. in Breuic. Collat. cap. 9. *Quoniam cognitor ſuperior dixerat de tempore præſcribere, vt cauſa non ageretur, non eſſe epiſcopalis, ſed forenſis potiùs eſſe obiectionis.*

Eadem notione vnguenta res mortua: vt, ſi maritus pecuniam vxori in vnguenta dederit, eáque eam pecuniam creditori ſuo ſoluerit, & mox de ſua pecunia vnguenta emerit, non videtur locupletior facta, quæ tantumdem in re mortua impendit, *l. quod autem.* §. *ſi maritus. ff. de don. inter vir. & vxor.* Rem mortuam vocat lex vnguenta, quorum poſſeſſio breuis & infructuoſa eſt. Plin. lib. 13. cap. 3. *Margaritæ, gemmæque ad hæredem tranſeunt, veſtes prolongant tempus, vnguenta illico expirant ac ſuis moriuntur horis.*

Cuiac. l. 9. Obſeru. cap. 30.

Suas ætates habent & ipſa ædificia: vt, ſi ædes hæreditariæ ab hærede poſt mortem ex cauſa fi-

deicommiſſi relictæ, ante diem fideicommiſſi cedentem exuſtæ ſint, & ab hærede ſuo ſumptu reſtitutæ, poſt mortem hæredis præſtabuntur viri boni arbitratu, deductis ſumptibus, & ædificiorum ætatibus examinatis, *l. domus. ff. de legat.* 1. Ædificia pro ratione ſtructuræ habent ſuam ætatem, & in ædificiis mors immatura, vt in hominibus, propter crebra incendia, & alios caſus ædificiorum. Ioan. Chryſoſtom. in 1. ad Timoth. Homil. 15. οὐ γὰρ δὴ ἐν ταῖς ἡλικίαις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς οἰκοδομαῖς εἰσὶν ἄωροι θάνατοι. *Non ſolùm enim in ætatibus hominum, verùm & in ſtructuris ædificiorum immatura mors furit.* Etiam ſaxa mori dicuntur. Auſon. Epigr. 34.

Mors etiam ſaxis, nominibúſque venit.

Ætatis ſenium in ædificiis agnoſcit *l. ſi quando. C. de oper. public.*

Parietes lateritios propter longiorem ætatem æternos dixit Plin. lib. 35. cap. 14. *Græci præterquam vbi è ſilice fieri poterat ſtructura, parietes lateritios prætulere, ſunt enim æterni ſi ad perpendiculum fiant.*

CAPVT XI.

PECVLIVM ſerui eſt in bonis domini, ſicut peculium filiif. in bonis parentis, §. 1. *inſt. quib. non eſt permiſſ. fac. teſt.* Per ſeruum aut filiumf. dominus aut pater retinet poſſeſſionem peculij; ex

cauſa peculij per ſeruum etiam ignoranti domino poſſeſſio adquiritur, *l. Labeo. ff. de vſucap.* Poſſeſſio retinetur per ſeruum; etiam ignorantes, animo & corpore ſerui videmur rem peculiarem poſſidere, *l.3. §. cæterum. ff. de adq. poſſ.*

Filiusf. vel ſeruus non poſſidet ſibi, ſed patri, vel domino, nec videtur poſſidere: filiusf. neque retinere, neque recuperare, neque apiſci poſſeſſionem rei peculiaris videtur, *l. filiusf. de R. I.* Tamen fictione iuris peculium filiif. aut ſerui eſt velut patrimonium ſerui, aut filiif. non ipſo iure, ſed voluntate & conſtitutione patris, aut domini, qui adminiſtrationem peculij filio, aut ſeruo concedit, & permittit filium aut ſeruum peculium habere ſeparatum à rationibus paternis, ſeu dominicis, *l. hinc quæritur, l. ſi ex duobus init. l. peculium. l. quoties. §. vlt. ff. de pecul.* Ideo ſeruus ſuis nummis redemptus dicitur conniuentibus oculis, id eſt non ignorante & diſſimulante domino, cùm redemptus eſt ex peculio, vel aduentitiâ pecuniâ, *l. 4. ff. de manumiſſ.*

Caſtrenſe verò peculium eſt proprium patrimonium filiif. ita vt de eo teſtari poſſit, & habere hæredem, *l. 1. & 2. ff. de caſtrenſ. pecul. l. item veniunt. §. non ſolùm de petit. hæred.* Quia filiusf. in caſtrenſi peculio vice patriſf. fungitur, *l. 2. ff. ad Maced.* Quòd ſi filiusf. qui habet caſtrenſe peculium inteſtatus deceſſerit, peculium eius non ha-

betur pro hæreditate, & pater occupat caſtrenſe peculium non quaſi hæreditatem, ſed quaſi peculium, *d. l. 1. & 2. l. ſi infanti. C. de iur. deliberand.*

CAPVT XII.

Res incorporales non poſſidentur, ſed fictione legis quaſi poſſidentur: vt, ſeruitutes quæ ſunt iura incorporalia per ſe non poſſidentur, ſed poſſidentur cum ædibus: ideo ſeruitutes vſucapi non poſſunt, quia non poſſidentur, ſed libertas ſeruitutum vſucapitur, ſi ædes poſſideantur: natura enim ſeruitutum ea eſt, vt poſſideri non poſſint, ſed earum poſſeſſionem habere intelligatur, qui ædes poſſidet, *l. ſi ædes. §. libertas. ff. de ſeruit. vrban. l. 4. §. ſi viam. de vſucap. l. ſeruum. §. incorporales de adq. rer. dom.*

Seruitutes cùm ſint incorporales traditionem non recipiunt, *d. l. ſeruus. §. incorporales.* ſed quaſi traditionem: ideóque qui ſeruitutem vendit, cauere debet emptori per ſe non fieri, quominus eo iure vti poſſit; quia vacuam poſſeſſionem tradere non poteſt, & vſus ſeruitutis pro traditione poſſeſſionis habetur, ideóque & interdicta veluti poſſeſſoria conſtituta ſunt, *l. vlt. ff. de ſeruit.* Inde in ſeruitutibus traditio & patientia ſeruitutum inducit officium Prætoris, *l. 1. §. vlt. ff. de ſeruit. ruſtic.* id eſt ſi dominus patiatur alium vti ſeruitute, hæc

patientia pro traditione eſt, & efficit vt eum quem dominus patitur vti ſeruitute Prætor tueatur quaſi poſſeſſorem, datâ exceptione, vel etiam vtili actione in rem ſi fortè poſſeſſionem amiſerit; Publiciana enim competit ei qui ſeruitutem emit à non domino, ſeruitute conſtituta per traditionem, vel per patientiam, *l. ſi ego. §. 1. ff. de Publician.*

In iure eligendi quod eſt ſpirituale non datur etiam poſſeſſio, ſed quaſi poſſeſſio, *cap. cum Eccleſia ſutrina. de cauſ. poſſeſſ. cap querelam. de elect.* & idem in iuriſdictione. *cap. conqueſtus. de foro compet.*

CAPVT XIII.

QVIDQVID per filiumf. vel ſeruum adquiritur, patri vel domino confeſtim adquiritur, ita vt ne momento quidem ſubſiſtat in perſona filij, vel ſerui, *l. placet. ff. de adqu. hæred.* quia filiusf. vel ſeruus perſonam & ſtatum non habet, *l. 3. & 4. ff. de capit. minut.* & conſequenter non poteſt adquirere ſibi ipſi.

Hoc intereſt inter vtrumque, quòd quidquid ſeruus adquirit, adquiritur domino, etiam ignoranti & inuito, *l. etiam inuitis. ff. de adqu. rer. dom. l. ſeruus vetante. de V. O.* quod per filiumf. adquiritur, adquiritur patri etiam ignoranti, non inuito, *l. filiusf. ff. qui teſtam. fac. l. 1. ſi à parent. quis manumiſſ. l. qui hominem. §. quidam de ſolut.*

Quod per filiumf. adquiritur, patri adquiritur ſtatim, ita vt ne momento quidem hæreat in perſona filij; quia pater adquirit ſibi per filium nudo miniſterio filij, vix poteſt concipi filium ſibi adquirere, vt per eius manus res perueniat ad patrem, quin aliquo momento reſideat in perſona filij, *l. ſed interim. §. idem Marcellus. ff. de donat. inter vir. & vxor.* Acquiſitio enim præſupponit traditionem & poſſeſſionem filij, ſed fictione iuris quod filiusf. adquirit, confeſtim patri adquiritur, ita vt ne momento quidem conſideat in perſona filij; quia magis videtur pater adquirere per filium, quàm filius ipſe adquirat ſibi vt res tranſeat ad patrem.

Filiusfamilias patri, in cuius poteſtate eſt, vſumfructum adquirit: ſed ſingulare eſt quod vſusfructus per filium patri quæſitus, morte vel capitis deminutione patris non extinguitur, ſed ſaluus manet apud filium poſt patris calamitatem, etiamſi à patre hæres inſtitutus non ſit; quia vſusfructus videtur ab initio contemplatione filij magis, quàm patris, relictus, *l. vlt. C. de vſufruct.* Plerumque enim vſusfructus bonorum relinquitur alimentorum vice.

CAPVT XIV.

POSSESSIO defuncti prodeſt hæredi ad implendam vſucapionem cœptam à defuncto, ita vt etiam non adita hæreditate plerumque compleatur, *l. nunquam. §. pen. l. cœptam, l. iuſto errore. §. nondum. de vſucap.* niſi medio tempore ab alio poſſeſſio apprehenſa ſit, *l. poſſeſſio. eod.*

Poſſeſſio defuncti prodeſt hæredi, quoad implendam vſucapionem; quia fictione iuris poſſeſſio defuncti quaſi iuncta deſcendit ad hæredem, *l. cùm miles. ff. ex quib. cauſ. maior.* Id eſt vſucapio cœpta per poſſeſſionem à defuncto. nec enim in hac lege poſſeſſio accipienda eſt pro detentione, ſiue vſu rei qui in facto conſiſtit; ſed pro vſucapione quæ in iure conſiſtit: & poſſeſſio non tranſit in hæredem, priuſquam fuerit apprehenſa, *l. cum hæredes. l. qui vniuerſas. §. quod per colonum. ff. de adqu. poſſeſſ.* quia poſſeſſio eſt magis facti quàm iuris, & factum poſſidentis requirit, *l. denique. eodem. l. 1. §. Scæuola. ſi quis teſtam. liber. eſſe iuſſ.*

Speciale eſt, quod quaſi poſſeſſio ex ſola donatione non minùs quàm dominium tranſit in Eccleſiam, *l. vlt. C. de SS. Eccleſ.* imò & hodie moribus noſtris poſſeſſio rerum hæreditariarum ipſo iure tranſit in hæredem ſine prehenſione corporali,

tali, & hoc eſt quod noſtri dicunt, *le mort ſaiſit le vif*, quod & aliarum gentium vſu obtinuit, *cap. ex literis. de conſuetud.*

Non videtur poſſidere, qui familiaritatis cauſâ fundum vicini ingreditur; quia non eſt ingreſſus animo poſſidendi, licèt corpore in fundo ſit, *l. qui iure. ff. de adq. poſſeſſ.* & ideò nullo tempore vſucapit, cùm vſucapio non currat ſine poſſeſſione.

CAPVT XV.

DVo in ſolidum non poſſunt eſſe domini eiuſdem rei; tamen fictione iuris dos eſt velut patrimonium patris & filiæ, dos eſt communis patri & filiæ, & morte viri vel diuortio ſoluto matrimonio pater repetit dotem, adiunctâ perſonâ filiæ, *l. 2. & 3. ff. ſolut. matrim. l. pater filiam ad l. Falcid.* in cauſa dotis filia eſt quaſi particeps & ſocia obligationis, *l. qui hominem. §. ſi gener. ff. de ſolut. l. ſi ſocius pro ſoc.*

Lege Iuliâ fundus dotalis alienari non poteſt, *l. 1. ff. de fund. dotal.* Cùm verò quæritur de fundo dotali non alienando, etiam ſoluto matrimonio prædium dotale eſſe videtur, *l. etiam ſi. eod.* quoad ſc. reſtitutum ſit mulieri, vel hæredi eius, *l. 3. eod.* Fundus ſemel dotalis non deſinit eſſe dotalis etiam ſoluto matrimonio, quoad reſtitutus

ſit, inſpecto initio *l. 3. §. ſcio etiam. ff. de minor.* vt, ager ſemel redactus ad culturam per religioſos viros, in perpetuum novalis iure cenſetur, quoad exemptionem à decimis, *cap. vlt. de priuileg.* Et hæc de fictionibus quæ verſantur in rebus: nunc prouehamur ad fictiones quæ conſtitutæ ſunt in actu.

DE FICTIONIBVS IVRIS,

TRACTATVS TERTIVS.

CAPVT I.

VIDEAMVS nunc de fictionibus quæ occurrunt variis in actibus. Regulariter contractus imaginarij & fictitij nulli ſunt, & iuris vinculum non obtinent, cùm factum ſimulatur non intercedente veritate: vt, nuda & imaginaria emptio venditio nulla eſt, nec per eam res alienari intelligitur; *l. contractus. ff. de oblig. & act. l. 1. §. Diui fratres. de quæſtion. l. imaginaria. de R. I.* Idem dicendum in conductione imaginaria, *l. ſi quis conduxerit. ff. locat. l. ſi quis ante. §. vlt. de adqu. poſſ.*

Venditio, & locatio nuda & imaginaria eſt, ſi quis vendat vel locet nummo vno; quia nummus vnus non eſt verum pretium, *d. l. ſi quis ante. d. l. imaginaria. d. l. nuda. & d. l. ſi quis conduxerit.* Ven-

ditio vel locatio quæ ſit nummo vno, donandi cauſâ facta intelligitur, *d. l. ſi quis conduxerit*, & dicis cauſâ: Liuius lib. 11. C. *Marius accuſatus eſt apud Tribunos pl. quòd exercitum in Gallia deſeruiſſet, damnatúſque ſub furca diu virgis cæſus eſt, & HS. nummo veniit.* Denique ficta & imaginaria eſt emptio non accedente pretio: vt, cùm ſeruus ſuis nummis emitur, *l. 4. ff. de manumiſſ.*

Aliquando venditio quæ fit nummo vno valet, cùm fit rei expediendæ gratiâ: vt, ſi maritus idémque proprietarius fundi, eiuſdem vſumfructum in dotem acceperit ab vxore: diuortio ſoluto matrimonio, vt dos reddatur mulieri, quia vſusfructus non poteſt reddi extraneo, id eſt alteri quàm proprietario, remedij loco excogitatum eſt, vt maritus vendat vel locet vſumfructum mulieri nummo vno; vt ius vſusfructus remaneat penes maritum, perceptio verò fructuum ad mulierem pertineat, *l. ſi vſusfructus. ff. de iure dot.*

Sæpe etiam ad hoc commodantur pecuniæ, vt dicis gratiâ, id eſt perfunctoriè & numerationis cauſâ intercedant, *l. 4. ff. commodat.*

CAPVT II.

OLIM plures actus legitimi fiebant per æs & libram, id eſt per imaginariam venditionem: vt teſtamenta, §. 1. *inſt. de teſtam.* quod deſiit eſſe in vſu, *l. quoniam indignum. C. de teſtam.* &

emancipationes, §. *præterea inſt. quib. mod. ius patr. po. ſolu. l. vlt. C. de emancipat.* & hoc eſt quod ait *lex liberos ff. de cap. minut.* emancipatum capite minui; cùm emancipari nemo poſſit, niſi in imaginariam ſeruilem cauſam deductus. Adoptiones quoque per trinam emancipationem, id eſt imaginariam venditionem fiebant, *l. vlt. C. de adopt.* Gell. lib. 5. cap. 19. *Adoptantur autem cùm à parente in cuius poteſtate ſunt, tertia mancipatione in iure ceduntur.* Tertull. Apolog. cap. 9. *Vel adoptandos melioribus parentibus emancipatis.* Quod idem eſt ac per aſſem & libram. Tranquill. in Auguſt. cap. 64. *Caium & Lucium adoptauit domi per aſſem, & libram emptos à patre Agrippa.*

Olim & donationes fiebant per imaginariam venditionem ſeſtertio nummo vno, vel aſſibus quatuor, *l. 4. C. Th. de donat.* quæ formula ſublata eſt à Iuſtiniano, *l. vlt. C. eod.* Hinc donationem fieri aſſe Caiano dixit Statius lib. 4. Sylu. 99.

De capſa miſeri libellionis
Emptum plus minùs aſſe Caiano
Donas.

Aſſis Caianus eſt qui intercedèbat in nuptiis per coëmptionem, quo coniuges ſeſe nuncupantes Caium, & Caiam ſeſe coëmebant. Athenienſibus donandi cauſâ viginti naues vendidêre Corinthij, ſingulas quinis drachmis, rem publicam dono dare lege prohibiti. Herodot. lib. 6. δίδουσι δὲ πεντάδραχ-

μοις ἀποδδόμενοι, δωρεαὶ γὰρ ἐν τῷ νόμῳ ὐκ ἐξῶν δοῦναι. In Gallia maximè donationes piæ ſolebant fieri per imaginariam venditionem. Leocadium Senatorem Chriſtianum factum, mox ædes quas poſſidebat Bituricis donaſſe in Eccleſiæ locum, acceptis tribus aureis pro benedictione, refert Gregor. Tur. lib. 1. cap. 29. Et nonnulla prædia monachis Gemiticenſibus data à quibuſdam militibus, acceptis aliquot nummis, & equo albo nomine Caritatis, refert Robert. Montenſ. in Suppl. Sigebert. ad ann. 1201.

Moribus Daciæ donatio fiebat in Eccleſiam per glebam impoſitam altari, vel traditam in manu Antiſtitis, quæ forma donationis dicebatur Scotatio, *cap. ex literis. de conſuetud.* Moribus Anglicis donatio fiebat per traditionem gladij, galeæ, cornu, id eſt poculi ſeu crateris, calcaris, ſtrigilis, arcus, vel ſagittæ. Ingulph. in Chronic. Croyland. *Conferebantur antea multa prædia nudo verbo, abſque ſcripto vel charta, tantùm cum domini gladio, vel galea, vel cornu, vel cratera; & plurima tenementa cum calcari, cum ſtrigili, cum arcu, & nonnulla cum ſagitta.* In Gallia donationes fiebant per traditionem Vvanti, ſeu chirothecæ. Aimon. Floriacenſ. de mirac. S. Benedict. lib. 1. cap. 4. *Acceptis eius fideles huiuſmodi præceptis, cùm Vvantis ipſius auro ornatis, per quos donationem rerum memoratarum ſacris imponerent altaribus, abſque dilatione venerandum adeunt cœnobium.* Donatio

bonorum etiam tacitè fit per ingreſſum monaſterij. Ingreſſus monaſterium, ipſo ingreſſu ſe ſuáque dedicat Deo. *auth. ingreſſi. & auth. ſi qua. C. de SS. Eccleſ. & can. quia ingredientibus 19. qu. 3.*

Cùm bona debitoris venibant ſub haſta poſtulantibus creditoribus, plerumque nummo ſeſtertio vni addicebantur, vt is ſatisfaceret creditoribus. M. Tull. pro Rabir. Poſth. *Ecquis eſt ex tanto populo, qui bona C. Rabirij Poſthumi nummo ſeſtertio ſibi addici velit.* & Tranquill. in Iul. cap. 50. *Ampliſſima prædia ex auctionibus haſtæ ei nummo addixit.*

Olim actio in rem, ſeu vindicatio agitabatur per vim ciuilem & feſtucariam, quæ fiebat conſerta manu in re præſenti, ex XII. tab. *Si qui in iure manum conſerunt;* vel delatâ glebâ ad tribunal Prætoris, vt in ea gleba tanquam in toto fundus vindicaretur, actore ſic agente, *ego hunc fundum meum eſſe aio iure Quiritium;* de quo Gell. lib. 20. cap. 9. Lactant. 1. Inſt. cap. 9. M. Tull. pro Muræn. Moribus quoque in iudicio vindiciarum itum in rem præſentem. Adreuald. Floriac. de mirac. S. Bened. lib. 1. cap. 28. *Aduocatus verò vnà cum Raginario Monacho ad locum ceſſionis terræ iuxta morem legis adueniens prædictam vineam ad ius ſancti Benedicti ſua auctoritate reuocare nitebatur.*

Cretio ſeu aditio hæreditatis fiebat per ſaltationem, & percuſſionem digitorum. M. Tull. 3. Offic. *Itaque ſi vir bonus habeat hanc vim, vt ſi digitis concre-*

puerit, poſſit in locupletium teſtamenta nomen eius irrepere, hac vi non vtatur. At ſi daret hanc vim M. Craſſo, vt digitorum percuſſione hæres poſſet ſcriptus eſſe, qui reuera non eſſet hæres, in foro mihi crede ſaltaret. Et apertiùs Ambroſ. 3. Offic. 11. *Non ergo in hæreditatibus adeundis digitorum percuſſiones, & nudi ſucceſſoris ſaltationes notabo, nam hæc etiam vulgò notabilia*: & hoc eſt quod dicitur cretionis commentum, *l. 1. C. Th. de bon. matern.* Solemnis aditio hæreditatis fiebat per ſaltationem, & crepitum digitorum; quia vnum eſt ſymbolum gaudij & lætitiæ, alterum imperij & dominij. Digitorum colliſio, quam Græci κονδυλισμὸν; imperium ſignificat. Artemidor. lib. 11. cap. 15. ὁ κονδυλισμὸς δὲ τὴν ἐπιταγήν. Inde domini ſolebant ſeruos euocare, matellam poſcere, vel quid aliud crepitu digitorum. Petron. in Satyric. *Trimalcio lautiſſimus homo digitos concrepuit, ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſuppoſuit.*

Et Martial. lib. 3. epigr. 81.

Digiti crepantis ſigna nouit eunuchus.

Et idem lib. 14. epigr. 109.

Dum poſcor, crepitu digitorum & verna moratur.

Olim & manumiſſio commento fiebat per alapam & circumductionem, *l. vlt. C. de emancipat. nou.* 81. Senec. Epiſt. 8. *Qui ſe philoſophiæ ſubiecit & tradidit, ſtatim circumagitur*, id eſt manumittitur. Perſ. Satyr. 5.

Quibus vna Quiritem

Verti-

Vertigo facit. Et paulò poſt,
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. & ibi Cornutus.

Quia quotiens manumittebant, eos alapâ percuſſos circumagebant, & liberos confirmabant: eundem ritum manumiſſionis ſignant & recentiores. Ambroſ. epiſt. 7. *Sed non iſta libertas, quam manumiſſus accipit, & palma lictoris donatus acquirit.* Et Greg. Nyſſen. orat. 3. in Chriſt. reſurrect. ὁ δοῦλος ἐλευθεροῦται τῷ ἀγαθῷ, καὶ φιλανθρώπῳ τῆς ἐκκλησίας κηρύγματι, οὐ ῥαπιζόμενος ἀσχημόνως κατὰ τῆς παρειᾶς, καὶ πληγῇ τῆς πληγῆς ἐφιέμενος. *Seruus manumittitur bono & humano Eccleſiæ præconio, non colaphis cæſus fœdè in os, & plaga per plagam liberatus.*

Et Liban. in Panegyr. Iulian. οἰκέταις οὐδὲς τοσοῦτοι τῶν ἐπ' ἐλευθερίαν πώποτε ῥαπισθέντων. *Seruis qui ad libertatem alapis cæſi fuere.* Fiebat & manumiſſio aliis ſymbolis, puta per pileum. Plaut. in Amphitr.

Vt ego hodie raſo capite caluos capiam pileum.

Et Perſ. Satyr. 5.

Hæc mera libertas, hoc vobis pilea donant.

Et per feſtucam ſeu virgam. Plaut. in Milit. glorioſ.

Quid ea ingenua, an feſtuca facta ſerua an libera.

Nunciatio noui operis fiebat per lapilli iactum, *l. 5. §. meminiſſe. ff. de nou. oper. nunt. l. etſi forte. §. ſciendum ſi ſeruit. vindic. l. 1. §. ſed & ſi quis iactu. ff. quod vi aut clam:* per manus oppoſitionem, vel lapilli iactum, *l. vi facit. §. prohibitus. ff. eod. cap. ex parte. de V. S.* quaſi

per vim ciuilem & feſtucariam.

Vſurpatio, id eſt vſucapionis interruptio, per fractionem ſurculi, *l. 2. ff. de vſucap.* M. Tull. 3. de orat. *Etiam hac inſtituendo diuiſione vtantur, ſed ita non vt iure, aut iudicio, vt denique recuperare amiſſam poſſeſſionem, ſed vt ex iure ciuili ſurculo defringendo vſurpare videantur.*

Licitatio per digitum, vt in locatione vectigalium. M. Tull. Verr. 3. *Digitum tollit Iunius patruus, is mox manceps dicitur.* Et in venditione ſeruorum. Ambroſ. epiſt. 7. *Sed non ille ſolùm liber, qui dominum licitatorem non portabit, aut tollentem digitum non vidit.*

Anteſtatio, ſeu teſtium rogatio, per aurium attrectationem. Horat. 1. Serm.

Et licet anteſtari, ego verò
Oppono auriculam, rapit in ius.

Hoc ſymbolo monebantur teſtes vt rei geſtæ meminiſſent: auris memoriæ dicata eſt. Plin. lib. 11. cap. 43. *Eſt & in aure imâ memoriæ locus, quem tangentes atteſtamur.* Eò alludens Virgil. Eclog. *6.*

Cynthius aurem
Vellit, & admonuit. Et ibi Seruius. *Aurem autem ideo, quia memoriæ conſecrata eſt, vt frons genio, digiti Mineruæ, genua miſericordiæ.*

In electionibus ſuffragia ferri ſolebant manu porrecta: inde χειροτονίας nomen pro electione. Balſam. in Syn. Carthag. can. 13. In iure varia fuere ſigna & ſymbola: vt in teſtamentis æs & libra, quæ di-

cis cauſâ adhibebatur, vt adumbraretur emptio venditio: in teſtatione, aurium attrectatio ſeu vulſio: in electionibus & ſuffragiis ferendis, dextræ porrectio, quam χαρπισμὸν vocat Clemens Alexandr. 5. Stromat. τὰ παρὰ Ρωμαίοις ἐπὶ τῶν διαθηκῶν γινόμενα τάξιν εἴληχε· τὰ διὰ δικαιοσύνην, ἐκεῖνα ζυγὰ, καὶ ἀσσάρια, καρπισμοί τε, καὶ αἱ τῶν ὤτων ἐπίψαυσις. τὰ μὲν γὰρ, ἵνα δικαίως γίνηται· τὰ δὲ εἰς τὴν τῆς τιμῆς μερισμόν· ὃ δὲ, ὅπως ὁ παρατυχὼν ὡς βάρους τινὸς αὐτῷ ἐπιτιθεμένου, ἑστὼς ἀκούσῃ, καὶ τάξιν μεσίτου λάβῃ. *Et quæ à Romanis fiunt in teſtamentis locum obtinuerunt, nempe libræ illæ & aſſes, propter iuſtitiam, & manuum porrectiones, & aurium contrectationes: illæ quidem, vt iuſtè fiant; hæc autem ad honoris diuiſionem: tertium verò, vt qui incidiſſet cùm ei onus imponeretur, ſtans audiret, & teneret locum interceſſoris.*

Veteribus placuit vſus ſymbolorum, ſymbolum cœlibis diem functi fuit puer ſitulam tenens ſepulcro impoſitus. Demoſthenes in Leocharem: ἠῤῥώστησεν ὁ Αρχιάδης δὲ τελευτᾷ τὸν βίον, ἄγαμος ὤν, τί τούτου σημεῖον; λουτροφόρος ἐφέστηκεν ἐπὶ τῷ τοῦ Αρχιάδου τάφῳ. *In morbum incidit Archiades & vita deceſſit cœlebs, quod eius rei ſignum eſt, puer ſitulam ferens eſt eius ſepulcro impoſitus.* Suidas in voce λουτροφόρος. ἔθος δὲ ἦν, καὶ τοῖς ἀγάμοις ἀποθνήσκουσι λουτροφορεῖν, καὶ ἐπὶ τὸ μνῆμα ἐφίστασθαι, τοῦτο δὲ ἦν παῖς ὑδρίαν ἔχων. *Mos etiam fuit balneas ferre illis qui cœlibes deceſſerant, & balneum in illorum ſepulcro ſtatuere. Hoc autem erat puer ſitulam tenens.*

CAPVT III.

FICTITIA emptio & venditio valet, cùm actus ſumit à lege vim emptionis & venditionis. Veluti, litis æſtimatio vicem emptionis obtinet: exempli gratiâ, ſi poſſeſſor rei alienæ conuentus actione in rem, & damnatus reſtituere, litis æſtimationem ſoluerit, dominium rei ſtatim transfertur in poſſeſſorem; quia tranſegiſſe videtur cum domino, eo pretio quod ipſe conſtituit, *l. eius rei. ff. de rei vindic.* Et ſi mulier, cum qua rerum amotarum actum eſt, litis æſtimationem præſtiterit, & poſtea rei poſſeſſionem amiſerit, datur ei actio in rem aduerſus poſſeſſorem; quia qui litis æſtimationem ſoluit, emptoris loco habendus eſt, & datur exceptio aduerſus maritum, vel hæredem eius rem vindicantem, *l. ſi propter. ff. rer. amot.* Et qui litis æſtimationem ſoluit, vſucapere poteſt, ad exemplum eius qui rem alienam bonâ fide emit à non domino, *l. Celſus. ff. de vſucap.* quia litis æſtimatio emptioni ſimilis eſt, *l.* 1. *&* 3. *ff. pro empt.* Vt & ſi damnatus reſtituere hæreditatem, æſtimationem hæreditatis ſoluerit, remanent apud eum actiones hæreditariæ, quia pro emptore habetur, *l. facta.* §. 1. *ad Trebell.*

Dotis æſtimatio quoque vice emptionis eſt, dotis æſtimatio eſt vna venditio, *l. plerumque.* §. *ſi ante. ff. de iur. dot.* Inde rebus æſtimatis in dotem

datis, dominium ſtatim viro acquiritur, quamuis ſint in vſu mulieris, *l. cum poſt.* §. *pen. eod. tit.* Et mariti eſt electio ſoluto matrimonio vtrum rem, an æſtimationem reſtituat, *d. l. plerumq.* §. *pen. & dd. ſeqq.* & dotis æſtimatæ periculum pertinet ad maritum, *l. æſtimatæ. ff. ſolut. matrim.* Euictis rebus æſtimatis in dotem datis, marito datur actio empti venditi de euictione aduerſus vxorem, *l. quotiens. ff. de iur. dot. l.* 1. *C. eod.* Dotis æſtimatio eſt venditio, non ſimplex venditio, ſed quæ contrahitur dotis cauſâ; ſunt enim differentiæ tres inter venditionem ſimplicem, & venditionem dotis cauſâ. Prima hæc eſt, euictâ re venditâ ſi venditor emptori præſtiterit duplum euictionis nomine, id emptor habet pleniſſimo iure, nec reſtituit venditori. At ſi æſtimatâ dote res dotalis euicta ſit, & euictionis nomine vxor viro præſtiterit duplum; id mulieri reſtituet vir ſoluto matrimonio, ne maritus lucretur ex damno mulieris, quia dotis æſtimatio non ſimplex venditio eſt; ſed dotis cauſâ, *d. l. quoties.* Secunda hæc eſt, venditio non reſcinditur ob læſionem, niſi ſit vltra dimidiam iuſti pretij, *l.* 2. *C. de reſc. vend.* At ſi dos minoris æſtimata ſit, etiam ſi læſio ſit intra dimidiam iuſti pretij, æſtimatio dotis reſcinditur, datâ electione marito, vel vt rem dotalem reſtituat ſoluto matrimonio, vel iuſtam æſtimationem, *l. ſi res. ff. de iur. dot.* Quod verum eſt ſi res dotalis extet; quòd ſi res extincta ſit,

maritus liberatur præſtando æſtimationem non iuſtam & veram, ſed eam quæ facta eſt; quia boni conſulere mulier debet, quòd res fuit æſtimata, *d. l. ſi res.* Tertia huiuſmodi eſt, beneficium, *d. l. 2.* datur venditori, non emptori: marito autem læſo in æſtimatione dotis, quæ vice emptionis eſt, ſubuenitur ſoluto matrimonio, vt non reddat præter iuſtam æſtimationem, *l. ſi circumſcripta. C. ſolut. matrim.*

Datio in ſolutum emptioni ſimilis eſt: hinc euicto prædio in ſolutum dato, qui dedit de euictione tenetur actione ex empto, *l. 4. C. de euict. l. libera. C. de ſent. & interlocut. l. qui res in pr. ff. de ſolut.* Et ſi creditor à Principe impetrauit vt pignus iure dominij poſſideret, idque euictum ſit, datur ei vtilis actio ex empto, ac ſi res ei in ſolutum data eſſet, *l. eleganter, ff. de pigner. act.*

Diuiſio bonorum inter cohæredes etiam vicem emptionis obtinet, quia fit tacita emptione & permutatione partium, *l. ſi filia. §. ſi pater. ff. famil. erciſc. l. 1. C. comm. vtriuſq. iudic.* vnde cohæredes ſibi cauere debent inuicem de euictione rerum ſingulis adiudicatarum, *l. hæredes. §. pen. ff. famil. erciſc.* niſi fortè res minoris fuerit æſtimata propter euictionis periculum, *l. ſi familiæ. C. eod.* inde diuiſio eſt quaſi contractus, *§. item ſi pater. inſt. de oblig. quæ quaſi ex contr.*

Aliquando & in ſocietate quaſi emptio contra-

hitur, vt in ſpecie *l. cum ſocietas. ff. pro ſoc.* Cùm coita ſocietate ad emendum & vendendum conuenit vt vnus è ſociis reliquis nundinas, id eſt epulas præſtaret, quæ ſolent celebrari inter negotiatores occaſione nundinarum, & negotiationis; eóſque à negotio, id eſt curâ negotiationis liberos & ſolutos dimitteret: ſi eas eis non ſoluat, tenetur actione pro ſocio, & ex vendito. Etſi enim qui promiſerit ſe præſtaturum epulas, nihil conuenerit de pretio, & nulla ſit emptio venditio ſine conuentione de pretio; tacita emptio venditio intercedit in pacto de præſtandis epulis: quia tacitè pactus intelligitur præſtare epulas eo pretio, quod in foro certum & ſtatutum erat à Præfecto vrbi, *l.* 1. §. *cura carnis. ff. de præf. vrb.* vel à Proconſulibus & Præſidibus in prouinciis, *l. annonam. ff. de extraord. crim. l. vlt. ad l. Iul. de annon.* Edulium certum erat pretium in foro; vnde forum ſumitur pro pretio rerum quæ in foro veneunt. Synod. Sueſſ. *Per omnes ciuitates legitimus forus, & menſura fiat, ſecundùm abundantiam temporis.* Matth. Pariſ. *Quod cùm Rex Richardus cognouiſſet, miſit Mareſcallos ſuos ad maiores ciuitates, petens vt exercitui ſuo victualia venderent foro legitimo.* Et Albert. Argent. in Chronic. *Vina leuiori foro, & pretio vendebantur.*

Eiuſdem argumenti eſt, quod in *l. cum pater. §. menſæ negotium. de legat.* 2. menſæ negotium ex cau-

ſa fideicommiſſi cum indemnitate hæredum per cautionem ſuſceptum emptioni ſimile videtur: ideóque, cùm quæritur an plus in ære alieno ſit, an in quæſtu; cui menſæ negotium, id eſt ratio menſæ argentariæ per fideicommiſſum relicta eſt, ſi agnouerit fideicommiſſum, & caueat hæredi de indemnitate; agnitio huiuſmodi fideicommiſſi præſtitâ ſatiſdatione de indemnitate pro emptione habetur: quia transfert periculum menſæ, & onus æris alieni in fideicommiſſarium, ita vt teneatur creditoribus etiam vltra vires fideicommiſſi. Non alia de cauſa huiuſmodi fideicommiſſi agnitio pro emptione habetur, quàm quia transfert periculum in fideicommiſſarium, exemplo emptionis, quâ periculum tranſit in emptorem.

CAPVT IV.

NATVRALITER poſſeſſio non adquiritur ſine corporali prehenſione rerum, quia eſt magis facti quàm iuris, *l. denique. ff. ex quib. cauſ. maio. l. 3. §. 1. ff. de adq. poſſeſſ.* Sed vtilitatis cauſâ receptum eſt, vt adquiri poſſit per fictitiam & imaginariam traditionem.

Qualis eſt per retentionem vſusfructus: exempli gratiâ, donatio vel in dotem datio, & venditio perficitur per retentionem vſusfructus; quia retentio vſusfructus pro traditione habetur, *l.*

l. quiſquis. l. ſi quis argentum. §. pen. C. de donat.

Moribus traditio facta videtur per clauſulam conſtituti, cùm venditor, vel donator conſtituit ſe emptoris, vel donatarij nomine precario poſſidere: hoc caſu licèt corporaliter rem non tradiderit, fingitur tradidiſſe, qui eam ſibi poſſidere deſiit, & cœpit poſſidere emptori vel donatario, tamquam precariò ab eo acceptam.

Donatio & traditio facta intelligitur & per traditionem inſtrumentorum, *l. 1. C. de donat. l. 2. C. quæ res pign. l. ſeruum filij. §. eum qui. de legat.* 1.

Res tradita videtur etiam ſi donator vel venditor rem ab emptore ſeu donatario conduxit, *l. quædam. ff. de rei vindicat.* Vel ſi quis patiatur rem quam tibi commodauit, apud te manere ex cauſa emptionis, vel donationis, *§. interdum. inſt. de rer. diuiſ.* Traditio quoque facta inducitur, quòd reperiatur donatarius in poſſeſſione rei donatæ tempore donationis, *d. l. quædam.*

Frumentum & vinum traditum videtur, traditis clauibus horrei, vel cellæ vinariæ, in quo conditum eſt, *l. clauibus. ff. de contrah. empt. l. 1. §. pen. de adqu. poſſeſſ. l. 9. §. item ſi quis merces. de adqu. rer. dom. §. item ſi quis merces. inſt. de rer. diuiſ.* Traditione clauium vrbs vel caſtrum traditur. Leo Oſtienſ. Chronic. Caſſ. lib. 2. cap. 39. *Cùm ergo Capuanus Princeps Conſtantinopolitano Imperatori Baſilio clam faueret, claues aureas ad illum miſit, ſe & vrbem Capuanam, imò*

totum principatum eius per hæc imperio tradidit.

Si aceruum lignorum emero, traditus mihi videtur ſimul atque cuſtodem appoſuero : appoſitio cuſtodis pro traditione habetur, *l. quarumdam, ff. de adqu. rer. poſſeſſ.*

Traditio pro facta habetur, ſi emptor rem emptam obſignauerit, *l. quod ſi neque. §. 1. ff. de peric. & comm. rei. vendit.* Eius eſt ſignatum, cuius eſt ſignum, *l. ſtigmata. C. de Fabricenſ. lib.* 11. Auguſtin. in Pſalm. *Illius ſunt oues qui illas ſignauit :* excipe, niſi obſignetur dolium, quo vinum venditum continetur; quia non tam traditionis cauſâ obſignari ſolet, quàm ne vinum auertatur, *l. 1. ff. eod.*

Poſſeſſio incorporalium adquiritur per ſcientiam & patientiam domini : puta, ſeruitus cùm ſit incorporalis non recipit traditionem; ſed patientia venditoris, qui patitur emptorem vti, pro traditione habetur, *l. 1. ff. de ſeruitut. l. 1. §. vlt. ff. de ſeruit. ruſtic. l. ſi à te. ſi ſeruit. vindic. l. ſi ego. §. 1. ff. de Publician.* Idem in vſufructu, *l. 3. de vſufr.*

Similiter hæreditas pro reſtituta habetur per patientiam hæredis, ſi paſſus ſit res hæreditarias poſſideri à fideicommiſſario, *l. reſtituta. ad Trebell.* & ſi quis donandi cauſâ lapidem mihi eximere de ſuo permiſerit, lapis exemptus quodammodo traditione meus fit, *l. permiſiſti. ff. de præſcript. verb. l. 6. de donat.*

Poſſeſſio non ſola prehenſione corporali adqui-

ritur, ſed & oculis & aſpectu, *l.* 1. §. *pen. l. quod meo. ff. de adquir. poſſ.* Poſſeſſio Eccleſiæ acquiritur per tactum funis campanæ. Baldric. Nouiomenſ. lib. 1. cap. 90. *Nam cùm dignitatis tanto munere ſuſcepto rediret, adeò quippe æſtu torrente fatigatus eſt, vt cùm ad Eccleſiam vſque peruenerit, vix campanam, cuius tintinnabulo Epiſcopij dignitatem vendicandam ſibi indicare deberet; vix, inquam, præ moleſtia ægritudinis mouere potuerit.* Innocent. noſter lib. 1. epiſt. 296. *Exinde ad Eccleſiam pariter accedentibus, Epiſcopus in ſede Abbatis illum conſtituens per funem campanæ, ſicut moris eſt, inueſtiuit.* Vel per tactum ſerræ ſeu peſſuli. Idem Innoc. lib. 11. epiſt. 104. *Cúmque poſtmodum regreſſus Aquilegiam ſibi vellet adminiſtrationem cellarij vindicare, quaſi poſſeſſionem eius per ſeram, quia clauſum erat cellarium, apprehendit.* Acturus de inofficioſo teſtamento, litis ordinandæ cauſâ bonorum poſſeſſionem accipiebat à Prætore, *l.* 6. §. *vlt. & dd. ſeqq. ff. de inoff. teſt.* Sed hæc poſſeſſio erat ciuilis & feſtucaria, non realis; nec adimebat poſſeſſionem ſcriptis hæredibus, *l.* 2. *C. eod.*

CAPVT V.

FICTIONE breuis manus res tradita videtur ex certa cauſa; quamuis res tradita non ſit, vel ex alia cauſa tradita ſit.

Vt, ſi depoſui apud te pecuniam, deinde permiſi

tibi ea vti quaſi mutua, mutuum contrahitur, *l. certi condictio.§.vlt.ff.de reb.credit.l.qui negotia §.mandat.l.9.§.nihil autem intereſt.l.ſi ſeruus.§.1.ff.de adqu. rer. dom.*

Idem dicendum ſi iuſſero debitorem meum tibi pecuniam numerare; mihi obligaris ex cauſâ mutui, quamuis meos nummos non acceperis: item ſi conuenerit vt pecuniam quam mihi debes ex cauſâ mandati, creditam habeas; his caſibus mutuum contrahitur, *l. ſingularia.ff. de reb. credit. d.l. qui negotia.* His caſibus propriè mutuum non contrahitur, cùm meos nummos non acceperis; mutuum dicitur contrahi, cùm pecunia quæ erat creditoris, fit accipientis; mutuum dicitur, quòd de meo tuum fiat. Sed his caſibus contrahitur mutuum fictione breuis manus, quaſi pecunia mihi ſoluta ſit, & à me tibi credita fuerit. Vnde Vlpianum in *d. l. ſingularia,* & Africanum in *d.l. qui negotia,* conſentientes habemus, ius id benignè, & iure ſingulari irreptum eſſe, vt mutuum contrahatur his caſibus: quod quidem dicitur fieri breui manu, *l. licet. §. 1.ff. de iur. dot.* & circuitus vitandi cauſâ; quando celeritate coniungendarum inter ſe actionum vna occultatur, *l. 3. §. ſed ſi debitorem. ff. de donat. inter vir. & vxor.* Veluti cùm veſtis componendæ, & congruenter corpori aptandæ gratiâ, ea in plures ſinus conſuitur, & complicatur.

Eâdem fictione breuis manus, ſi rem meam

quam poſſidebas tibi vendidero, pro tradita habetur, *l. ſi rem. ff. de euict. l. 9. §. nihil autem. l. ſi ſeruus. §. 1. de adq. rer. dom.* Et ſi res extra dotem à matre, filiæ nomine viro traditæ ſint, filiæ quæ præſens fuit donatæ, & ab ea viro traditæ videntur, *l. donationes. §. ſpecies. ff. de donat.* Et ſi filiusf. donatam ſibi ab alio pecuniam eo animo vt creditori ſolueret, creditori ſoluerit, videtur à donatore profecta illico ad creditorem, *l. ſed ſi paterf. §. 1. ff. ad Maced.* Fictioni breuis manus opponitur longa manus, cuius meminit *l. pecuniam. ff. de ſolut.*

Fictio breuis manus introducta eſt circuitus vitandi cauſâ: circuitus vitandus eſt rerum celeriùs expediendarum gratiâ. Vt, ſi dominus teſtamento minùs ſolemni ſeruo ſuo libertatem dederit, ſi decem mihi daret; & poſtea appareat teſtamentum nullum eſſe, & interim alius nomine ſerui decem dederit, domino ſerui datur condictio indebiti: ſed circuitus vitandi cauſâ benignius & vtilius, id eſt æquius eſt rectâ viâ ei qui ſoluit dari condictionem, *l. dominus. ff. de condict. indebit.* Et ſi cui legetur pluſquam per legem Falcidiam, & ab eo fideicommiſſum relictum ſit; fideicommiſſarius debet cauere legatario, quòd amplius ceperit, quàm per legem Falcidiam liceret, reſtitui; niſi fortè malit legatarius cauere hæredi, ſublato circuitu, *l. videamus. ff. ſi cui pluſquam. l. Falcid.* Circuitum vitandum eſſe tamquam iuri ciuili aduer-

ſum inſinuat Petron. in Satyric. *Negaui circuitu agendum, ſed planè iure ciuili dimicandum.*

CAPVT VI.

QVÆDAM, quæ non ſunt in commercio, per ſe alienari non poſſunt, ſed cum vniuerſitate transferuntur in hæredem vel emptorem, *l. quædam. ff. de adqu. rer. dom.* vt, locus ſacer, vel religioſus ſpecialiter venire non poteſt, ſed cum vniuerſitate tranſit in emptorem, *l. in modicis & dd. præced. ff. de contrah. empt.* Ita demum, ſi modicum emptioni maioris partis accedat, *d. l. in modicis, & l. hæc adiectio. de V. S.* Et ius patronatus per ſe vendi non poteſt cùm ſit ſpirituale, vel ſpirituali adnexum, *cap. quarto. de iudic.* ſed cum vniuerſitate tranſit in emptorem, *cap. cum ſeculum. cap. ex literis. de iur. patron. cap. cum Bertholdus. de re iudic.*

Cùm venditor fundi excepit locum ſepulcri, videtur tacitè excepiſſe iter ad ſepulcrum, *l. ſi venditor. ff. de religioſ.* Vendito fundo, iter ad ſepulcrum exceptum videtur; quia legibus prædiorum vendundorum cauetur, vt ad ſepulcra quæ in fundo ſunt, iter & eius aditus ambitus funeris faciendi ſit, *l. 5. ff. de ſepulcr. violat.* M. Tull. pro Roſc. Amerin. *Filij autem eius egeſtas indigniſſima, cui de tanto patrimonio prædo iſte nefarius, ne iter quidem ad ſepulcrum patrium reliquiſſet.* Vendito fundo iter ad ſepulcrum tacitè

exceptum videtur, quia excipi ſolet. Pacta quæ adhiberi ſolent in contractibus, tacitè ineſſe videntur, *l. quod ſi nolit. §. quia aſſidua. ff. de ædil. edict. l. vlt. C. de fideiuſſ. l. vlt. C. quæ res pign. oblig. poſſ.*

Si aqua accedat venditioni fundi, tacitè iter accedit, *l. qui fundum. §. in lege. ff. de contrah. empti.* Si vſusfructus fundi legetur, aditus tacitè ſequitur vſumfructum; quia vſusfructus adminiculis eget, ſine quibus conſiſtere non poteſt, *l. 1. §. 1. ff. ſi vſusfr. pet.*

Mandatâ iuriſdictione, tacitè conceſſa videntur ea omnia, ſine quibus iuriſdictio explicari non poteſt, *l. 2. ff. de iuriſd.* Mandatâ iuriſdictione, etiam imperium mixtum mandatum videtur; quia iuriſdictio ſine modica coërcitione nulla eſt. M. Tull. Philipp. 3. *Demus imperium Cæſari, ſine quo res militaris adminiſtrari, teneri exercitus, bellum geri non poteſt.* Si Prætor minor ætate ſententiam dixerit, valet ſententia; Princeps enim qui ei magiſtratum dedit, omnia gerere decreuit, *l. quidam. ff. de re iudic.* Princeps minorem eligendo in magiſtratum, videtur ei ætatem ſuppleſſe, & omnes dotes conceſſiſſe, quæ neceſſariæ ſunt magiſtratui, ne Princeps deceptus videatur. Dubitare de Principali iudicio non oportet; ſacrilegij enim inſtar eſt dubitare an is dignus ſit, quem elegerit Imperator, *l. 3. C. de crimin. ſacrileg.*

Quædam tacitè excipiuntur, licèt non ſint ex-

cepta. Veluti, ſi cui ſimpliciter via cedatur, vel teſtamento relinquatur per fundum; per quamlibet eius partem ire agere licet ciuiliter modò, nam quædam in ſermone tacitè excipiuntur, *l. ſi cui. ff. de ſeruitut. l. ſi via. de ſeruit. ruſtic.*

CAPVT VII.

CONTRACTVS naſcuntur ex ſpeciali conuentione; quaſi contractus ex tacita conuentione, & legis figmento.

Vt, tutela non eſt contractus, ſed quaſi contractus; tutor non tenetur propriè ex contractu, quia nullatenus contraxit cum defuncto, à quo tutor datus eſt; nec cum pupillo cuius tutelam ſuſcepit: ſed tenetur quaſi ex contractu, *l. ex maleficiis. §. tutelæ. ff. de oblig. & act. §. tutores. inſt. de oblig quæ quaſi ex cont.* quia ſuſcipiendo tutelam videtur contraxiſſe cum pupillo, hoc ipſo quòd omnia bona tacitè obligarit pupillo tutelæ nomine, *l. vlt. C. de legit. tut. l. pro officio. C. de adminiſtr. tut. l. vnic. §. 1. C. de rei vxor. act.* Vnde tutor pro rationibus reddendis ibi conueniri poteſt, vbi tutelam geſſit, quaſi ex contractu, *l. hæres abſens. §. 1. l. Argentarium. ff. de iudic. l. 1. & 2. C. vbi de Ratiocin.* & tutela recenſetur inter contractus, *l. contractus. de R. I.* Et debitum conſtitui poteſt, non modò ex mutuo, ſed etiam ex tutela veluti ex contractu, *l. 1. §. debitum. ff. de conſtit. pecun.*

Litis

Litis conteſtatio eſt contractus, vel quaſi contractus; in iudicio quaſi contrahitur: vt, pater tenetur de peculio ex contractu filiif. vel ex quaſi contractu, veluti ex cauſâ iudicati cum filio; nam ſicut ſtipulatione contrahitur cum filio, ita & iudicio, *l.3.§. idem ſcribit. ff. de pecul.* Hinc litis conteſtatio nouat obligationem, quaſi ſtipulatio, vel contractus, *l. delegare, l. aliam. ff. de nouat.* & poſt litem conteſtatam cum vno ex fideiuſſoribus, actio ſemel diuiſa non redintegratur, *l. liberum. C. de fideiuſſ.* & poſt litem conteſtatam procurator poteſt alium ſubſtituere, quia lite conteſtatâ fit dominus litis, *l. procuratoribus. & ſeq. C. procurat.*

Aditio hæreditatis etiam eſt quaſi contractus; hæres qui ſemel adiit hæreditatem, vel petiit bonorum poſſeſſionem, quaſi ex contractu tenetur in ſolidum creditoribus hæreditariis, & legatariis; quia adeundo hæreditatem videtur contrahere cum creditoribus & legatariis, *d. l. ex maleficiis. §. hæres. l. pen. in fin. ff. de ſeparat. §. hæres. inſt. de oblig. quæ quaſ. ex contract.* Ideò pupillus non poteſt adire hæreditatem ſine tutoris authoritate, ne ſine tutore obligetur æri alieno: hæreditatis aditio eſt quaſi contractus, quia adeuntem obligat æri alieno, etiam ſi non ſit ſoluendo, *l. more noſtræ. ff. de adqu. hæred.* Et ſi pupillus qui adiit hæreditatem non ſoluat legata, vel æs alienum defuncti, & conuentus eo nomine non defendatur, bona eius ex edicto

Prætoris poſſideri poſſunt; quia adeundo hæreditatem contraxiſſe videtur cum creditoribus hæreditariis & legatariis, *l. 3. §. vlt. & ſeq. ff. ex quib. cauſ. in poſſ. eat.* Omnis obligatio pro contractu habetur; vbicumque quis obligatur, & contrahere videtur, quamuis non obligetur ex cauſa mutui, *l. omnem. ff. de iudic.* Et hæres qui legatum ſoluit filiof. ignorans eius conditionem, liberatur; hæredi nihil eſt quod imputetur, cùm non ſponte cum legatariis contrahat, *l. qui cum alio. de R. I.* Hæres adeundo hæreditatem obligatur creditoribus hæreditariis, quia hæreditatis aditio eſt quaſi contractus.

Qui non debitum accepit per errorem ſoluentis, non tenetur ex contractu; quia indebitum ſoluens per errorem, magis diſtrahendæ obligationis animo, quàm contrahendæ dare videtur: ſed tenetur quaſi ex contractu, id eſt quaſi ex mutuo, *d. l. ex maleficiis. §. is quoque. §. item is cui. de oblig. quæ quaſ. ex contract.* Solutio indebiti eſt quaſi contractus, id eſt quaſi mutui datio: qui enim indebitum ſoluit, mutuum contrahere videtur; & condictio indebiti non datur ex contractu, ſed ex bono & æquo, *l. indebiti, l. hæc condictio. ff. de condict. indebit.*

Similiter maleficium eſt quaſi contractus; reus videtur contraxiſſe vbi deliquit, & quaſi ex contractu ſortitur forum ratione delicti, *l. 1. & auth. quâ in prouinciâ. C. vbi de criminib. cap. 1. cap. poſtulaſti*

de for. compet. Clem. paſtoralis. de re iudic.

Ex iureiurando datur actio quaſi ex contractu, ſi filiof. iuſiurandum deferente iuratum ſit; ex iureiurando in patrem datur actio de peculio, quaſi ex contractu. Iuſiurandum habet vim ſtipulationis, nouationis, tranſactionis, & rei iudicatæ, *l. 2. l. qui iuraſſe. §. vlt. l. admonendi. l. tutor pupilli. §. 1. ff. de iureiur.* Iuſiurandum habet vim contractus, imò & induit naturam actus ſuper quo interponitur, *l. vlt. C. de non numer. pec. cap. quemadmodum. de iureiur.*

Ex contractu filiif. vel ſerui, inito iubente patre vel domino, actio quod iuſſu quaſi ex contractu proprio datur in ſolidum in patrem vel dominum; quia quodammodo cum eo contrahitur qui iubet, *l. 1. ff. quod iuſſ. §. 1. inſt. quod cum eo qui in alien. poteſt.*

Ex contractu exercitoris, vel inſtitoris, datur actio in dominum quaſi ex eius contractu, perinde ac ſi ipſe contraxiſſet; quia inſtitor contraxiſſe videtur iuſſu domini, qui eum præpoſuit menſæ vel negotio, *l. ſi inſtitorem. ff. de reb. cred. l. pen. C. de exerc. & inſtit. act. §. vlt. inſt. quod cum eo qui in alien. poteſt.*

Ex quaſi contractu cum defuncto naſcitur & actio funeraria in hæredem, qui in funus defuncti aliquid impendit, contrahere videtur cum defuncto, non cum hærede, *l. 1. ff. de religioſ.* Sumptus funeris videtur æs alienum defuncti potiùs quàm

hæredis; quia pertinet ad corpus defuncti & honorem ſepulturæ: quod lex finxit propter beneficium ſeparationis, vt in concurſu creditorum defuncti, & creditorum hæredis, huic creditori detur beneficium ſeparationis, vt creditoribus hæredis præferatur, *l. 1. & tot. tit. ff. de ſeparat.*

Si quis abſentis negotia geſſerit ſine mandato, vtilitatis cauſâ vtrique datur actio negotiorum geſtorum ex quaſi contractu, id eſt quaſi ex mandato, *d. l. ex maleficiis in pr.* Is cuius negotia geſta ſunt mandaſſe fingitur, vt eo nomine mutua detur actio, ne abſentes maneant indefenſi.

CAPVT VIII.

CVM cohærede vel collegatario non eſt propriè ſocietas; ſocietas voluntate contrahitur; cum cohærede, vel collegatario non contrahimus, ſed incidimus in eum; cohæredes & collegatarios coniunxit ad ſocietatem, non conſenſus, ſed res: verùm ſocietas re contrahitur, quaſi tacito conſenſu, *l. hæredes. §. non tantum. ff. famil. erciſc. §. item ſi inter. inſt. de oblig. quæ quaſ. ex contract.* Cohæres adeundo hæreditatem videtur optare & adiungere ſibi cohæredem; quia ſi ſint duo vel plures hæredes ſolidum habent ab initio, ſed concurſu partes faciunt, *l. coniunctim. de legat. 3.*

Cum colono partiario non eſt propriè ſocietas,

ſed quaſi ſocietas. Hinc colonus partiarius quaſi ſocietatis iure damnum & lucrum cum domino fundi partitur, *l. ſi merces. §. vis maior. ff. locat.* Et cùm agrum politori damus in commune quærendis fructibus, velut à ſocio in re communi culpa præſtanda eſt, *l. cum duobus. §. vtrum pro ſoc.*

Finito tempore locationis tacita reconductio contrahitur, ſi conductor in eadem conductione permaneat, *l. item quæritur. §. qui impleto & ſeqq. ff. locat. l. legem. C. eod.*

Maritus ſine mandato in rebus vxoris intercedere, id eſt in iure iudicióque agere poteſt, *l. maritus. C. de procurat.* quia maritus videtur procurator vxoris ex tacito mandato. Tacitè conuenire, & tacitè mandare poſſumus, *l. 2. ff. de pact. l. 6. §. ſi pactus. ff. mandat.* Idem in aliis coniunctis perſonis, *l. ſed & hæ in pr. ff. de procur. l. exigendi. C. eod.*

Emancipatio eſt actus ſolemnis, qui fieri debet ſeruatis ſolemnibus, *l. 3. C. de emancip.* & apud iudicem competentem, *l. 1. & vlt. C. eod.* Tamen tacita emancipatio rectè fit ſine magiſtratu & ſolemnibus, ſi pater longo tempore, id eſt per decennium, patiatur filiumfamilias vt patremfamilias agere, res ſuas gerere, & ſibi habere, *l. poſt mortem. ff. de adopt. l. ſi filiusf. ff. ad Maced. l. 1. C. de patr. poteſt. l. ſi putas. C. de petit. hæred.* Patria poteſtas remittitur, tacito conſenſu patris. Eadem eſt vis conſenſus taciti, ac expreſſi; conſentire videtur qui ſciens

& valens diſſentire non reclamat, *d. l. ſi filiusf.*

Si quis opus cœperit reip. ſeu ciuitatis, quaſi ex pollicitatione tenetur perficere, *l. 3. ff. de pollicit.* Fauore reip. inchoatio operis habet vim promiſſionis: aliàs cœptum opus non tenetur quis perficere; vt, qui ſoluit partem alieni debiti, non tenetur reſiduum ſoluere, *l. 4. C. ne vxor. pro marit.*

CAPVT IX.

PACTVM aliud eſt expreſſum, aliud tacitum: expreſſum eſt, quod fit ſpeciali partium conſenſu: tacitum eſt, quod à lege inducitur ex tacito & præſumpto partium conſenſu, *l. 2. ff. de pact.*

Vt, reddito chirographo tacitè debitum remiſſum videtur; redditio chirographi habet vim taciti pacti de non petendo, *l. 2. & 3. ff. de pact.* quia creditores ſortem accipiendo ſolent reddere chirographum & cautionem: reddito chirographo debitum remittitur, quia redditum cenſetur animo remittendi debiti; quòd id moris eſſet & conſuetudinis, chirographum reddi ſolutâ ſorte, vel remiſſâ. Ambroſ. 1. Offic. cap. 32. *Eſt etiam illa beneuolentiæ liberalitas, vt ſi quod habes debitoris chirographum, ſcindens reſtituas, nihil à debitore conſecutus debiti.* & Auguſt. de temp. ſerm. 120. *Nam dum tantum reum benignè relaxat, dum tanto debitori refundit immanis debiti cautionem, humano generi conſcripſit ſecuritatem.* Corripp. de laud. Iuſtin. lib. 2.

Debita perſoluit, genitoris cauta recepit.
Æquè legato chirographo, debitum quod in eo continetur legatum videtur, *l. ſeruum filij. §. eum qui. de legat.* 1. *l. qui chirographum. de legat.* 3. alioquin inane eſſet legatum: & inſtrumento emptionis pignori obligato, fundus obligatus videtur, *l.* 2. *C. quæ res pignor.* reddito pignore, pignus remiſſum cenſetur, *l. creditricem. C. de remiſſ. pignor. cap.* 4. *vt lit. pend.* Sed obligatio ſortis non ſoluitur, *d. l.* 3. *de pact.* quia non valet argumentum ab acceſſorio ad principale. Pignus eſt acceſſio principalis obligationis, ſublato acceſſorio, id eſt pignore, obligatio principalis manet, licèt principali obligatione ſublatâ acceſſoria tollatur, *l. eum qui. C. de vſur.* ſic & tabulis indictionum cremari iuſſis, reliqua vectigalium remiſſa videntur, *l.* 6. *C. de iur. fiſc.* quia optimi Principes ſolebant deſcriptiones vectigalium publicè igni comburere, vbi remittebant reliqua vectigalium. Auſon. in panegyr. Gratian. *Tu argumenta omnia flagitandi publicitus ardere iuſſiſti, videre in ſuis quæque foris omnes ciuitates conflagrationem ſalubris incendij.* Greg. Tur. lib. 5. c. 34. *Tunc Rex Chilpericus compunctus corde tradidit omnes libros deſcriptionis igni, conflagratiſque illis miſit, qui futuras prohiberent deſcriptiones.*

Dominus qui inſtrumenta ſeruitutis ſeruo dedit, vel corrupit, eum manumiſiſſe videtur; modò id fiat teſtibus præſentibus, ne furandi occaſio

ſeruo forſitan detur, *l. vn. §. ille autem. C. de latin. libert. toll.* Redditio tabularum ſeruitutis, argumentum fuit manumiſſionis. Auguſtin. epiſt. 50. de Donatiſtis: *Peſſimorum ſeruorum vt liberi abſcederent tabulæ frangebantur, extorta debitoribus chirographa reddebantur.*

Si quis pactus ſit, nullâ factâ mentione hæredis, pactum prodeſt non modò paciſcenti, ſed etiam hæredi; quia ſibi & hæredi cauiſſe videtur, quod plerumque tam hæredibus, quàm nobiſmetipſis caueamus, *l. ſi pactum. ff. de probat.*

Qui in futurum vſuras à debitore accepit, tacitè pactus videtur ne intra id tempus ſortem petat, *l. qui in futurum. ff. de pact.* & ſi interim ſortem petat, ſubmouetur exceptione pacti, ſc. taciti, & doli: *l. 2. §. non malè de dol. & met. except.* ait in futurum; vſuræ enim prorogari, id eſt in futurum ſolui ſolebant.

Qui ſtipulatus eſt maiores vſuras, & per certos annos, puta per triennium, minores accepit, tacitè pactus videtur ne maiores petat, & ſi maiores petat, repellitur exceptione pacti, ſc. taciti, *l. 5. C. de vſur.*

Qui vſuras longo tempore non petiit, poſtea eas petere non poteſt ex reſcripto D. Pij; quia eas tacitè remiſiſſe videtur debitori, vt gratior apud eum eſſet, *l. cùm quidam. §. Diuus Pius. ff. de vſur. l. vir vſuras. de donat. inter vir. & vxor.*

CAPVT X.

ALIA eſt hypotheca conuentionalis, alia tacita, ſeu legalis: conuentionalis eſt quæ conuentione contrahitur, *l. 1. ff. de pigner. act. l. 4. de pignor. l. non ſolùm. §. qui pignori. & ſeq. de vſucap.* tacita eſt quæ tacitè à lege contrahitur, etiamſi de ea nominatim non conuenerit.

Vt, tacita hypotheca datur mulieri in bonis mariti pro dote repetendâ, *l. vn. §. 1. C. de rei vxori act. l. aſſiduis. C. qui potior. in pign.* quod fauore dotis ſtatutum, vt mulieri dos incolumis ſit; reip. intereſt mulieribus dotes ſaluas eſſe, *l. 2. ff. de iur. dot.* Priuilegio tamen tacitæ hypothecæ caret mulier, quæ ſibi cauit ſpeciali hypotheca: vbi eſt conuentionalis hypotheca, ceſſat legitima, *l. vlt. C. de pact. conuent.* Idem eſt vbi mulier remiſit hypothecam marito; quia remiſſio hypothecæ vel pignoris, nec eſt interceſſio, nec donatio, *l. quamuis in pr. ff. ad Velleian. l. etiam. C. eod.*

Tacita hypotheca datur & legatariis in bonis defuncti aſſequendi legati cauſâ, quaſi ex tacitâ voluntate teſtatoris, *l. 1. & 2. C. comm. de legat. §. ſed olim. inſtit. de legat.* Conſtitutione Iuſtiniani legatorum cauſâ tres dantur actiones, quæ pugnantes videntur inter ſe; actio in rem, quæ datur legatario quaſi domino; actio in perſonam ex teſtamento,

quâ intendimus legatarium non eſſe dominum, ſed rem legatam ei deberi ex teſtamento; quaſi æs alienum defuncti, potiùs quàm hæredis. Actio ex teſtamento legati nomine, hæreditariæ actionis loco habetur, quamuis cœperit ab hærede, non à defuncto, *l. hæreditariarum. ff. de oblig. & act.* quia origo eius & cauſa pendet ex teſtamento, & voluntate defuncti. Hæreditarium, ſeu defuncti æs alienum intelligitur etiam id, de quo cum defuncto agi non potuit, veluti quod collatum eſt in tempus mortis, *l. hæreditarium. de reb. auct. iudic. poſſ.* quia origo eius cœpit à defuncto; & actio hypothecaria præſupponit rem alienam, hypotheca enim eſt ius in re aliena. Hac conſtitutione ſublata eſt differentia legati per vindicationem, quo transferebatur dominium, & legati per damnationem, ex quo naſcebatur actio ex teſtamento, quæ eſt perſonalis. Verùm ſublatâ hac differentiâ legatorum, ſaluæ fuere actiones quæ ex his conſtitutæ erant: immo verò omnes coniunctæ ſunt & adunatæ, vt faciliùs pateret via ad conſequenda legata pluribus datis actionibus; & pugnantes inter ſe actiones conciliauit Iuſtinianus, vt legatariis faueret, *d. l. 1. & 2.*

Tacitam hypothecam habet pupillus vel adultus, in bonis tutoris vel curatoris, *d. l. vn. §. 1. C. de rei vxor. act. l. vlt. C. de legit. tutel. l. pro officio. C. de adm. tut.* Et ſi mater geſſerit tutelam liberorum, &

tranſierit ad ſecundas nuptias, non petito eis tutore, nec redditis rationibus; mariti quoque id eſt vitrici bona, ex cauſâ tutelæ tacitè pignori obligata ſunt pupillo, *l. 2. C. quand. mul. tutel. offic. fung. nou. Iuſt. 22. cap. 40.* Et tacita hypotheca quæ in bonis tutoris pupillo competit, non ab eo die incipit quo rationes redditæ, & reliqua explicata ſunt; nec rurſus à tempore quo quæque res geſta eſt, ſed ab ipſo die ſuſceptæ tutelæ, *d. l. pro officio.* quia, vt dixi ſuo loco, tutela eſt quaſi contractus. Filius quoque habet tacitam hypothecam in bonis patris, pro rebus maternis & aduentitiis, & lucris nuptialibus, *l. cùm oportet. §. non autem. C. de bon. quæ liber. l. ſi quis prioris. §. pen. & vlt. C. de ſecund. nupt.*

Fiſcus quoque habet tacitam hypothecam in bonis debitorum, ex cauſa tributorum, vel contractuum, *l. 1. & 2. C. in quib. cauſ. pign. vel hypoth.* & ad eas cauſas pertinet quod ait *l. aufertur. §. fiſcus. ff. de iur. fiſc.* fiſcum ſemper habere ius pignoris; quidam enim ſunt caſus, in quibus fiſcus tacitam hypothecam non habet, *l. reſcriptum. ff. de pact.* Effectus tacitæ hypothecæ fiſci eſt, quòd cauſam pignoris fiſcus præueniſſe intelligitur, *l. ſi qui mihi. ff. de iur. fiſc. l. quod quis. de reb. auct. iudic. poſſ. l. 1. §. ex illa. ad l. Cornel. de falſ.*

Inuecta illata in prædia vrbana, tacitè pignori ſunt locatori pro penſionibus, etiam ſi de eo nihil conuenerit: inuecta illata in prædia ruſtica, pro

mercede non ſunt pignori, niſi expreſsè conuenerit, *l. 4. ff. de pact. l. eo iure. in quib. cauſ. pign. vel hypothec. l. 5. C. eod.* ſed fructus qui ibi naſcuntur tacitè intelliguntur pignori eſſe, etiamſi id non conuenerit, *l. in prædiis. ff. eod. l. certi. C. locat.* Inuecta illata ſunt tacitè pignori in prædiis vrbanis, fructus tantùm in prædiis ruſticis; quia dominus fingitur eſſe contentus pignore fructuum: quod pignus cùm in ædibus ſpectari non poſſit, meritò placuit dominum ædium tacitè pactum videri de pignore rerum inquilini quæ inueherentur. Hanc enim ob cauſam ſolebant inquilini res ſuas pignerare; coloni autem non res ſuas, ſed fructus fundi ob mercedem pignori obligare ſolebant, *l. ſi ſeruus. §. locaui. ff. de furt.* Quæ autem ſunt conſuetudinis ineſſe videntur, *l. quod ſi nolit. §. quia aſſidua. ff. de ædil. edict.* Fructus prædij ruſtici ſunt tacitè pignori pro mercede locationis; quia non tam ſeminis, quàm dominij & ſoli iure percipiuntur, *l. qui ſcit. §. 1. ff. de vſur.* & ius ſoli in cauſâ pignoris ſequuntur. Inuecta illata in prædia vrbana non modò tacitè obligantur pro penſionibus, ſed & pro deteriorationibus culpâ inquilini factis, *l. 2. ff. in quib. cauſ. pign. vel hypoth.*

Tacitam hypothecam habet, qui pecuniam credidit ad domum extruendam, vel reficiendam; quia pecunia eius ſaluam fecit, vel præbuit pignoris cauſam, *l. 1. ff. eod. l. ſi ventri. §. 1. de reb. auct. iudic. poſſid.*

Alienâ pecuniâ redemptus ab hoſtibus, tacitè pignori tenetur ei qui redemit, & fit eius quaſi ſeruus donec reſtituat pretium, *l. ſenatus. §. 1. ff. de legat. 1. l. in bello. §. ſi quis ſeruum. l. ſi patre. l. ſi quis ingenuam, in pr. ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ. l. 2. C. eod.*

CAPVT XI.

DOs profectitia mortuâ filiâ in matrimonio redit ad patrem, licèt nulla ſtipulatio dotis repetendæ acceſſerit; quia pater tacitè ſtipulatus videtur dotem ſibi reddi mortuâ in matrimonio filiâ, ne & pater filiæ amiſſæ, & pecuniæ damnum ſentiat, *l. iure ſuccurſum. ff. de iur. dot. l. dos à patre. C. ſolut. matrim.* Dos aduentitia mortuâ in matrimonio muliere, ipſo iure apud virum remanet, niſi is qui dotem dedit ſtipulatus ſit ſibi dotem reddi, *l. ob res. §. 1. l. cum maritus. §. Titius. ff. de pact. dotalib.* Conſtit. Iuſtiniani dos aduentitia mortuâ in matrimonio muliere non cedit lucro mariti, ſed mulieris hæredibus reddenda eſt ex tacita ſtipulatione, *l. vn. §. illo procul dubio. C. de rei vxor. act.*

Morte viri, vel diuortio ſoluto matrimonio, mulieri datur actio ex ſtipulatu dotis recuperandæ cauſâ, licèt nulla ſtipulatio interuenerit; quia contractui dotis ineſt tacita ſtipulatio de dote reddenda: & ſi ſtipulatio inutilis interpoſita ſit, pro

vtili habetur, *d. l. vn.* §. 1. *&* §. *accedit.* quia, dos in hoc datur ipſo iure, vt ſoluto matrimonio reddatur mulieri, *l. res in dotem. ff. de iur. dot.*

Dotis ſtipulatio, vel datio tacitam habet conditionem, ſi nuptiæ ſequantur, *l. ſtipulationem. ff. de iur. dot.* quia non alia contrahendi cauſa fuit, *l. in reb. eod.* nec dos eſt ſine nuptiis, *l. inceſtæ. l. dote. ff. de rit. nupt. l. manifeſtum. C. de nupt.* & nuptiis non ſecutis ipſo iure euaneſcit ſtipulatio dotis, *l. promittendo. ff. de iur. dot. l.* 4. §. 1. *de pact.* ac rebus æſtimatis in dotem datis ſi nuptiæ non ſequantur, res ipſa repeti debet, non æſtimatio, *d. l. in rebus.* quia dos non fuit: & quod datum eſt non repetitur actione de dote, ſed condictione ob cauſam dati, cauſâ non ſecutâ; quæ exemplo dotis, id eſt actionis de dote, eſt priuilegiaria inter perſonales actiones, id eſt chirographarios creditores perſonalem actionem habentes, *l. ſi ſponſa. eod. l. eum qui duas. C. ad l. Iul. de adulter.* Si mulier viro centum dederit, non adiectâ dotis cauſâ, dotis cauſâ dediſſe intelligitur, *l. quia autem. de iur. dot.* quia non alia fuit cauſa dandi.

Dos data ab auo paterno, poſt mortem aui mortuâ filiâ in matrimonio patri reddenda eſt; quia ab eo profecta intelligitur, cùm propter filium ab auo nepti data ſit: quod ab auo nepti datur, perinde eſt ac ſi à filio datum eſſet; quippe officium aui circa neptem pendet ex officio patris erga filium, *l. dotem. ff. de collat. bonor. l.* 3. §. *vlt. de donat. inter vir. & vxor.*

Marito vergente ad inopiam, mulieri datur repetitio dotis, *l. ſi conſtante. ff. ſolut. matrim.* & quidem olim, ſi maritus fieret non ſoluendo fingebatur diuortium, & mulieri dabatur actio de dote, quaſi diuortio ſoluto matrimonio: ſed hodie etiam conſtante matrimonio, ſi maritus labatur facultatibus, mulieri datur repetitio dotis, exploſâ ficti diuortij ſimulatione, *l. in rebus, in fin. C. de iur. dot.* Iuſtiniano diſplicuit commentum ficti diuortij, tamquam publicæ honeſtati contrarium; & vt fieret inutile, dedit actionem de dote repetenda etiam conſtante matrimonio, ſi mariti res ita dirutæ eſſent, vt doti conſulendum eſſet. Eiuſdem argumenti eſt, quòd ſi quis dotem dando pro muliere, ſtipulatus ſit ſibi dotem reddi in caſum mortis, & circumſcribendi ſtipulatoris gratiâ paulò pòſt fictum diuortium ſecutum fuerit, conditio ſtipulationis extitiſſe videtur, quaſi morte, non diuortio ſolutum eſſet matrimonium; quia dolus prodeſſe non debet, & imaginarij nuntij, id eſt ficta diuortia quæ fiunt per nuntium, nullius ſunt momenti, *l. 3. C. de repud.*

Poſt diuortium redintegrato matrimonio, dos tacitè redintegratur, *l. dotem. l. diuus Seuerus. ff. de iur. dot. l. ſi mulier. ſolut. matrim.* etiamſi poſterius matrimonium medium interuenerit, *l. pen. §. vxor. eod.* niſi extraneus, qui dotem dedit, ſtipulatus ſit ſibi dotem reddi, morte vel diuortio ſoluto ma-

trimonio, *l. in inſulam. §. vlt. eod. l. cum maritus. §. pen. de pact. dotalib.*

Si mulier nupſerit nullâ dote datâ, vel promiſſâ, tacitè fingitur omnia bona in dotem dediſſe, *gloſſ. in l. mulier bona ff. de iur. dot.* quia non creditur mulier indotata eſſe velle, *d. l. dotem.* vbi matrimonium fiebat per coëmptionem, id eſt per imaginariam venditionem, ſeu in manum conuentionem, omnia bona mulieris ipſo iure in dote erant, quaſi ex tacita conuentione. M. Tull. in Topicis: *Cùm mulier viro in manum conuenit, omnia quæ mulieris fuerunt, viri fiunt dotis nomine.* Per coëmptionem facto matrimonio, vir & vxor ſibi inuicem ſuccedebant, quaſi ſe & ſua inuicèm venditaſſent. Seru. in illum locum 1. Georg. *Téque ſibi generum Thetys emat omnibus vndis. Coëmptione verò, atque in manum conuentione vxor in filiæ locum, maritus in patris veniebat; vt ſi quis prior fuiſſet defunctus, locum hæreditatis iuſtum alteri faceret:* & idem in illud 7. Æneid. *Externúſque in regnum quæritur hæres. Per coëmptionem facto matrimonio, maritus & vxor ſibi inuicem ſuccedebant.* cuius iuris veſtigia elucent in *d. l. mulier.* & *l. 1. §. 1. pro dot.*

CAP.

CAPVT XII.

IN venditione, legis commento tacita ſtipulatio duplæ, vel doli ineſſe intelligitur, licèt nulla interuenerit.

Puta, ſi ſeruus, aut res aliqua pretioſa venierit, etiam ſi ſtipulatio duplæ interpoſita non ſit, re euictâ venditor tenetur actione ex ſtipulatu de dupla: quia aſſidua, id eſt perpetua & ſolemnis eſt duplæ ſtipulatio, & ea quæ ſunt moris, & conſuetudinis tacitè veniunt in bonæ fidei iudiciis, *l. quod ſi nolit. §. quia aſſidua. ff. de ædil. edict. l. 2. l. emptori. ff. de euict. l. vlt. C. de fideiuſſ.*

Venditor in re vendita dolum præſtat, etiam ſi dictum non ſit; quia venditioni, quæ eſt bonæ fidei contractus, ineſt tacita ſtipulatio dolum malum abeſſe, abfuturúmque, *l. ſi cùm fundum. §. fere. ff. de contrah. empt. l. ex empto. §. ſententiam. de act. empt.* imò, & ſi venditor ſciens fundum obligatum, aut alienum vendiderit; & adiectum ſit, ne eo nomine quid præſtaret: nihilominus tenetur de dolo, quem ſemper abeſſe oportet in actione empti, quæ eſt bonæ fidei, *l. tenetur. §. vlt. l. Iulianus. §. idem Iulianus eod.*

Venditor etiam tenetur de euictione actione ex empto in id quod intereſt, etſi nihil dictum ſit; quia actio de euictione eſt ex natura contra-

R

ctus, *l. in vendendo. ff. de contrah. empt. l. ſi in venditione. de euict.*

In contrahendo, quod tacitè agitur pro cauto habetur, ac ſi expreſſum eſſet: v. g. ſi triticum mutuum datum ſit, etſi minimè cautum ſit vt æquè bonum, ſeu eiuſdem bonitatis redderetur, non licet debitori deterius reddere; quia hoc tacitè inter contrahentes actum videtur, licèt non ſit expreſſum, *l. 3. ff. de reb. credit. l. triticum. de V. O.*

Et ſi quis ſtipuletur ſibi aut Titio dari, tacitè ineſſe hæc conuentio ſtipulationi videtur, ſi in eodem ſtatu maneat, *l. cùm quis. ff. de ſolut.* Pactum in ſe habet tacitam conditionem, ſi res in eodem ſtatu maneat, *l. vlt. ff. qui ſatiſd. cog. l. vlt. ad municipal.*

CAPVT XIII.

REGVLARITER poſſeſſio, quia eſt facti non iuris, non admittit fictionem. Qua de cauſa poſſeſſio captiuitate interrupta poſtliminij fictione non reſtituitur, vt quis vſucepiſſe videatur, niſi de nouo apprehendatur, *l. denique. ff. ex quib. cauſ. mai. l. ſi is qui pro emptore. de vſucap. l. in bello. §. 2. de capt. & poſtlim. reuerſ.* Tamen vtilitatis cauſâ obtinuit fictionis naturam inflecti, ita vt fictiones recipiat, quaſi magis iuris ſit quàm facti: vt cùm poſſeſſio acquiritur per actus ciuiles, & fictitios, veluti per

retentionem vſusfructus, *l. quiſquis. C. de donat.* & per alios traditionis modos, de quibus ſatis diligenter à nobis actum eſt alio loco. Vel cùm poſſeſſio defuncti prodeſt hæredi, poſſeſſio venditoris prodeſt emptori ad implendam vſucapionem, *l. id tempus. l. poſſeſſio. ff. de vſucap. l. pen. de diu. & temp. præſcript.* quia poſſeſſio defuncti, vel venditoris quaſi iuncta deſcendit ad hæredem, vel emptorem, *l. cùm miles. ex quib. cauſ. maior.* Mala autem fides venditoris non nocet, nec prodeſt bonæ fidei emptori in vſucapione, *l. quam rem. ff. de vſucap. l. qui fundum. §. procurator. pro empt.* quia non ab auctore, ſed à lege vſucapio proficiſcitur. M. Tull. pro Cæcinn. *Vſucapio non à patre relinquitur, ſed à legibus.* & vitium poſſeſſionis teſtatoris, vel venditoris non maculat poſſeſſionem hæredis vel emptoris; quia nulla eſt ſocietas maleficiorum, *l. 1. §. planè. de tutel. & rat. diſtrah.*

Vindicatio, ſeu actio in rem vniuerſalis, vel particularis non datur aduerſus alium, quàm poſſeſſorem, vel eum qui fictione legis pro poſſeſſore habetur: veluti, qui dolo deſiit poſſidere, nec ſe liti obtulit tamquam poſſeſſor, cùm non poſſideret; *l. is qui ſe obtulit. l. ſin autem. §. ſed & is qui. l. qui petitorio. l. qui reſtituere. ff. de rei vindic. l. regulariter. l. nec vllam. l. ſed etſi lege. §. item ſi rem. l. qui ſe liti. de petit. hæred.* qui dolo deſiit poſſidere pro poſſeſſore habetur, *l. qui dolo. l. parem. l. ad ea. de R. I. l. ſi*

fundus. §. in vindicatione. de pignor. dolus pro poſſeſſione eſt.

Licèt actio in rem non detur niſi domino, *l. in rem. ff. de rei vindic. l. dote ancillam. C. eod.* tamen Publiciana, quæ eſt vtilis actio in rem, datur ei qui vſucapere cœpit, nondum vſucepit, quaſi vſuceperit, *§. namque. inſt. de act. l. 1. & tot. tit. ff. de Publician.*

Qui rem alienam à non domino mortis cauſâ, donatam & traditam vſucepit, non ab eo vſucepiſſe videtur, cuius res fuit, ſed ab eo qui occaſionem vſucapiendi præſtitit, *l. qui alienam. ff. de mort. cauſ. donat.* res non videtur vſucapi à domino rei, ſed ab eo qui tradidit; quia vſucapiendi occaſionem præbuit: vt, qui occaſionem damni præſtat, damnum feciſſe videtur, *l. qui occidit. §. pen. ff. ad leg. Aquil.* occidiſſe dicitur vulgò, qui mortis cauſam quolibet modo præbuit, *l. ita vulneratus. in pr. ff. eod.*

CAPVT XIV.

FIDEICOMMISSVM relinqui poteſt à ſuccedentibus ab inteſtato, quoniam videtur paterf. inteſtatus ſponte ſuâ his relinquere hæreditatem, qui ab inteſtato ſucceſſuri ſunt, *l. ſi quis. in pr. l. conficiuntur. §. 1. ff. de iur. codicill. l. 1. §. ſciendum. de leg. 3.* Qui potuit teſtari, & noluit, tacitè teſtari fingitur in gratiam proximorum ab inteſtato. Hæreditas quæ defertur ab inteſtato, non tam à lege,

quàm à patre tacitè relinquitur; à patre datum videtur quod non adimitur, *d. l.* 1. §. *ſciendum.* quia patris voto dari creditur, quippe votum naturale patris eſt, vt ſuos hæredes habeat, *l.* 3. *&* 4. *ff. de inoffic. teſtam.* Vnde & mater abſtinens à ſecundis nuptiis, niſi ſpecialiter concedat alicui portionem virilem, quam proprietatis iure conſequitur ex priori matrimonio, pro præmio viduitatis & continentiæ, tacitè videtur eam relinquere liberis prioris matrimonij, *auth. nunc autem. C. de ſecund. nupt.*

Subſtitutio directa codicillis facta, legis intellectu obliquatur, & trahitur ad fideicommiſſum, *l. Scæuola. ff. ad Trebell.* Et hoc fictione iuris, quia hæres ab inteſtato, tacitè rogatus intelligitur reſtituere hæreditatem hæredi ſcripto: idem eſt ſi teſtamento minùs ſolenni adiecta ſit clauſa codicillaris, cuius effectus eſt, vt quiſquis ab inteſtato ſucceſſurus eſt, rogatus videatur hæreditatem reſtituere hæredi ſcripto, *l. ab inteſtato. ff. de iur. codicill. l. Titia. de inoffic. teſtam. l. ex ſcriptura.* §. 1. *ff. qui teſtam. fac. l. Lucius.* §. *vlt. de legat.* 2. *l. generaliter.* §. *ex teſtamento. de fideicommiſſ. libertat. l. ex teſtamento. C. de fideicommiſſ.*

Ex Conſtitut. Seueri & Antonini, legata relicta ab hærede debentur à ſubſtituto, quaſi tacitè repetita, *l. ſi cui.* §. 1. *l. licet Imperator. l. ſi fundum.* §. *ſi paterf. l. ſeruo alieno.* §. *ſed ſi inter. ff. de legat.* 1. *l. ſi*

Titio. §. Iulianus. de legat. 2. quia ſubſtitutus eſt ſecundus hæres, *l.* 1. *ff. de vulg. & pupillar.* Fideicommiſſarius eſt quaſi hæres, vel hæredis loco, *§. reſtituta. inſt. de fideicommiſſ. hæred.*

Fideicommiſſum ab hærede ex parte ſcripto relictum, cenſetur tacitè repetitum à cohærede, cui pars repudiantis adcreſcit, *l.* 4. *C. ad Trebell.*

Mutato teſtamento ex falſa cauſa, puta ob falſum rumorem de morte eius qui hæres ſcriptus erat priori teſtamento, primus hæreditatem conſequitur ex voluntate defuncti; ſed præſtat legata relicta poſteriore teſtamento, perinde ac ſi poſterioribus tabulis ſcriptus eſſet, *l. vlt. ff. de hæred. inſt.* Teſtamentum prius non mutatur poſteriore; quia obſtat voluntas defuncti, qui mutauit teſtamentum, falſo nuntio vel rumore deceptus: ſed legata relicta poſteriore teſtamento, debentur per hæredem ſcriptum primo teſtamento: quia lex finxit eum ſcriptum eſſe poſterioribus tabulis, ita vt præſtet legata quaſi à ſe relicta.

Si hæres rogatus reſtituere hæreditatem morte præuentus non reſtituerit, actiones ipſo iure transferuntur in fideicommiſſarium ſine præuia reſtitutione; quia tunc hæreditas à lege reſtituitur, vel pro reſtituta habetur, *l. ſancimus. §. vlt. C. ad Trebell.* quod & Pontifices probant, *cap. in præſentia. de probat.*

Fiſcus non eſt cogendus agnoſcere, ſeu adire vacantem hæreditatem ſibi delatam, & fideicommiſ-

ſario reſtituere, ſed quaſi vindicauerit eam reſtituit, *l. recuſare. §. ſi fiſco. ff. ad Trebell.* vt, ſolutio æris alieni inducit aditionem hæreditatis; quia ſoluens æs alienum hæreditarium, intelligitur ſoluere quaſi hæres, *l. 2. C. de iur. delib. l. parentibus. C. de inoffic. teſtam. l. pro hærede. ff. de adqu. hæred.* Fictione legis hæreditas à fiſco adita habetur, vt reſtitutio fiat ſtatim.

CAPVT XV.

NATVRALITER obligatio tollitur ſolutione, id eſt pecuniæ numeratione; ciuiliter acceptilatione, cùm quis acceptum fert debitori quaſi acceperit, quod re nòn accepit, quia acceptilatio fictione legis habet vim ſolutionis, *l. pen. ff. de ſolut. l. ſi acceptolatum. de acceptilat.* Hoc intereſt inter acceptilationem & apocham, quòd per acceptilationem omnimodo debitor liberatur, licèt pecunia ſoluta non ſit; apochâ non aliter quàm ſi pecunia ſoluta ſit, *d. l. ſi acceptolatum. §. vlt.* adeóque licèt acceptilatio inutilis ſit, liberat debitorem; quia acceptilatio inutilis habet vim taciti pacti de non petendo, *l. ſi vnus. §. pen. ff. de pact.*

Obligatio etiam ſoluitur confuſione, velut fictitiâ ſolutione; puta ſi creditor debitori, vel contrà debitor creditori hæres extiterit, *d. l. pen. & l. Stichum. §. aditio. eod. tit.* Confuſio pro ſolutione eſt,

videtur enim hæres adeundo hæreditatem ſibi ſoluere, vel ſolutum accipere.

Nouatione quoque tollitur prior obligatio, *l. 2. C. de nouat.* quia nouatio habet vim ſolutionis.

Item obligatio extinguitur præſcriptione, quaſi ſolutione: qui præſcribit, ſoluenti ſimilis eſt; qui tempore liberatus eſt, ſimilis eſt ei qui ſatisfecit, *l. ſi pupillus. §. 1. ff de adm. tut.* Hinc hæres inſtitutus, & rogatus reſtituere hæreditatem, in reſtitutione deducit omne æs alienum quod ab eo ſolutum eſt, vel præſcriptum; & pignus liberatur, non modò ſi ſolutum ſit debitum, ſed etſi tempore finitum ſit, *l. 6. ff quib. mod. pign. ſolu.*

Remiſſione etiam ſoluitur obligatio, *l. autem. C. ad Vell.* quia remiſſio habet vim ſolutionis: vnde, & hæres rogatus, in reſtitutione fideicommiſſi deducit æs alienum, & legata quæ vltro remiſſa ſunt à creditoribus vel legatariis; quia qui debitum remiſit habet beneficij debitorem, *l. ſi pignore. §. 1. ff. de furt.* Reſtitutâ hæreditate, hæres rogatus liberatur, & actiones transferuntur in fideicommiſſum; quia reſtitutio hæreditatis quaſi ſolutio ſpectatur, *l. non enim. ff. ad Trebell.*

Vſucapio etiam pro alienatione habetur, alienare videtur qui patitur vſucapi, *l. alienationis, ff. de V. S. l. ſi fundum. de fund. dotal.*

CAP.

CAPVT XVI.

Coactvs maluiſſe videtur; coacta voluntas, voluntas eſt non libera, ſed elicita: vt, ſi quis patre cogente vxorem duxerit, quam ducturus non eſſet, ſi ſui arbitrij eſſet; rectè contrahitur matrimonium, quia maluiſſe videtur, *l. ſi patre cogente. ff. de rit. nupt.*

Pari figmento, ſi quis coactus adierit hæreditatem, hæres efficitur; quia quamuis ſi liberum eſſet, nollet adire hæreditatem, tamen coactus voluit, aut voluiſſe videtur: ſed à Prætore reſtituitur, vt abſtineat, *l. ſi mulier. §. vlt. ff. quod met. cauſ.* Sic & ſi Abbas electus, electioni de ſe factæ coactus renunciet, renunciatio valet, *cap. cùm inter R. de elect.* & qui non inuitus, ſed coactus baptizatus, baptiſmi ſacramentum ſuſcipit, *cap. maiores. §. item quæritur. de baptiſmo.* quia coactus non vi & metu, ſed auctoritate & ſuaſione, inclinaſſe & aſſenſiſſe videtur.

Teſtamentum factum coram Principe ſine teſtibus valet; quia teſtamentum conditum medio, id eſt præſente Principe, toto iure teſte factum intelligitur, *l. omnium. C. de teſtam.* Præſentia Principis ſupplet defectum teſtium, quia ſacrilegij inſtar eſt dubitare de fide Principis, *l. vlt. C. de crim. ſacrileg.* & confirmatio Principis ſupplet defectum ſolemnitatum, propter auctoritatem Principalem, *cap. 1. de tranſact.*

CAPVT XVII.

NON modò in contractibus, vel quaſi contractibus, ſed etiam in iudiciis fictiones non diſplicent. Quod enim paribus ſententiis reus abſoluitur, *l. inter pares. ff. de re iudic.* liberatio contingit ex veteri ſuperſtitione hominum, quâ creditum inter pares ſententias, ſuffragium Mineruæ pro reo accedere: atque ita diuiſis ſententiis, Oreſtem de matris cæde calculo Mineruæ abſolutum. M. Tull. pro Milone. *Itaque hoc, iudices, non ſine cauſa fictis tabulis doctiſſimi homines memoriæ prodiderunt, eum qui patris vlciſcendi causâ matrem necauiſſet, variatis hominum ſententiis non ſolùm humanâ, ſed etiam deæ ſapientiſſimæ ſententiâ liberatum.* Inter honores decretos Cæſari illud inprimis fuit, vt omnibus in iudiciis ſuffragium quaſi Mineruæ ferret. Dio lib. 51. καὶ ψῆφόν τινα αὐτοῦ, ἐν πᾶσι τοῖς δικαστηρίοις ὥσπερ Ἀθηνᾶς φέρεσθαι.

Damnatorum imagines in crucem tolli commentitium fuit genus ſupplicij. Trebell. Pollio in xxx. Tyrann. *Nouo iniuriæ genere imago in crucem ſublata, perſultante vulgo, quaſi patibulo ipſe Celſus videretur affixus.*

Aliquando quis tenetur ex facto, vel delicto alieno, quaſi ipſe fecerit; puta ſi plures ſeruum percuſſerint, nec appareat cuius ictu perierit, omnes tenentur quaſi occiderint, *l. item mela. §. ſed ſi plures. ff. ad leg. Aquil.* quia plura facta intelliguntur, *l. ſi familia. ff. de iuriſd.* id eſt, in dubio ſi non conſtet à quo ſeruus le-

taliter vulneratus ſit, à ſingulis occiſus fingitur, & ſinguli tenentur quaſi de occiſo; ne crimen impunitum maneat, ac fortè reus cædis impunis elabatur.

CAPVT XVIII.

FICTIONE iuris ſubſtitutio pupillaris modò intelligitur eſſe teſtamentum patris, modò teſtamentum filij impuberis. Hinc, vbi pater ſubſtituit filio impuberi, mater non videtur queri de inofficioſo teſtamento filij; quia non eſt teſtamentum filij, ſed patris: filius ipſe ſibi teſtamentum non fecit, ſed pater ei hoc fecit, *l. Papinianus. §. ſed nec impuberis. ff. de inoffic. teſtam.* Nec frater queri poteſt de inofficioſo teſtamento fratris, niſi patris inofficioſum dixerit; quia non eſt teſtamentum patris, ſed filij, id eſt fratris, *d. l. Papinianus. §. ſed nec impuberis.* Modò teſtamentum patris & filij impuberis vnum eſt teſtamentum, licèt duæ ſint hæreditates, *l. 2. §. prius autem ff. de vulgar. & pupill.* id eſt, fictione legis teſtamentum patris & filij pro vno habetur; & ſi vno contextu fiat, quaſi in vno & eodem ſeptem teſtes ſufficiunt, *l. patris & filij. ff. eod.*

Si duo vel plures ſint cohæredes inſtituti, portio deficientis, vel repudiantis tacitè adcreſcit cohæredi etiam inuito, *l. hæredi, l. qui ex duabus. §. 1. ff. de adqu. hæred. l. vn. §. his ita. C. de caduc. tollend.* nimirum tamquam ſubſtituto; quia ius adcreſcendi in-

ter cohæredes eſt tacita quædam ſubſtitutio, *l. ſi Titio & Mæuio. §. Iulianus. de legat. 2.*

Licèt ius adcreſcendi non habeat locum in portionibus agnitis, ſi ſuus hæres poſt immixtionem ſe abſtineat, portio quæ deficit per abſtentionem adcreſcit cohæredi, *l. cum hæreditate, l. ſi minor. ff. de adquir. hæred. l. ſi pupillus ad Trebell.* quia abſtentionis effectus hic eſt, vt portio agnita pro non agnita habeatur; & qui abſtinuit eo loco habetur, ac ſi hæres numquam fuiſſet.

Qui ſemel hæres extitit, licèt poſtea repudiet hæreditatem, vel abſtineat ſe, non deſinit hæres eſſe; id eſt ſemper fingitur hæres eſſe, & iure ciuili tenetur creditoribus hæreditariis: ſed à Prætore deſinit pro hærede haberi, ſi abſtineat ſe, vel minor aduerſus aditionem hæreditatis reſtituatur: vel cùm hæreditas ex Trebelliano in fideicommiſſarium transfertur; ita vt non magis in eum detur actio, quàm ſi hæres non eſſet, *l. ait Prætor. §. ſed quod Papinianus. ff. de minorib. l. ei qui ſoluendo. de hæred. inſtit. l. cum quaſi. §. ſed & ſi ſuus. de fideic. libertat. l. neceſſariis. de adqu. hæred. l. ſi filius. de interr. in iur. l. licet. §. is cui. de procur. § reſtituta. inſtit. de fideic. hæred.*

DE FICTIONIBVS IVRIS,

TRACTATVS QVARTVS.

CAPVT I.

FICTIO à lege admittitur & in tempore, cùm tempus poſterius legis figmento ad antecedens retrotrahitur.

Exempli gratiâ, donatio quam pater confert in filium in poteſtate poſitum, vel vxor in maritum, aut maritus in vxorem, quæ ab initio nulla eſt, morte & ſilentio donatoris confirmatur, & retrotrahitur ad tempus donationis, & retrofingitur valuiſſe ab initio, *l. donationes. C. de donat. inter vir. & vxor. l. donationes. §. pater qui filiæ. ff. de donat. l. ſi mortis. de mort. cauſ. donat.* Et tunc donatio retrotrahitur quoad fructus, & quoad dominium, *l. de fructibus. l. ſi vxor filio. ff. de donat. inter vir. & vxor. gloſſ. in l. 2. C. de inoff. donat. in verb. familiæ erciſcundæ.*

Et ſi filiusf. mutuam pecuniam acceperit ſine iuſ-

ſu & mandato patris, & poſtea mutuum ratum habuerit; pater tenetur quod iuſſu, quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, *l. ſi filius ſ. C. ad Maced. & d. l. donationes.*

Ratihabitio retrotrahitur non modò in contractibus, ſed etiam in diſtractibus, & in iudiciis, & maleficiis. In diſtractibus, puta, ſi falſo procuratori ſolutum ſit, & dominus ratum habeat quod ſolutum eſt, debitor liberatur; quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, *l. vero procuratori. §. vlt. ff. de ſolut.* In iudiciis, vt ſi quis cùm procurator non eſſet, quaſi procurator abſentis litem conteſtatus ſit, ac deinde dominus conteſtationem litis ratam habuerit; videtur res in iudicium retro rectè deducta, *l. licet. ff. de iudic.* In maleficiis, ſi quod alius vi deiecit quis ratum habeat, deieciſſe videtur: quia in maleficiis ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, *l. 1. §. ſed & ſi quod alius. ff. de vi & vi armat. l. hoc iure. §. in maleficio. de R. I.* Et reſtitutâ hæreditate ante diem, vel conditionis euentum, non transferuntur actiones in fideicommiſſarium: ſed ſi poſtquam dies vel conditio extiterit, qui reſtituit ratam habeat reſtitutionem hæreditatis; tunc reſtitutio retrotrahitur, & tranſlatæ videntur actiones, ab eo tempore quo hæreditas reſtituta eſt, *l. ſed & ſi ante. ff. ad Trebell.*

CAPVT II.

HÆRES quandocumque adierit hæreditatem, videtur hæres extitiſſe à tempore mortis defuncti, & aditio hæreditatis retrotrahitur ad tempus mortis, *l. hæres. ff. de adqu. hæred. l. omnis hæreditas, l. omnia. de R. I.* Huius regulæ varij effectus. Primus, quòd ſeruus hæreditarius ante aditam hæreditatem rectè ſtipulatur hæredi futuro; quia qui poſtea hæres extiterit, videtur fuiſſe hæres à tempore mortis defuncti, quandocunque adeat hæreditatem; & conſequenter fuiſſe dominus ſtipulationis tempore, *l. ſi ex re. §. vlt. ff. de ſtipulat. ſeru.* Secundus eſt, quòd hæredis familia à mortis tempore funeſta facta intelligitur, licèt poſt tempus hæres extiterit, *d. l. ſi ex re.* Tertius effectus eſt, quòd filio exhæredato occiſo, & poſt mortem deſtituto teſtamento, id eſt repudiata hæreditate ab hærede ſcripto; de familia quæſtio habetur, quaſi domino occiſo, *l. ſi exhæredatus. de S C. Syllan.* Quartus. quòd vſucapio cœpta à defuncto poteſt ante aditam hæreditatem impleri; & medium tempus, quod interceſſit ante aditam hæreditatem, prodeſt hæredi ad implendam vſucapionem, *l. numquam. §. pen. l. cœpta. l. iuſto. §. nondum. ff. de vſucap.* quia aditio hæreditatis retrotrahitur, & coniungitur morti defuncti.

Eodem ſchemate, agnitio legati retrotrahitur ad tempus aditæ hæreditatis, quandocumque ſecuta fuerit; quia vbi legatarius non repudiauit legatum, retro ipſius fuiſſe videtur, ex quo hæreditas adita eſt, *l. ſeruum filij.* §. 1. *de legat.* 1. *l. legatum. de legat.* 2. *l. Titio & ſeq. ad leg. Aquil.*

Sicut agnitio, ita & repudiatio legati retrotrahitur ad tempus aditæ hæreditatis: puta, cùm legatarius repudiauit legatum, videtur res legata retro fuiſſe heredis, *d. l. ſeruum filij.* §. 1. Et ſi legatam pecuniam hæres crediderit, & deinde legatarius repudiauit legatum, mutui datio valet; quia pecunia videtur fuiſſe hæredis à tempore aditæ hæreditatis, *l. proinde. ff. de reb. credit.* & ſi hæres ſeruum legatum manumiſerit, mox repudiet legatarius, retro competit libertas; quia retro ſeruus videtur fuiſſe hæredis, *l. 3. de manumiſſ. vindict.*

Ius adcreſcendi etiam retrotrahitur: puta, ſi Titio & Seio Stichus coniunctim legatus ſit, & cùm Titius agnouiſſet legatum, Stichus occiſus ſit, ac deinde Seius repudiarit legatum; perinde ſoli Titio datur actio legis Aquiliæ, ac ſi ſoli legatus eſſet, quia retro adcreuiſſe dominium ei videtur, *l. ſi dominus.* §. 1. *l. Titio. & l. ſeq ff. ad leg. Aquil.* Vbi enim coniunctim duobus res legatur, coniuncti ſolidum habent ab initio, concurſu partes faciunt, *l. coniunctim. de legat.* 3.

Alienatio vel pigneratio rei hereditariæ facta per

per fideicommiſſarium ante reſtitutam hæreditatem, reſtituta poſtea hæreditate conualeſcit, *l. filiam. ff. ad Trebell.* quia reſtitutio hæreditatis retrotrahitur, & retro fingitur facta ante obligationem, vel alienationem rei.

CAPVT III.

CONDITIO caſualis quandocumque exiſtens, retrotrahitur ad tempus ſtipulationis, vel contractus.

Puta, ſi primus creditor ſub conditione pecuniam crediderit obligatis pignoribus, & pendente conditione ſecundus eidem pecuniam purè crediderit ſub iiſdem pignoribus: poſtea exiſtente conditione prioris ſtipulationis, prior creditor in pignore præfertur ſecundo; quia perinde eſt ac ſi ſtipulatio ab initio purè facta fuiſſet, *l. potior. §. 1. ff. qui potior in pign.*

Si ſub conditione res venierit, & pendente conditione emptor vel venditor deceſſerit, & extiterit conditio: hæredes vtriuſque obligantur, quaſi iam contractâ emptione in præteritum, *l. neceſſario. in pr. ff. de peric. & commod. rei vendit.* Et cùm fructus vel partus futuri emuntur; partu edito, vel fructibus natis, tunc venditio facta intelligitur, cùm contractum eſſet negotium, *l. nec emptio. de contrah. empt.*

Si filiusf. ſtipulatus ſit ſub conditione ſibi dari, & conditio extiterit poſt emancipationem; ex ſtipulatu actio patri competit: quia ſtipulatio conditionalis exiſtente conditione retrotrahitur ad tempus contractus, *l. ſi filiusf. de V. O.*

Eadem fictio retroactionis locum habet non modò in contractibus, ſed etiam in diſtractibus: puta, ſub conditione debitori ſi accepto feratur, poſtea exiſtente conditione intelligitur iam olim liberatus, *l. ſub conditione. ff. de ſolut.*

Conditio exiſtens retrotrahitur etiam in teſtamentis: puta, ſi miles deceſſerit intra annum poſt miſſionem, valet eius teſtamentum iure militari, etiam ſi poſt annum conditio inſtitutionis extiterit, *l. quod dicitur. ff. de teſt. milit.* Et ſi prædium legatum ſit ſub conditione, exiſtente conditione perinde debetur, ac ſi ab initio purè relictum fuiſſet, *l. ſi fundum. ff. de condit. & demonſtrat.*

Secùs, poteſtatiua conditio non retrotrahitur; quia ſtipulatio facta ſub huiuſmodi conditione pro pura habetur, cùm in poteſtate fuerit eam implere, *l. qui balneum. §. 1. ff. qui potior. in pign. l. iure ciuili. de condit. & demonſtr. l. Mænia. de ann. legat.*

CAPVT IV.

FICTIO retroactionis valet etiam in ſententiis iudicum à quibus appellatum eſt, deſtituta appellatione: ex. gr. damnatus furti, vel aliis famoſis iudiciis, ſi prouocet; pendente iudicio appellationis non notatur infamia, niſi poſt appellationem lapſa ſint tempora prouocationis, id eſt deſerta ſit appellatio; quo caſu retro infamis eſt, id eſt retro infamis fingitur, *l. furti.* §. 1. *ff. de his qui not. infam.* Sententia à quâ appellatum, lapſis temporibus proſequendæ appellationis in ſuo robore durat, & ad effectum perducitur, tamquam ſi ab initio non fuiſſet prouocatum, *l. vlt.* §. *illud. C. de temp. & repar. appellat.* Quòd ſi damnatus furti, vel aliis famoſis iudiciis prouocauerit, & iniuſta appellatio viſa ſit, hodie, non retro notatur, *d. l. furti.* quia in criminalibus appellatio extinguit, iudicatum, *l.* 1. §. *vlt. ff. ad Turpill.* Vnde ſi reus damnatus pendente iudicio appellationis decedat, crimen morte extinguitur, id eſt quæſtio criminis, *l.* 3. *C. ſi pend. appell. l. vlt. C. ſi reus vel accuſ. l. in ratione.* §. *cum quidam. ff. ad l. Falcid.* & ſententia appellationis non retrotrahitur ad tempus prioris ſententiæ: condemnatio, vel abſolutio ex præſenti tempore vires accipit, id eſt à confirmante, non à confirmata.

In ciuilibus longè ſecùs: ſi iudex appellationis confirmet ſententiam prioris iudicis, ſententia appellationis retrotrahitur ad priorem ſententiam; quia in his appellatio non extinguit, ſed ſuſpendit iudicatum, *l. ſi cauſa cognita. C. de tranſact. cap. vt debitus. de appellat.* & executio iudicati non ſpectat ad iudicem appellationis, id eſt ad iudicem ſententiæ confirmantis, ſed ad iudicem confirmatæ, *gloſſ. in l. eos. C. de appellat.* Si ab excommunicationis ſententia appellatum ſit, appellatio non ſuſpendit executionem ſententiæ: quia excommunicatio ſecum trahit executionem, *cap. paſtoralis. §. verum. de appellat.*

Aliquando etiam nuntiatio noui operis retrotrahitur, ſi impeditus nuntiare nouum opus, interim teſtetur ſe non poſſe nuntiare. Effectus huiuſmodi teſtationis eſt, quod ſi nuntiauit poſtea, quod retro ædificatum erit deſtruendum erit, quaſi repetito die nuntiatione factâ, *l. 5. §. ſi quis ipſi. ff. de oper. nou. nunt.*

Eadem fictio recepta eſt in cautione damni infecti: cautio de damno infecto poſtquam aduerſarius miſſus eſt in poſſeſſionem, ob non præſtitam cautionem reducitur, ſeu retrotrahitur ad tempus, quo damni infecti primum caueri oportuit, quaſi repetitâ die, *l. ſi finita. §. item videamus. ff. de damn. infect.*

In actione legis Aquiliæ retro occiſus fingitur,

qui hodie moritur : puta, ſi ſeruus letali vulnere percuſſus, poſtea ex vulnere perierit, quaſi de occiſo datur actio legis Aquiliæ; quia verum eſt eum à te occiſum tunc cùm vulneratus eſt, *l. huic ſcripturæ. §. ſi ſeruus. ff. ad l. Aquil.*

CAPVT V.

CONDITIO pro impleta habetur, tam in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus, ſi per eum cuius intereſt non impleri, ſtet quominus impleatur, *l. in iure ciuili. de R. I. l. iure ciuili. l. Iulius Paulus. in fin. ff. de condit. & demonſtr. l. cum quidam. C. de condit. inſert.* Si quis promiſerit centum dari ſub conditione, ſi per debitorem ſtet quominus conditio impleatur, tenetur perinde ac ſi impleta eſſet, *d. l. iure ciuili. & aliis. l. in exſecutione. §. vlt. de V. O.* Si Titio decem annua legata ſint quoad viueret, ſub conditione ſi negotia nepotis teſtatoris gereret, & per eum non ſtet quominus negotia illius gerat; legatum debetur, quia conditio pro impleta habetur, *l. Mæuia. in pr. de ann. legat. l. Caio. §. Imperator. de alim. legat.* Similiter, ſi Seiæ centum legata ſint ſub conditione ſi Titio nupſerit; legatum debetur, ſi per eam non ſtet, quominus illi nubat, *l. in teſtamento. ff. de condit. & demonſtrat. l. 1. C. de inſtit. & ſubſtit. cap. ſicut ex literis. de ſponſalib.* vt, & ſi annua legentur vxori ſub

conditione ſi cum filio habitet, legatum debetur; ſi per eam non ſtet, *l. ſi quis ita. de cond. & demonſtr.*

Conditio quoque pro impleta habetur, ſi per eum ſtet quominus impleatur, in cuius perſona implenda eſt. Puta, ſi hæres inſtitutus ſub conditione ſi decem dederit, paratus ſit numerare, & is cui debetur nolit accipere, *l. 3. ff. de condit. inſtit. l. Titius. l. Iulianus. de condit. & demonſtr.*

Conditio quæ omnino extitura eſt, pro impleta habetur: hinc, quod debetur ſub conditione quæ omnino extitura eſt, ſolutum non poteſt condici quaſi indebitum, *l. quod ſi ea conditione. ff. de condict. indeb.* & qui ſub conditione ſtipulatur quæ omnino extitura eſt, purè videtur ſtipulari, *l. ſi pupillus. §. 1. ff. de nouat.*

CAPVT VI.

LEGE Cornelia is qui moritur apud hoſtes, fingitur deceſſiſſe primo captiuitatis momento. Hinc, fictione legis Corneliæ teſtamenta eorum qui in hoſtium poteſtate deceſſerunt, & quæ ante captiuitatem facta erant confirmantur, ac ſi in ciuitate cecidiſſent, nec in hoſtium poteſtate vnquam fuiſſent, *l. lege Cornelia. ff. qui teſt. fac. l. ſi filiusf. de teſtam. milit.* Idque hoc colore, ſeu potiùs fictione, quòd qui apud hoſtes moriuntur, finguntur deceſſiſſe primo captiuitatis momento, *l. in omni-*

bus. de captiu. & poſtlim. reuerſ. Lex Cornelia confirmat non tantùm principale teſtamentum eorum qui apud hoſtes moriuntur; ſed etiam teſtamentum pupillare, ſi filiis impuberibus fecerint ſubſtitutionem pupillarem, *l. lex Cornelia. ff. de vulgar. & pupillar. l. pater. l. quod ſi filius. de captiu. & poſtlim. reuerſ.* Et lex Falcidia locum habet in teſtamentis eorum qui apud hoſtes decedunt; fictione ſc. legis Corneliæ, quæ eorum qui apud hoſtes moriuntur teſtamenta ante captiuitatem facta confirmat, ac ſi in ciuitate deceſſiſſent, *l. 1. §. 1. l. filiusf. in pr. ff. ad l. Falcid.* Poteſt fictio legis Corneliæ pleniùs accipi, *l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap.* vbi ſi ſeruus eius, qui in hoſtium poteſtate eſſet, rem alienam emerit à non domino, & is apud hoſtes deceſſerit: vſucapio à defuncto per ſeruum cœpta prodeſt hæredibus; quia poſſeſſio & vſucapio per ſeruum videtur quæſita hæreditati, quæ vice perſonæ defuncti fungitur.

CAPVT VII.

OBLIGATIONI puræ tacitè ineſt tempus ex adiectione loci, quo pecuniam ſolui oportet: puta, ſi ſine die ſtipuler Epheſi centum dari, ex ſtipulatu agi non poteſt ante diem quo Epheſum perueniri poſſit; quia dies tacitè huic ſtipulationi ineſt, *l. 2. §. qui ita ſtipulatur. ff. de eo*

quod certo loc. l. ſi peculium. §. ſi ita quis. de ſtatulib.

Vbi dies non eſt adiectus obligationi, præſenti die pecunia debetur, *l. in omnibus. de R. I. l. eum qui Kalendis.* §. *quotiens. de V.* O. M. Tull. 1. Tuſculan. *Natura dedit vſuram vitæ tamquam pecuniæ, nulla præſtituta die: quid eſt igitur quod querare, ſi repetit cùm vult, eâ enim conditione acceperas.* Et Senec. 3. Controu. 5. *Quotiens tempus non adiicitur, præſens intelligitur.* Vbi inquam dies non eſt adiectus, præſenti die pecunia debetur, niſi locus adiectus ſpatium temporis imponat, *d. l. eum qui Kalendis.* Stipulatio pura diem tacitè accipit ex re, tempore, loco, *l. interdum. l. continuus.* §. *cum ita. eod. tit.* Si ſtipuler decem hodie dari, eo ipſo die agi poteſt; quia dies non morandæ actionis cauſâ adiectus videtur, ſed quo præſens oſtendatur, *l. liber homo. eod.* Et quod dicimus hæredem fideiuſſori teſtatoris, quod ab eo ante aditam hæreditatem ſolutum eſt debere ſtatim ſoluere: cum aliquo temperamento, ſcilicet temporis, intelligendum eſt, ne cogatur hæreditatem adire cum ſacco, id eſt cum pecunia expedita ad manum, *l. quod dicimus. de ſolut.* Et quod incontinenti ſolui dicitur, accipiendum eſt ciuiliter cum aliquo ſpatio temporis, *l. 1.* §. *item ſi. ad l. Falcid.* Eodem iure, ſi quis ſine die conſtituat ſe ſoluturum; datur modicum tempus non minus decemdij, vt exactio celebretur, *l. promiſſor. de conſtit. pecun.* & præſtationi operarum ineſt tacitè tempus;

quia

quia operæ per ſingulos dies præſtantur, *d. l. ſi peculium. §. quædam.*

Non habetur ratio modici temporis, in iure modicum tempus pro nullo fere habetur; ideóque diuortio facto ſi breui reuertatur mulier, nec diuertiſſe videtur, *l. quidquid. de R. I.* & breui reconciliato matrimonio, dos eiuſdem matrimonij manet; & hoc non diuortium, ſed iurgium vel fribuſculum vocatur, *l. quod ſi non. de iur. dot. l. cùm hic ſtatus. §. quod ſi diuortium. de donat. inter vir. & vxor.* & donatio interim facta non valet, ſed morte confirmatur, vt donatio inter virum & vxorem, *d. l. cùm hic ſtatus.* Inde & mora facilè purgatur, intra modicum tempus; quia non intelligitur damnum eſſe in mora modici temporis, *l. ſi ita quis. §. Seia. de V. O. cap. vlt. de locat.* Hinc qui ſexageſimo primo die venerit, intra duos menſes adfuiſſe intelligitur, *l. vbi lex. de R. I.*

CAPVT VIII.

FIDEIVSSOR accedere poteſt, tam futuræ, quàm præcedenti, id eſt iam contractæ obligationi, *l. 4. & 6. §. vlt. ff. de fideiuſſ. l. non quemadmodum. de iudic. l. eo tempore. in pr. verſ. ſed fideiuſſorem. de pecul. l. 5. §. idem fideiuſſori. de inſtit. act.* Vbi obligatio fideiuſſoria accedit futuræ obligationi, interim eſt in pendenti; & vbi principalis obligatio contracta

fideiuſſoria legis poteſtate reiicitur ad tempus principalis obligationis, *d. l. non quemadmodum.* è contrà, vbi obligatio fideiuſſoris accedit iam contractæ obligationi, retrotrahitur ad tempus principalis obligationis.

Obligatio fideiuſſoris reiicitur, vel retrotrahitur ad obligationem principalem; quia eſt ſequela & acceſſio principalis obligationis, ſicut pignus & hypotheca, *l. 3 ff. de fideiuſſ. l. in omnibus. l. ſi duo. §. ſed & ſi rem. de ſolut. l. ſi ſeruum. §. nunc videamus. verſ. acceſſiones. de V.O.*

Fiſcus & mulier præferuntur prioribus creditoribus; fiſcus ſcilicet præfertur prioribus creditoribus, generalem hypothecam habentibus, *l. ſi pignus. l. vlt. ff. qui potior. in pign. l. 4. C. eod.* Mulier præfertur prioribus creditoribus etiam ſpecialem hypothecam habentibus, *l. aſſiduis. C. eod.* & hoc non abſque fictione; dos enim, & fiſcus licèt tempore poſteriores, legis intellectu ſunt priores.

Hypotheca dotis pari commento afficit tam bona donata, quàm retenta, licèt dos & donatio iiſdem tabulis contineatur; quia dos legis intellectu eſt prior donatione: in coniunctis non ſpectatur ordo ſcripturæ, ſed voluntatis, *l. quidam. de pecul. legat. l. nec enim. de ſolut.*

Inter collegatarios non eſt locus prælationi, etiam ſi vni teſtamento, alteri codicillis relictum ſit; quia non ordo ſcripturæ, ſed voluntatis ſpe-

ctatur, *l. cum pater. §. fidei ſuæ. de legat.* 2. In teſtamento voluntas totum facit, *l. ſi mihi. in fin. de legat.* 1. Inter legatarios nullum ordinem obſeruamus, ſed ſimul omnes æqualiter tuemur, *l.* 5. §. *qui prior. ff. vt in poſſeſſ. legat.*

CAPVT IX.

SI vnus ex creditoribus, alio quoquam nondum miſſo in poſſeſſionem bonorum debitoris rei ſeruandæ cauſâ, creditum ſuum exegerit; non tenetur edicto fraudatorio, quia ſibi vigilauit: quòd ſi vno è creditoribus miſſo in poſſeſſionem bonorum debitoris, debitum ſuum exegerit; tenetur hoc edicto, vt in portionem, & tributum veniat cum cæteris creditoribus: quia vno è creditoribus ſemel miſſo in poſſeſſionem, iam par conditio omnium creditorum facta eſt, *l.* 1. §. *ſciendum. ff. quod in fraud. cred.* Si vnus ex creditoribus miſſus ſit in poſſeſſionem bonorum debitoris, omnium nomine miſſus intelligitur, & miſſio in poſſeſſionem vnius prodeſt cæteris creditoribus, *l. cùm vnus. de rebus auct. iudic. poſſ.* Nam is qui poſſidet, non ſibi, ſed omnibus poſſidet, id eſt poſſidere fingitur, *l.* 5. §. *ſi plures. vt in poſſ. legat.*

Inter chirographarios creditores non ſpectatur priuilegium temporis, ſed cauſæ debendi, *l. priuilegia. ff. de priuil. cred. l.* 7. §. *vlt. depoſit.* Sed & pri-

uilegium præuentionis, id eſt quis prior egerit, ſibíque vigilarit. Sed in concurſu creditorum peculiarium, dominus in eo quod ſibi debetur à ſeruo præfertur cæteris creditoribus, quia præueniſſe intelligitur, *l. ſed ſi.* §. *pecul[i]um. ff. de pecul.* Fiſcus pariter præfertur cæteris creditoribus; præuenit enim cauſam pignoris fiſcus, id eſt præueniſſe fingitur, *l. ſi. is qui mihi. de iur fiſc.*

CAPVT X.

REGVLA iuris eſt, hæreditas non adita non tranſmittitur ad hæredem, *l. quoniam ſororem. C. de iur. delib. l. vn.* §. *in nouiſſimo. C. de caduc. tollend.* præterquàm ad deſcendentes, *l. vn. C. de his qui ante apertas tab.* quia iure ſuitatis, quod merè fictitium eſt, ſui hæredes ipſo iure hæredes exiſtunt ſine vlla aditione, & viuo patre domini eſſe finguntur, *l. in ſuis. de liber. & poſth. l. in ſuis. de ſuis & legitim. l. apud hoſtes. C. eod.* hæreditas iure ſuitatis retro fingitur agnita, & quaſi agnita tranſmittitur ad hæredem: ideóque filius pro hærede vſucapere non poteſt rem donatam à patre; quia naturalis poſſeſſio penes eum fuit viuo patre, *l. 2.* §. *filium. ff. pro hærede*, id eſt retro fuiſſe fingitur.

Æquè de iure fideicommiſſum conditionale

ãnte diem fideicommiſſi cedentem non tranſmittitur ad hæredem, *d. l. vn. §. ſin autem. de caduc. toll. l. intercidit. ff. de condit. & demonſtrat. l. Statius Florus. §. Cornelio Fœlici. de iure fiſc.* etiam ſi ſit ex deſcendentibus, *l. hæredes mei. §. cum ita. ad Trebell.* quia ſubſtitutio nondum delata in bonis non eſt, *l. ſubſtitutio. ff. de adqu. rer. dom.* tamen ex coniectura voluntatis teſtatoris fideicommiſſum conditionale tranſmittitur ad deſcendentes, *gloſſ. in d. l. vn. de his qui ante apert. tab. & in l. is cui. ff. de oblig. & act.* quia fictione legis conditio retrotrahitur, & conſequenter agnitio fideicommiſſi.

CAPVT XI.

IN bonæ fidei contractibus pacta quæ in continenti fiunt, id eſt nullo alieno actu interiecto, tacitè inſunt contractui, ita vt pariant actionem quaſi ex ipſo contractu: quæ verò ex interuallo fiunt, non inſunt vt pariant actionem; ſed exceptionem tantùm, *l. iuris gentium. §. quin imo. ff. de pact. l. in bonæ fidei. C. eod. l. pacta conuenta. ff. de contrah. empt.* Pacta ſcilicet quæ in continenti fiunt, finguntur pars ipſius contractus; ſicut partus qui nondum exiliit vtero, eſt portio viſcerum matris, *l. 1. §. ex hoc. ff. de ventr. inſpic.*

Maiore parte anni poſſediſſe intelligitur, qui poſſedit duobus menſibus anni, *l. maiore. ff. de V. S.* Et hoc pertinet ad interdictum vtrubi, quod datur ad tuendam poſſeſſionem rerum mobilium, *l. vn. ff. vtrub. §. retinendæ. inſtit. de interdict.*

Cuiuſque diei maior pars eſt, aut potiùs eſſe fingitur horarum primarum, non ſupremarum, *l. 2. ff. de V. S. l. 3. de oper. libert.* quia tempus matutinum eſt aptius ad operas, & negotia. Inde Seru. in illum locum 9. Æneid. *Melior quoniam pars acta diei: id eſt maior, & prima.*

Tempus actionis præſcribitur à die ſcientiæ, ex quo ſciuit, & agere potuit; quia qui neſcit videtur experiundi poteſtatem non habere, *l. annus. ff. de calumniat. l. cùm ſcimus. §. vlt. C. de Agricol. & cenſit.*

Ætas legitima intelligitur illa tantùm quæ viginti quinque annis impletur, non quæ beneficio Principis ſuppletur; maximè in ſubſtitutionibus, vel reſtitutionibus, ſeu fideicommiſſis: puta, ſi quis rogatus ſit hæreditatem reſtituere cùm legitimæ ætatis erit, *l. vlt. C. de his qui ven. ætat.* quia fictio non per omnia adæquatur veritati.

Actiones tam in rem, quàm in perſonam, quæ durant triginta annis, iure ciuili perpetuæ finguntur; vt diſtinguantur ab actionibus tempora-

libus, quæ minori tempore finiuntur, *inſt. de perpet. & temp. act. in pr. l. miles. §. vlt. ff. de re iudicat.* Actiones quæ non præſcribuntur niſi xxx. annis, perpetuæ videntur comparatione actionum temporalium, quæ anguſtiori tempore circumſcribuntur. Aliàs perpetuum dicitur, quod datur ad tempus incertum, *l. ſufficit. ff. de condict. indebit. l. iuriſperitos. de excuſ. tut.* perpetuum eſt ſeu fingitur quod durat ad vitam, *l. 1. ff. pro ſoc.* quia tempus mortis incertum eſt.

DE
FICTIONIBVS IVRIS,
TRACTATVS QVINTVS.

CAPVT I.

FICTIONE poſtliminij captus ab hoſtibus pro eo habetur, ac ſi numquam hoſtium potitus fuiſſet; id eſt fingitur ſemper in ciuitate fuiſſe reuerſus ab hoſtibus, *l. in bello. §. cætera. l. retrocreditur. ff. de captiu. & poſtl. reuerſ. l. captum. C. eod. §. ſed ſi ab hoſtibus. inſt. quibus mod. ius patr. poteſ. ſolu.* Adeóque natus apud hoſtes ex duobus captiuis, parentibus reuerſis, vel vno ex his, cum his poſtliminio rediiſſe intelligitur, ac liber natus fingitur, *l. 1. C. eod. de captiu.*

Hinc qui apud hoſtes eſt, rectè hæres inſtituitur; quia iure poſtliminij omnia iura ciuitatis in perſona eius in ſuſpenſo retinentur, non abrumpuntur: itaque ſi reuerſus fuerit ab hoſtibus, adire hæreditatem poterit, *l. illa inſtitutio. §. his qui apud hoſt. ff. de hæred. inſtit.* Et

Et abeſſe non videtur, qui ab hoſtibus captus eſt, propter ſpem poſtliminij, *l. abſentem.* §. 1. *de verb. ſig.*

Fictio poſtliminij locum habet non modò in liberis perſonis, ſed & in ſeruis, & aliis rebus: puta, ſeruus, vel alia res quæ apud hoſtes eſt legari poteſt; & ſi ab hoſtibus recepta ſit, legatum valet iure poſtliminij; quia fingitur ſemper in ciuitate fuiſſe, *l. id quod. l. ſeruus. de legat.* 1.

Eâdem fictione, captus ab hoſtibus, ſi poſt mortem patris redierit ab hoſtibus, poſſeſſionem bonorum petere poteſt; & confert ea quæ morte patris haberet, ſi in hoſtium poteſtate non fuiſſet, *l.* 1. §. *qui ab hoſt. ff. de collat. bonorum.*

Capti ab hoſtibus per ſe vſucapere non poſſunt, quia ſunt ſerui hoſtium; ſed bene per perſonas quæ in eorum poteſtate ſunt: puta, per filium vel ſeruum ex cauſa peculiari, *l. penult. ff. de capt. & poſtl. reuer. l. ait Prætor.* §. *hi planè. ex quib. cauſ. maior.* quia fictione poſtliminij finguntur ſemper in ciuitate fuiſſe.

In iudicio familiæ erciſcundæ veniunt res quæ ſunt apud hoſtes, & præſtationes perſonales, id eſt impendia ab vno ex cohæredibus facta in eam rem, *l. item Labeo:* §. *vlt. ff. fam. erciſc.*

Eodem iure, fictio legis Corneliæ captum ab hoſtibus, mortuo patre medio tempore, ſi in poteſtate patris fuiſſet tempore captiuitatis, reuer-

ſum ab hoſtibus ſuum facit hæredem, *dictâ l. captum.*

Fictio poſtliminij locum habet in his quæ ſunt juris, qualia ſunt dominium, ciuitas, libertas; non in his quæ ſunt facti, vt eſt poſſeſſio, quæ captiuitate interrupta poſtliminio non reſtituitur, ſine noua prehenſione, *l. denique. ff. ex quibus cauſ. maior. l. ſi is qui pro empt. de vſucap. l. in bello. §. facti. de captiu. & poſtl. reuerſ.*

CAPVT II.

FICTIO poſtliminij locum habet non modò in liberis perſonis, ſed etiam in ſeruis, cæteríſque rebus animatis vel inanimatis; puta, equis, mulis, nauibus, agris, vel locis captis ab hoſtibus, *l. poſtliminium. l. ſi quid bello. l. vlt. & paſſ. ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ.* M. Tull. in Topic. *Poſtliminio redeunt hæc, homo, nauis, mulus clitellarius, equus, equa quæ fræna recipere ſolet.* Proinde ſi ager occupatus ab hoſtibus, poſtea ab his receptus fuerit, fictione poſtliminij redit ad priorem dominum, *l. ſi captiuus. §. 1. ff. eod.* & ſi ager fructuarius ab hoſtibus occupatus, ſeruúſve captus fuerit deinde liberatus, fictione poſtliminij vſusfructus reſtituitur, *l. ſi ager. ff. quib. mod. vſusfruct.* & locus ſacer vel religioſus captus ab hoſtibus deſinit eſſe ſacer vel religioſus: ſed ſi ab hac calamitate liberetur, fi-

ctione poſtliminij priſtino ſtatui reſtituitur, *l. cum loca. ff. de religioſ.* quia poſtliminij fictio & poteſtas retinet omnia iura in ſuſpenſo; quam ob cauſam id dicitur ſuſpenſi iuris conſtitutio, *l. pen. de ſuis & legit.* Et huius iuris effectus eſt, vt pendente captiuitate ciuium Romanorum iura non tam abrumpantur, quàm in ſuſpenſo retineantur, *l. illa institutio. §. is qui apud hoſtes. de hæred. inſtit.* Et res captæ ab hoſtibus cùm ab iiſdem redeunt, ad idem limen poſtliminio videntur rediiſſe; quæ eſt notatio nominis, quæ Scæuolæ placuit ex ipſo Tull. loco laudato.

CAPVT III.

CVM in diuerſis locis corpus ſepultum eſt, vterque locus religioſus non fit; quia vna ſepultura plura ſepulcra efficere non poteſt: ſed ille ſolus locus fit religioſus, vbi principale conditum eſt, id eſt caput cuius imago fit, inde cognoſcimur, *l. cùm in diuerſis. ff. de religioſ.* Pars principalis pro toto habetur fictione legis, vt caput pro vniuerſo corpore; vnde Principum capita colimus ac ipſos Principes. Ambroſ. 6. Hexamer. cap. 9. *Sola ære fuſa Principum capita, & ducti vultus de ære vel marmore ab hominibus adorantur.*

CAPVT IV.

VBI præſcriptio longi temporis currit decennio inter præſentes, vicennio inter abſentes, præſens eſſe videtur, qui eſt in eadem prouincia, abſens, qui eſt extra prouinciam, *l. vlt. C. de long. temp. præſcript.*

Præſens fingitur qui eſt in eadem prouincia, propter facilitatem conuentionis: qua ratione & ſi neceſſaria ſatiſdatio fuerit, idoneus fideiuſſor intelligitur, qui eſt in alia eiuſdem prouinciæ ciuitate, *l. ſi fideiuſſor.* §. 1. *ff. qui ſatiſd. cog.*

Præſens & eſſe videtur in fundo, qui per patrem vel fratrem fundum iure colonario colit, cùm pars quodammodo eius corporis per patrem, vel fratres in fundo remaneat; itaque ſi coloni filius, XXX. vel XL. annos agro abſuerit, & in libertate moratus, patre vel fratribus interim agrum colentibus, & cenſus annuos domino præſtitantibus; mortuo patre, vel ob ſenium facto minùs idoneo agro colendo, poteſt reuocari, nec diutina abſentia ei profuit ad præſcribendam libertatem; cùm pars quodammodo corporis per patrem, fratres, vel cognatos, in fundo remanſerit, non videtur abfuiſſe, neque in libertate moratus, *l. cùm ſcimus.* §. *vlt. C. de agricol. & cenſit.*

Non diſſimili figmento præſens habetur, & qui in hortis eſt, vel in vrbe & continentibus ædificiis, *l. 5. & 6. ff. de procurat.* quod ad hortos ratio eſt, quia horti plerumque ſunt continentes ædibus, & quaſi pars ædium : vnde ſi ſponſa in hortos deducta ſit, domum ſponſi deducta videtur, *l. pen.* §. 1. *ff. de don. inter vir. & vxor.* de continentibus ædificiis ſimilis eſt ratio, quia vrbis Romæ appellatione veniunt & continentia ædificia, *l.* 1. *l. collegarum.* §. 1. *l. abſentem. ff. de V.S.*

Abeſſe videtur & qui in iure non eſt, *l. 4.* §. *abeſſe. ff. de damn. infect.* quia eo loci non eſt vbi conuenitur, *d. l. abſentem.* Abeſſe etiam videtur qui præſens ignorat quid agatur : vt, cùm tutoris auctoritas requiritur ſtatim in ipſo negotio inter præſentes, parum intereſt vtrum tutor abfuerit cùm negotium contraheretur, an præſens ignorauerit quidnam ageretur, *l. non multum. ff. de auctor. tut.* Abſentis loco habetur & furioſus, qui corpore præſens mente abeſt. Vnde codicillos vel quid aliud facere non poteſt, *l. vbi non. de R. I. l.* 11. § *furioſus de iur. codicill.* & patre furioſo quaſi abſente, filiusf. iniuriarum agere poteſt, *l. ſed ſi vnius.* § *filiof. de iniur.* & furioſus non videtur latitare, vt locus ſit edicto ex quo creditores mittuntur in poſſeſſionem bonorum rei ſeruandæ cauſâ; quia non ſe occultat qui ſuus non eſt, *l. Fulcinius.* §. *adeo autem. ff. ex quib. cauſ. in poſſ.* Abeſſe non vi-

detur qui ab hoſtibus captus eſt, *l. abſentem.* §. 1. *de V. S.* propter ſpem poſtliminij, cuius fictione reuerſus ab hoſtibus fingitur ſemper in ciuitate fuiſſe: ita tamen ſi eâ mente redierit, vt ad hoſtes non reuertatur; nec enim ſatis eſt corpore domum quem rediiſſe, ſi mente alienus eſt, *l. nihil intereſt. de captiu. & poſtlim. reuerſ.* Iure pontificio pro præſente habetur qui abeſt ſtudiorum cauſâ, vel eſt in obſequio Epiſcopi, *cap. tuæ fraternitatis. cap. ad audientiam. de cleric. non reſident.* Et congruenter iure ciuili fundo legato cum his quæ ibi erunt, ſi Stichus ex eo fundo ante mortem teſtatoris ſtudiorum cauſâ aliò miſſus ſit, legato continetur; quia non videtur abeſſe è fundo, *l. Seiæ.* §. *Pamphilæ. ff. de inſtr. & inſtrum. legat.*

CAPVT V.

LEGATO fundo cum his quæ ibi erunt, quæ ad tempus ibi ſunt non videntur legata: puta, pecuniæ quæ ibi fœnerandi cauſâ ſunt depoſitæ, *l. ſi fundus. de leg.* 3. Et ſaltu æſtiuo legato cum his quæ ibi erunt, non videtur legatum pecus quod hyeme in hybernis, æſtate in æſtiuis eſſe ſolet, ſed quod perpetuò ibi eſt, *l. qui ſaltum. eod.* & legatis rebus quæ in fundo ſunt, legata non videntur quæ caſu ibi fuerunt, *l. quæſitum.* §. *vlt. eod.*

CAPVT VI.

FICTIONES paſſim in iure occurrunt, non modò in perſonis, rebus, actu, tempore, & loco, ſed etiam in verbis & locutione: exempli gratiâ, res per auerſionem empta, vel locata dicitur, *l. qui officij §. vlt. ff. de contrah. empt. l. 4. §. 1. & 2. de peric. & commod. rei vend. l. opus quod. ff. locat. l. 1. §. exercitorem. de exercit. act.* cùm res vniuerſa vno pretio venditur, vel locatur, non in ſingulas partes; contractu inito quaſi facie auerſâ, id eſt ſupinè, & negligenter, dum emptor vel conductor fingit ſe contrahere non datâ operâ, & quaſi aliud agendo; ſéque obliquis oculis deſpicere, quæ rectis & curioſis oculis intuetur: ſic & conniuentibus oculis ſeruus ſuis nummis redimi dicitur, *l. 4. §. 1. ff. de manumiſſ.* qui nummis peculiaribus, vel aduentitiis redemptus eſt, quaſi ſciente & conniuente domino.

Eodem ſchemate ignis innocens dicitur, pro innoxio & cuſtodito, *in l. ſi quis domum. §. ſi colonis. ff. locat.* vbi conductor non præſtat caſum fortuiti incendij, etiam ſi lege locationis denuntiatum ſit, vt ignem innocentem haberet: culpa & reatus tribuitur igni ſi malè cuſtodiatur, ita vt euagetur, ædéſque incendat: innocentia, ſi foco rectè conſeptus, ita vt innoxius præſtetur.

Quod ſtellionatus crimen dicitur, quod per do-

lum & impoſturam contrahitur, quod proprio nomine caret, veluti ſi quis rem alij obligatam, vel diſtractam diſſimulans alij vendiderit, *l. 3. ff. de ſtellionat.* nomen fictitium eſt ductum à ſtellione, quod eſt lacerti genus verſipelle, & variis ſtellulis diſtinctum, hominíque valde infenſum. Plin. lib. 30. cap. 10. *Quoniam nullum animal fraudulentius inuidere homini tradunt, inde ſtellionum nomen aiunt in maledictum tranſlatum.*

Quod etiam focarias & meretriculas clericorum, ſorores vel ſororias appellitari inuenies in *l. eum qui probabilem. C. de Epiſc. & Cleric.* merum figmentum eſt clericorum, dum honeſto nomine res turpis & erubeſcenda velatur, ne deſit color eas domi habendi. Et hæc de fictionibus exploraſſe ſufficiet: quæ deſunt ſtudioſus Lector ſuâ diligentiâ & otio (quod opto) ſupplebit.

FINIS.

Quinario tractatui Fictionum iuris viſum eſt adiungere ſolemnem prælectionem, quam author habuit pro ſcholis inſtaurandis die 19. Octobris 1656. in l. cùm ſocietas. ff. pro ſoc. *in qua fictio tacita emptionis venditionis indicatur, & ex ea nouus intellectus legis eruitur.*

AN-

ANTONII DADINI ALTESERRÆ
ANTECESSORIS TOLOSANI
SOLEMNIS PRÆLECTIO
Ad l. cum ſocietas. 69. ff. pro ſoc. *habita pro ſcholis inſtaurandis die* 19. *Octobris* 1656.

QVAM grauis & anxia ſit huiuſce legis indagatio, hinc facilè intelligere licet, quòd plures è noſtris varia interpretatione diffidentes eam tentarunt. Cuiac. ipſe 4. Obſ. 17. hac in lege diutius ſe deſudaſſe fatetur, nec eius ſententiam ſe aſſecutum affirmare audet: poſt eum Ant. Faber 5. Coniect. cap. 4. & Io. Coſta vterque hanc legem variè interpretati ſunt; ſed non eo ſucceſſu, verbo abſit inuidia, quin quærendi locus ſuperſit.

Ego etſi imparitatis meæ conſcius, tantùm mihi non tribuo, vt cum dominis & magiſtris meis certare valeam; tamen veritatis quærendæ ſtudio moueor, vt in pulcherrima luce Academiæ promam, quod olim in hanc legem meditanti venit in mentem.

Mitto quæ Cl. Salmaſius in hanc legem adnotauit; pertinent enim tantùm ad Grammaticam horum verborum *nundinas, id eſt epulas*, nec quidquam proſunt eruendæ legis ſententiæ : de iuriſconſulto, qui rerum & verborum ſcientiâ præſtare debet, idem mihi ſuccurrit iudicium, quod Chryſoſtomo in epiſt. ad Galat. de Philoſopho ei minimè opus eſſe Grammatico, οὐδὲ γραμματιστοῦ τὶς δέεται φιλόσοφος ὤν.

Negotiationem, in quā verſatur ſumma huius legis, Romani peritiſſimi rerum omnium arbitri non minori ferè ſtudio, quàm rem militarem tractarunt: haud vile & verecundum eis fuit mercimonio operam dare, quo exterarum gentium vires animóſque explorarunt, & peregrinas opes ſuas fecerunt. Hinc acceſſit auri copia, Reip. neruus, ſine quo bella geri, vrbes oppugnari, claſſes inſtrui non poſſunt; & virtus militum præmio deſtituta langueſcit. Hoc obtutu etiam nobiles, & equeſtris ordinis viri, inter pacis ſtudia mercimonium coluêre: quo in pretio eſſet mercatura, hoc argumento diſcimus, quòd vna die octuaginta millia ciuium Romanorum, qui negotiationis cauſâ per Aſiam ſparſi erant, vnâ epiſtolâ ſuſtulit Mithridates, authore Valerio Maximo.

Hac de cauſa, quia negotiationis molem vnus per ſe ſuſtinere vix poteſt, & collatio pecuniæ, artis, & induſtriæ plurium mirum in modum com-

mercium iuuat, paſſim ſocietates initæ negotiationis cauſâ. Hinc celebratur ſocietas vectigalium in *l. actione. §. pen. h. tit.* Societas ſagariæ negotiationis, id eſt in coëmptionem ſagorum, quod eſt veſtis militaris genus, *l. cum duo. §. quidam. hoc ipſo tit.* Et in hac lege agitur de ſocietate inita ad emendum: paſſim contrahi ſolebant ſocietates ad res emendas & vendendas: erant qui negotiandi cauſâ emebant ſeruos, greges pecoris, agros, domos ſupellectilem; emebantur prædia ſqualida & inculta, quæ mangonizata, id eſt ſemel polita, exculta & inſtructa reuenderentur: hac arte Craſſum Oratorem magnum quæſtum feciſſe refert Plinius lib. 9. cap. 54.

Huius legis ſpecies huiuſmodi eſt, inita ſocietate ad emendum inter ſocios conuenit, vt vnus reliquis nundinarias epulas præſtaret, eóſque ad negotium dimitteret; vel vt legitur in Florentinis, *vt vnus reliquis nundinas, id eſt epulas præſtaret, eóſque à negotio dimitteret.* Si non ſoluat epulas, Vlpianus ait & pro ſocio, & ex vendito cum eo agendum.

Cur detur actio pro ſocio nihil eſt quod quæramus, quippe hæc actio venit ex natura, & ex lege contractus; pacta quæ ſunt ſecundùm naturam contractus, non mutant contractum, non mutant actionem propriam contractus: vt, ſi pacto ſocietatis in continenti ſubiecta ſit ſtipulatio,

inde non datur actio ex ſtipulatu, ſed pro ſocio, *l. duo ſocietatem. h. tit.* Sic, ſi vnus ex ſociis non præſtet epulas, quas ex pacto ſocietatis præſtare debuit, rectè tenetur actione pro ſocio: neque enim conuentio huiuſmodi vt vnus præſtet epulas aliena eſt à natura ſocietatis, quin imò cum ea optimè congruit, ac frequentiſſimam eſſe res ipſa docet. Societas ita contrahi poteſt, vt vnus pecuniam & impenſam, alter operam & induſtriam conferat, *l. ſocietates. §. ſocietas. l. ſi non fuerint. §. ita coiri. l. cùm duobus. §. vtrum. l. quid enim. h. tit.*

Summa igitur quæſtionis in eo vertitur, an ex pacto ſocietatis de præſtandis epulis per vnum ex ſociis, detur actio ex vendito. Dubitationis ratio occurrebat, quòd contractus ſinguli proprias ſortiuntur actiones; vt, ſocietas parit actionem pro ſocio; emptio & venditio actionem empti & venditi: non ſunt confundendæ contractuum obligationes & actiones, quæ ſumma cum diligentia iure diſtinctæ ſunt; atque ita ex pacto ſocietatis fieri non poteſt, vt naſcatur actio empti & venditi.

Aliquando contractus inter ſe diuerſi inuicem commiſcentur: vt, cùm donatione miſcetur negotium, id eſt contractus, *l. Ariſto. ff. de donat.* cum permutatione miſcetur emptio venditio, ſi permutatio fiat eâ lege, vt certa pecuniæ quantitas refundatur, *cap. ad quæſtionem ex. de rer. per-*

mutat. Vbi contractus mixti ſunt, qualis ſit contractus intelligitur ex natura eius quod præualet, arg. *l. quæritur. ff. de ſtat. hom.* exempli cauſâ, cùm permutatio fit refuſâ pecuniâ, venditio cenſenda eſt magis quàm permutatio, vbi præponderat pecunia.

Sed in contractu ſocietatis, de quo quæritur, nulla eſt mixtura vel coitus emptionis, aut venditionis: pacto ſocietatis conuenit, vt vnus è ſociis epulas præſtaret, huiuſmodi præſtatio nullum habet ſchema, ſeu figuram emptionis, venditionis; in ea nulla eſt conuentio, vel mentio de pretio, ſine quo nulla eſt emptio venditio; venditionem contraxiſſe non videntur ſocij, qui ſocio nihil vendiderunt, vel ab eo emerunt, ſed cum eo tantùm pacti ſunt vt præſtaret epulas; quæ conuentio non abhorret à natura ſocietatis, nec tranſit in aliud nomen contractus: pacta quæ in ipſo contractu fiunt, quæ ſunt de natura contractus, pars contractus cenſenda ſunt, *l. iuris gentium. §. quin imò. de pact. l. pacta conuenta. de contrah. empt.*

Igitur vt detur locus actioni ex vendito, neceſſe eſt vt in ſocietate intercedat emptio venditio, vel negotium ſimile emptioni: hac ratione motus Cuiac. ſic interpretatur hanc legem, vt abſit emptio venditio, & actionem ex vendito non tribuat ſociis aduerſus ſocium, qui

non præſtitit epulas; ſed ei tantùm qui vendidit rem ſociis ad negotium miſſis, quaſi & ipſe emiſſe videatur, qui contracta ſocietate ſocios in negotium miſit. Sed Cuiacij ſententiam nequaquam fert contextus legis, ea enim apertè loquitur tantùm de actione quæ datur ſociis aduerſus ſocium, ob non præſtitas eis epulas; nec verbum vllum fit de eo quod geſtum eſt inter venditorem & ſocios, qui ad negotium dimiſſi erant: an ferendus legis interpres qui vult diuinare, & à litera legis prorſus recedit, aliámque ſpeciem ſibi comminiſcitur?

Inſuper, ſocius ex contractu ſocij ære alieno quidem ita obligatur, vt æs alienum, ſi verſum ſit in rem communem, ſocio reputetur actione pro ſocio, *l. iure ſocietatis. h. tit.* Sed creditori non tenetur actione mutui, ſeu creditæ pecuniæ, niſi ſocius qui mutuam pecuniam ſumpſerit, æs alienum contraxerit nomine ſocietatis, tamquam ſocietatis actor ſeu procurator: & in contrahenda ſocietate actum ſit, vt ex contractu vnius cæteri conueniantur; quod ſolebat fieri in ſocietatibus quæ contrahebantur inter Mangones, ſeu Venaliciarios, id eſt mercatores ſeruorum venalium, *l. iuſtiſſimè. §. proponitur. de ædil. edict.* Et in hoc caſu verum eſt quod dicitur in *l. mortuo. de fideiuſſ.* ſocietatem perſonæ vice fungi; id eſt ob vinculum ſocietatis plures ſocios vnius perſonæ

vice cenſeri. In hac igitur ſpecie ex contractu ſocij qui rem emit, non eſt quod detur actio empti & venditi quæ eſt perſonalis in cæteros ſocios, cùm hac de re ſuppeditetur propria actio pro ſocio, quæ eſt communis inter ſocios.

Improbabilius eſt quod voluit Faber, ſociis qui emerunt dari actionem ex vendito aduerſus ſocium ob non præſtitas epulas; quòd illi rem emptam communicare tenentur, atque ideo communicando rem illi vendere videntur: vnde enim amabo hauſtum eſt hoc? Vt communicatio rerum quæ fit inter ſocios alienatio ſeu venditio dicatur; nonne ſocius qui rem emit, iudicio ſocietatis cogitur rem ſociis communicare. *l. ſi quis ſocietatis. h. tit.*

Alia fuit ſententia Io. Coſtæ, ſociis dandam actionem ex vendito aduerſus ſocium, ſi non præſtet epulas quas reliquis ſociis ex pacto præſtare tenebatur, id eſt vẽditori, tam pro ſe, quàm pro ſociis, quaſi partem ſeu auctarium & ſupplementum pretij: ſed quia alieno nomine experiri non potuêre ſine ceſſione vel mandato, ſaltem pro parte ſocij; actionem ex vendito ſociis dari ait, quaſi ceſſam & mandatam à venditore, cui fortè eas præſtiterunt, cuique competebat actio ex vendito de epulis præſtandis, quaſi particula pretij. In contractu emptionis venditionis ſunt acceſſiones quædam; & præter pretium venditionis alia ab emptore ero-

gantur emptionis nomine, *l. Ædiles. §. præterea. l. debet autem. de Ædil. edict.* puta, acceſſionis nomine venit, quod datur vxori venditoris, vel proxenetæ qui venditionem conciliauit; vel epulum quod venditori ab emptore præſtatur, vulgò *le vinage:* quò alludens Ambroſ. in Pſal. 118. *Ille*, inquit, *ſumptus epularum tui capitis licitatio eſt, tui eſt ſumma contractus.* In locatione etiam ſunt quædam acceſſiones, vt præter mercedem locationis ligna vel alia præſtentur: nec modò venditionis nomine erogantur epulæ, ſed etiam pro initiis magiſterij, quod genus epularum Mineruál dicitur Varroni 3. *de re ruſtic. cap.* 2.

Sed hæc lex nequaquam pertinet ad epulas, quæ venditori præſtari ſolent ab emptore emptionis nomine; palam enim repugnant verba legis, quæ vtro modo legas, ſiue *nundinarias epulas*, ſiue *nundinas, id eſt epulas*, de epulis dumtaxat accipi poteſt, quas vnus è ſociis reliquis ſociis parare & præſtitare tenebatur, non venditori ſocietatis nomine. Nimis dura & incongrua eſt locutio, epulas dici præſtari ſociis, quæ præſtandæ eſſent venditori ſocietatis nomine: ne dubites quæſtionem eſſe de epulis parandis, & præſtandis ipſis ſociis, id apertiùs inſinuant verba quæ ſequuntur, ſi ſocius epulas eis non ſoluerit, ex vendito & pro ſocio teneri; quod enim dicitur epulas ſolui ſociis, meritò infert eas quaſi æs alienum ſolui, non aliis quàm

ſociis

ſociis, qui habentur loco creditorum.

Vt quod ſentio exponam, non contemnenda, ſed adiuuanda, & ſupplenda fuit veterum, nempe Accurſij & Odofredi ſententia, qui ſic interpretantur hanc legem; contracta ſocietate inter plures conueniſſe, vt vnus è ſociis cæteris nundinas, id eſt epulas, vel nundinarias epulas præſtaret. Parum refert vtro modo legas, vtraque lectio ſenſum congruentem efficit, ac eundem, ni fallor; nimirum inter ſocios conuentum, vt vnus è ſociis cæteris pararet epulas, his dimiſſis ad negotium, id eſt ad negotiandum, quò ſolutiores & expeditiores eſſent ad res vel merces coëmendas, expertes curæ cibi parandi: in vnum è ſociis reiicitur cura parandi epulas, hæc enim cura grauis eſt, & ſordida honeſtis viris, ac negotioſis. Socij gaudent victu communi, ſocietas ius fraternitatis quodammodò in ſe habet, *l. verum eſt. inf. h. tit.* Ob quæſtus copiam negotiatores genio indulgent, ac epulis delectantur. Plin. lib. 32. cap. 25. *Fama eſt appulſa naue mercatorum nitri, cùm ſparſi per litus epulas pararent.* Huiuſmodi epulas nundinas dictitari negotiatoribus vernaculum & familiare fuit, quòd per nundinarum tempus inter negotiatores maximè celebrentur, & his mediis ac arbitris concilientur mercium coëmptiones. Hâc analogiâ & ludos equeſtres non inſcitè poſterioris æui ſcriptores nundinas appellitarunt, quod plerumque

inciderent in ſolemnes dies nundinarum; & πανηγύρεις, ſeu conuentus, qui ludorum cauſa fiebat, eſſet quædam forenſium nundinarum imago. Conc. Lateranenſ. cap. 1. de Torneament. *Deteſtabiles illas nundinas, vel ferias, quas vulgò Torneamenta vocant.* Et Otho Friſing. de geſt. Frideric. lib. 1. cap. 25. *Comites & nobiles velut tyrocinium celebraturi, quod modò nundinas vocare ſolemus.* Et vt intelligas nundinarum vocem hîc tralaticiam eſſe, nundinæ etiam vſurpantur pro tractatu & concertatione emptionis. Auguſtin. lib. contr. Petilian. epiſt. cap. 16. *Nempè Nundinarius illius temporis Diaconus veſter, apud Zenophilum Conſularem omnes Lucillæ nundinas patefecit, quæ damnationem Cæciliani emit ab Epiſcopis.* Medicorum *rapaces nundinas*, dixit Plinius lib. 29. cap. 1. Nugacius eſt quod Salmaſius maluit legi nundinas, id eſt empulas, à Græco ἐμπολαὶ, id eſt merces; ea enim ætate iuris auctores, etſi Græcis verbis nonnumquam vſi ſunt, Græca Latina non fecerunt; & huiuſmodi corruptio verborum eſt vitium ſequioris æui.

Si ſocius ex pacto non præſtet epulas, Vlpian. ait teneri ex vendito, & pro ſocio. Dices, præſtatio huiuſmodi epularum nullam continet emptionem & venditionem, in ea nulla conuentio de pretio, ſine qua nulla eſt emptio: ergo quo pacto fiet, vt inde oriatur actio ex empto & vendito. Satis facile eſt iſtud ſoluere, & hoc eſt quod no-

ſtros effugit : nimirum, conuentio huiuſmodi de præſtandis epulis deſinit in emptionem & venditionem; quia præſtatio hæc non eſt gratuita & citra repetitionem ſumptus; ſocius hic tenetur præſtare epulas non ſine certo pretio, vel ſuo pretio: præſtare non eſt gratuitum, vt in *l. ſi locus. §. 1. ff. quemad. ſeruit. amitt.* cùm viâ publicâ à flumine occupatâ, vicinus cogitur viam præſtare, hoc non intelligitur gratuito, ſed certo pretio, vt docet ibi *gloſſ.* Et in *l. 5. §. idem Labeo. de in rem verſ.* quæritur de piſtore qui præpoſuit ſeruum pani vendendo, an teneatur inſtitoria ex facto ſerui, ſi acceptâ pecuniâ præſenti vt per dies ſingulos quibuſdam panem præſtaret, conturbauerit, id eſt emptorem deceperit, & conturbauerit rationem acceptæ pecuniæ.

Et quamuis in ea conuentione inter ſocios de præſtandis epulis, præcisè non conuenerit de pretio; tamen non abeſt emptio & venditio, quia præſtatio epularum recipit ſuum pretium, id eſt pretium forenſe. Carnis, & aliorum edulium certum erat pretium, cuius taxatio erat penes Præfectum vrbi in vrbe, *l. 1. §. cura carnis. de offic. Præf. vrb.* vel penes Proconſules, vel Præſides in prouinciis, *l. annonam. infra. de extraord. cognit.* quandoque extra ordinem referebatur ad Senatum. Tranquill. in Tiber. cap. 34. *Cenſuit annonam macelli Senatus arbitratu quotannis temperandam.* Vnde forum ſumitur

pro pretio rerum quod commune eſt in foro. Synod. Sueſſ. *Per omnes ciuitates legitimus forus, & menſura fiat ſecundùm abundantiam temporis.* Et Albertus Argentinenſ. in Chronico. *Vina leuiori foro, & pretio vendebantur.* Et Matth. Pariſ. *Quod cùm Rex Richardus cognouiſſet, miſit Mareſcallos ſuos ad maiores ciuitates, petens vt exercitui ſuo victualia venderent foro legitimo.*

Emptionis venditionis ſpeciem continet & quæ ſequitur conuentio, vt vnus è ſociis præter præſtationem epularum ſocios à negotio dimitteret; hîc enim variat lectio, in aliis enim editionibus legitùr, *eóſque ad negotium dimitteret.* Sed tutior eſt lectio, *eóſque à negotio dimitteret*, propter fidem & auctoritatem Florentinæ Pandectes. Conuenit vt vnus è ſociis reliquos à negotio dimitteret, id eſt liberos & immunes eos præſtaret à cura & onere negotiationis, à cura mercium coëmendarum, euehendarum, & auehendarum; & in ſe ſuſciperet operam & periculum negotiationis: hoc genus conuentionis tranſit in emptionem & venditionem, propter periculum quod transfertur in vnum ex ſociis veluti in emptorem.

Eiuſdem argumenti eſt quod in *l. cùm pater.* §. *menſæ negotium. de legat.* 2. Menſæ negotium ex cauſa fideicommiſſi cum indemnitate hæredum per cautionem ſuſceptum, emptioni ſimile videtur: & ideo non quæritur an plus in ære alieno ſit, an in